

Kampen for blad og parti

Land og Folks fane (Foto ABA)

- En analyse af Land og Folks betydning for DKP i 1980erne

**Et speciale af:
Lars Hostrup Hansen
Studienummer 20032989
Historiestudiet
Aalborg Universitet
September 2008**

Titelblad

Specialets titel: Kampen for blad og parti – En analyse af Land og Folks betydning for DKP i 1980erne

Specialets forfatter: Lars Hostrup Hansen – 220882

Underskrift:

Vejleder: Knud Knudsen

Antal tegn: 215.940

Antal normalsider: 80

Afleveringsdato: 15.9.2008

Titelblad	1
1.0 Indledning	5
2.0 Problemstilling	6
3.0 Forskningsoversigt	7
3.1 De to skoler.....	10
4.0 Metodiske refleksioner.....	13
4.1 Kulturen i Danmark og DKP.....	15
5.0 Litteraturgrundlag	16
6.0 Kildegrundlag.....	17
7.0 DKP og dets presses historie.....	18
7.1 DKP fra 1920 til 1930	18
7.2 Parlamentariske gennembrud og besættelse 1930-1945.....	19
7.3 Kold krig og splittelse 1945-1960	20
7.4 DKP og den politiske ørkenvandring i 1960'erne	22
7.5 1970-1980 gennembrud og begyndende krise.....	22
7.6 1980-1989 krise og sammenbrud	23
8.0 DKP's pressehistorie.....	24
8.1 Dannelsen af Arbejderbladet 1920-1930.....	24
8.2 DKP's presse fra 1930 – 1945.....	25
8.3 Land og Folk fra succes til krise 1945-1960	26
8.4 Land og Folk i kamp for overlevelse 1960-1972.....	28
8.5 Land og Folk fra optimisme til begyndende krise 1973-1980.....	29
9.0 Introduktion til analyse	30
9.1 Analysedel et	30
9.2 Analysedel to	31

10.0 Kongresserne og Land og Folk	31
10.1 Kongressen 1980	31
10.2 Kongressen 1983	33
10.3 28.kongres 1987	34
10.4 DKP's ekstraordinære 29.kongres 1990.....	35
11.0 Landsmøderne og Land og Folk	36
11.1 Landsmødet 1982	36
11.2 Landsmødet 1984	37
11.3 Landsmødet i 1985	38
11.4 Landsmødet 1988	39
12.0 Land og Folk konferencerne 1981 og 1988	40
12.1 Konferencen 1981	40
12.2 Partidebatten op til konferencen	41
12.3 Debatten i Land og Folk	41
12.4 Efter konferencen	43
12.5 Land og Folk konferencen 1988.....	45
12.6 Partidebatten på konferencen.....	45
12.7 Den kaotiske konference	48
12.8 Resultaterne af konferencen	49
13.0 Årlige indsamlinger til Land og Folk.....	49
13.1 Land og Folk indsamlingerne 1980-1986.....	50
13.2 Udviklingen vender – indsamlinger 1987 – 1989.....	53
13.3 DKU og indsamlingerne	54
13.4 Skrantende entusiasme i L&F arbejdet fra DKU's side	55
14.0 Finansiering af blad og parti 1980-89	57
14.1 Vi har intet at skjule	57
14.2 Kontant afregning gennem alternative veje.....	58

14.3 Andre støtteformer til gavn for Land og Folk	59
14.4 Elendig økonomi og hemmeligheden	60
15.0 Land og Folk-festivalerne 1980-89	61
15.1 Festivalens betydning for blad og parti	61
15.2 Det praktiske arbejde	64
16.0 Kampagner for Land og Folk	66
16.1 Kampagnerne	66
16.2 Den store plan	67
17.0 Analysedel to: Fornyelsesdebatten og L&F	70
17.1 Baggrunden for venstrefløjsdebatten	70
17.2 Venstrefløjsdebatten i Land og Folk	71
18.0 Den demokratiske centralisme under pres	75
18.1 Kongresdebat i Land og Folk	76
18.2 Tabuer og regler i kongresdebatten i Land og Folk	78
19.0 Formandsvalget i Land og Folk	81
19.1 Land og Folks dækning af formandsvalget	81
20.0 Konklusion	84
21.0 Kilde- og litteraturfortegnelse	86
22.0 English summary	89

1.0 Indledning

Specialet har to betragtninger som baggrund. Den første er en generel interesse for arbejderbevægelsens historie og særligt den revolutionære arbejderbevægelses historie. For Danmarks vedkommende er det i den anledning svært at komme uden om Danmarks Kommunistiske Parti (DKP), da stort set hele den revolutionære venstrefløjs rødder kan spores tilbage til DKP. Dette speciale vil udforske DKP og dets dagblad *Land og Folk* (L&F) i 1980erne, en periode, hvor forskningen ikke giver ret mange fyldestgørende svar på spørgsmålene om DKP's politiske virke og udvikling.

Den anden udspringer af praktisk erfaring med arbejde på det eneste nuværende dagblad med rødder i arbejderbevægelsen. På mit 9. semester, fra 1. september til 14. december 2007, gennemførte jeg et tre måneders praktikophold som journalist på *Dagbladet Arbejderen*. Avisen udgives af Kommunistisk Parti (KP).¹ I perioden oplevede jeg den entusiasme partimedlemmerne, og de ansatte på redaktionen, gik til opgaven med at få udgivet dagbladet. Men entusiasme gør det ikke alene for et lille parti som KP. Derfor kører der konstante indsamlinger, støttefester og andre arrangementer, der skal hjælpe avisen til at overleve. Indtil videre er det projektet lykkedes og avisen bliver udgivet fem af ugens syv dage, hvilket må siges at være et vidnesbyrd om den politiske betydning KP ser i at udgive et dagblad.

Efter at have arbejdet på *Dagbladet Arbejderen* var det nærliggende at stille samme spørgsmål om L&F. De personlige erfaringer tændte lysten i mig til, at lave forskning omkring, hvordan DKP så på og anvendte L&F. Tankerne var mange: Hvordan arbejdede de med avisen, hvordan finansierede de avisen, hvor stor vægt tillagde man avisens betydning for partiets arbejde og politik, havde avisen en samlende funktion i partiet i en periode med opbrud og afmatning? Det er de spørgsmål, specialet vil give svar på.

---

¹ Kommunistisk Parti (KP) blev dannet d. 11. og 12. november 2006 som sammenslutning mellem Danmarks Kommunistiske Parti/Marxister Leninister (DKP/ML) og Kommunistisk Samling (KS), som var en udbrydergruppe fra Kommunistisk Parti I Danmark (KPID). DKP/ML har siden 1982 udgivet *Dagbladet Arbejderen*, arbejdet er videreført af KP. Kilde: Pjece fra KP *Erfaringer fra processen for at danne Kommunistisk Parti*.

2.0 Problemstilling

Fokus for undersøgelsen vil være DKP's dagblad *Land og Folk* (L&F) i perioden fra 1980-89.

Undersøgelsen vil belyse, hvilken rolle L&F spillede for DKP, og hvorvidt L&F havde en samlende rolle for partiet efter 1979, hvor partiet røg ud af Folketinget. Der er flere grunde til at det er interessant at undersøge problemstillingen. For det første er det en periode, hvor det er begrænset, hvad der er skrevet af forskningsmæssig litteratur om DKP og særligt om L&F.² For det andet er det en periode, hvor DKP og den kommunistiske verden og bevægelse var præget af opbrud og afmatning. Det kan aflæses ved, at se på DKP's dårlige valgresultater i perioden, hvor partiets højeste procentdel af stemmerne begrænsede sig til 1,1 pct. ved valget i 1981.³ Også L&F's generelt faldende oplag i 1980erne viser afmatningen.⁴ For det tredje var DKP ligesom resten af den kommunistiske bevægelse præget af diskussioner om fornyelse, og i det kølvand opstod debatten mellem den traditionelle Moskva-fløj i partiet og den mere nyorienterende fløj, som var præget af glasnost og perestrojka.⁵ På trods af glasnost og perestrojka forblev DKP gennem 1980erne at være et af de mest "Moskvatro" partier i den vestlige verden og ledelsen i DKP vedblev helt op til den ekstraordinære kongres i 1990, at være domineret af traditionelle kommunister.⁶ Selvom DKP i 1987 fik ny formand fra fornyerfløjen nyudvikles partiet ikke voldsomt, da ledelsen i DKP stadig var præget af traditionel tænkning. Den fornyelse, der var startet mange år tidligere i andre vesteuropæiske kommunistpartier kom senere i DKP, hvilket gør det interessant at undersøge hvilken rolle L&F indtog i denne debat.

Det skal nævnes at undersøgelsen af L&F's rolle for DKP i 1980erne udgør et nyt forskningsmæssigt område, der ikke tidligere er behandlet. Sidst er undersøgelsen relevant fordi den føjer et nyt kapitel til forståelsen af DKP og dermed bidrager undersøgelsen til en uddybning af den samlede historie om arbejderbevægelsen i Danmark.

Ovenstående grundlag leder hen til undersøgelsens problemformulering:

Hvilken rolle spillede L&F for DKP fra 1980-89, og havde L&F en samlende rolle for partiet på trods af interne partikampe?

Problemformuleringen vil blive undersøgt ved hjælp af to underspørgsmål:

---

² Se mere i *Forskningsoversigt*.

³ (Thing) <http://leksikon.org/art.php?n=600>

⁴ Eksempelvis ses dette i CK-mødearkivet – kasse 100 -108

⁵ (Thing) <http://leksikon.org/art.php?n=600>

⁶ Interview med Ole Sohn

1: Hvilken prioritering i det politiske arbejde tillagde DKP arbejdet omkring L&F?

2: I hvilken grad var L&F åben for den debat om fornyelse og åbenhed, som kom op i den kommunistiske bevægelse sidst i 1980'erne?

Besvarelsen af de to underspørgsmål vil komme i to analyserende kapitler efter undersøgelsens indledende gennemgang af metodiske overvejelser, kilde- og litteraturgrundlag, forskningsoversigt og historisk gennemgang. Efter besvarelsen af underspørgsmålene vil analyserne ende ud i en samlet konklusion.

Det første underspørgsmål vil se nærmere på DKP's arbejde med L&F i forbindelse med større partiarrangementer herunder L&F-festival, indsamlinger til avisen, udtalelser fra kongresser, landsmøder og konferencer. På den måde vil jeg analysere, hvilken prioritet DKP tillagde L&F i det politiske arbejde. Hertil skal nævnes, at L&F's prioritet ikke sættes op imod andre af partiets politikområder, såsom det faglige arbejde eller fredsarbejdet, formålet er alene at undersøge DKP's prioritet omkring L&F. Til at undersøge dette vil der blive inddraget materiale fra DKP's arkiv på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv (ABA). Primært centralkomitémødemateriale samt materiale fra DKP's månedstidsskrift *Tiden* og fra L&F. Derudover vil interviews med Ole Sohn og Frank Aaen blive inddraget.⁷

Det andet underspørgsmål vil primært blive besvaret ved at gå ind og undersøge hvilken rolle, L&F spillede i kampen mellem "traditionalister" og "fornyere" i DKP. Det skal huskes, at DKP i 1980'erne var præget af splittende interne stridigheder, og her er jeg interesseret i at undersøge i hvor grad, L&F afspejlede denne interne kamp. På den ene side var DKP en subkultur,⁸ hvor det er nærliggende at tro, at partiet, i svære tider, ville samle sig omkring L&F. På den anden side var avisen en af rammerne for de voldsomme diskussioner, og derfor er det ligeledes nærliggende at tro, at L&F spillede en splittende rolle i fornyelsesdebatten. For at belyse problemet vil jeg gennemgå L&F fra 1987-1989.⁹ Interviews og centralkomitémøderne fra 1980-1989 vil også blive inddraget for at give et fyldestgørende billede af debatten om fornyelse i DKP.

3.0 Forskningsoversigt

Kommunismeforskningen i Danmark er på mange måder karakteristisk ved, at fokuset for forskningen i mange tilfælde har været rettet mod partiet. Det kan dreje sig om opbygning,

---

⁷ For mere forklaring se kildegrundlag.

⁸ Se metodiske refleksioner for uddybning.

⁹ Se metodiske refleksioner for uddybning.

personspørgsmål samt de mange interne stridigheder og partiets forhold til arbejderbevægelsen. Derudover er der skrevet et forholdsvist stort materiale om DKP's rolle under besættelsestiden, senest med bøgerne *Medløbere og modløbere - DKP, besættelsen og illegaliteten* af Jørgen Laustsen (2007) og *Mellem hammer og segl og hagekors - DKP og myten om den lånte tid* af samme forfatter (2003). Begge bøger problematiserer DKP's indsats i modstandsbevægelsen ud fra betragtninger om, at DKP ikke deltog i modstandskampen før det tyske angreb på Sovjetunionen i 1941.

Der forelægger ingen forskningsbaserede samlede værker over DKP's historie fra start til slut. Det tætteste man kommer på en samlet partihistorie, er Ib Nørlunds officielle partihistorie *Det knager i samfundets fuger og bånd* (Tiden, 1959, 1966, 1972 og 1974). Partihistorien har undertitlen *Rids af dansk arbejderbevægelses udvikling* og indikerer, at formålet med partihistorien har været, at sætte DKP i fokus som det korrekte lederskab af dansk arbejderbevægelse/klasse. Andre retninger i arbejderbevægelsen, som den altdominerende socialdemokratiske, afskrives som fejlagtige og deres opståen og udvikling forklares med politisk vildledning.¹⁰

Også Nørlunds værk *Internationalisme* (Tiden, 1980) kan ses som en version af DKP's samlede historie. Værket beskriver DKP's historie i forhold til udviklingen i den internationale kommunistiske bevægelse.

Den interne partihistorie er efterfølgende blevet udvidet med mere forskningsbaseret materiale/kilder. Kurt Lund og Niels Rosendahl Jensen skrev *Brydningsår i arbejderbevægelsen – Studier i DKP's historie 1* (Tiden, 1983), som skulle udbygge Nørlunds banebrydende værk og fortsætte det marxistiske grundlag for forskningen i arbejderbevægelsens historie, som de to forfattere skriver i forordet.¹¹ Bogen blev dog udsat for så voldsom kritik, at der aldrig kom en efterfølger og det endda på trods af, at Niels Rosendahl Jensen formentlig var den første, der fik adgang til Kominterns arkiv for den danske sektion.¹²

Fælles for den tidlige partipolitiske historieskrivning er imidlertid, at den lider under flere regulære og påviselige fejl, samt at den på en række områder kommer let omkring ømme punkter i

---

¹⁰ Jørgensen (2002) s. 7 og Hansen (1978) s. 7-8

¹¹ Lund og Jensen (1983) forord

¹² Thing (1990) s. 191 – I metodiske refleksioner vil der blive redegjort for de metodiske problemer, der er ved at skrive og læse kommunismens historie.

partihistorien, og at en stor sum tolkninger ville kunne diskuteres på et mere solidt grundlag, end det partihistorikerne fremlægger.¹³

Den interne partihistorie tager en positiv drejning i forskningsmæssig forstand, da Kurt Jacobsen i forbindelse med sit licentiatstudium ved Aarhus Universitet får adgang til Kominternarkivet for at arbejde på en bog om DKP's gennembrudsår 1930-1932. Resultatet blev bogen *Moskva som medspiller* (Tiden, 1987). Bogens hovedpointe er, at omkring 1930 var DKP i større eller mindre grad i opløsning, og havde det ikke været for Kominterns udsending, var partiet formentlig brudt sammen. Denne udlægning nytolkede partikampsperioden i 1920erne, og dermed var bogen et klart brud med den tidlige partihistorie.¹⁴

Bogen fulgte Kurt Jacobsen op med *Mellem Moskva og København* (Tiden, 1989) og den byggede på samme kildemateriale som førnævnte bog. Bogen behandler perioden 1919-1930 og fremkom med en stor mængde ny viden om specielt de personlige forhold mellem ledende kommunister. For DKP medlemmer har bogen sikkert været en overraskelse, da bogen viser, at DKP's historie i 1920erne stort set var uden betydning for partiets videre historie. På en række områder var det et helt nyt parti, der tog sin begyndelse i 1931-1932.¹⁵ Begge Kurt Jacobsens bøger påviser i øvrigt DKP's store afhængighed af Moskva i denne periode.

Udover den interne partihistorie findes der en række eksterne DKP-historier, der behandler specifikke perioder i partiets historie. Den første eksterne partihistorie som ikke er præget af opgørbriller, sensationsafsløringer eller bitterhed¹⁶ er Erik Ib Schmidts *30 års kommunistisk politik* (Munksgaard, 1948). Bogen kobler Kominterns politik sammen med den sovjetiske udenrigspolitik på baggrund af officielle dokumenter. Bogen indeholder kun et kort afsnit om DKP's historie.¹⁷

Kommunismen i Norden (Fremad, 1965), hvor delen om DKP er skrevet af J. B. Holmgaard, behandler med en journalistisk indfaldsvinkel partikampen i 1956-1958 og lader konflikten mellem Sovjetunionens Kommunistiske Partis (SUKP) og Kinas Kommunistiske Parti (KKP) spille en central rolle for den kommunistiske verdensbevægelses krise. Fokusset på konflikten mellem SUKP

---

¹³ Ibid. s. 191

¹⁴ Ibid. s. 191-192

¹⁵ Ibid. s. 192

¹⁶ F.eks. har den fremtrædende DKP'er Richard Jensen udgivet en række bøger med afsløringer. Bøgerne er præget af bitterhed. Denne form for afslørings-historie har sat sit præg på tematiseringen af kommunisternes historie. Sidenhen har andre udgivet deres erindringer, heriblandt Aksel Larsen. Materialet udgjorde en stor del af kildegrundlaget for forskningen i DKP's historie i 1970erne og de har belyst mange delasppekter af dansk kommunisme. (Thing 1990 s. 192-193)

¹⁷ Thing (1990) s. 193-194

og KKP viser, at bogen er præget af tidsbundethed, da vi i dag ved at årsagen til DKP's krise primært skal findes andre steder.¹⁸

1970erne blev årtiet, hvor DKP blev udforsket på kryds og tværs. Dette skyldes det såkaldte nyvenstre. De mange grupperinger på venstrefløjen søgte gennem historien at finde sin egen revolutionære og historiske identitet. Fælles for en stor del af denne historieskrivning er, at man forsøgte at finde kontinuitet mellem den revolutionære fortid og så det at være revolutionær i 1970erne. Ikke kun de politiske grupperinger på venstrefløjen udforskede DKP-historien, det samme gjorde en lang række personer på universiteterne. I perioden blev der således lavet en lang række specialer og opgaver om DKP's historie, f.eks. Knud Erik Hansens speciale fra 1978 *13 år i isolation*, der redegør for DKP's politiske udvikling fra 1960-1973.¹⁹

Af mere populære værker fra 1970erne, som samtidigt lever op til de forskningsmæssige kvalitetskrav skal nævnes; Steen Bille Larsens *Kommunisterne og arbejderklassen* (Tiderne skifter, 1977). Bogen forsøger at skildre den socioøkonomiske udvikling og de politiske bevægelser på venstrefløjen, for at forklare DKP's tilslutning i befolkningen. Disse samfundsmæssige størrelser, bliver dog kun i ringe grad benyttet til at forklare DKP's politiske udvikling, hvor den kommunistiske verdensbevægelse tillægges en høj grad af betydning.²⁰

Også Morten Things og Jørgen Bloch-Poulsens *Danmarks Kommunistiske Parti 1918-1941* (Politisk revy, 1979) kan stadig anvendes. Bogen er en kritik af DKP's officielle historie.

Henning Lunds *Udviklingen i Danmarks Kommunistiske Parti 1956-58* (GMT, 1977) skal også fremhæves som et brugbart redskab i forståelsen af DKP's politiske udvikling.

3.1 De to skoler

Kommunismeforskningen kan inddeles i to forskellige retninger. Den ene, *den totalitaristiske skole*, er kendetegnet ved det teoretiske synspunkt, at den kommunistiske bevægelse over en kam var monolitiske og totalitaristiske størrelser, som ikke havde interesse modsætninger eller nuancer. Skolen ser desuden kommunisterne som landsforrædere, da kommunisterne anså sociale konflikter (klassekamp) som den væsentligste årsag til nationale konflikter. Dette betyder ifølge den totalitaristiske skole, at kommunisternes syn på det nationale var bestemt ud fra taktiske og instrumentale overvejelser. Skolen ser altså den totale modsætning mellem nationalisme og

---

¹⁸ Holmgaard (1965) bagside og Thing (1990) s. 194

¹⁹ Thing (1990) s. 194-195

²⁰ Hansen (1978) s. 8-9

klassekamp, hvilket vil sige, at skolen opfatter nationalismen som udtryk for den folkelige og kollektive bevidsthed. Det største problem ved skolens vinkling på forskningen, er den metodiske tilgang, som på visse områder negligerer forholdet mellem empiri og teori. I Danmark har den totalitaristiske skole vakt opsigt i forbindelse med Jørgen Laustsen's udgivelse af *Mellem hammer, segl og hagekors* (2003). Kritikere har fremført, at Laustsens forskning er selektiv og styret af en forudindtaget politisk holdning til DKP, hvilket gør, at konklusionen er givet forhånd.²¹ Indenfor dansk kommunismeforskning er det især Jørgen Laustsen og Bent Jensen, der er repræsentanter for denne vinkling på kommunismeforskningen.²²

Bent Jensen, hvis speciale er de dansk-sovjetiske forbindelser, ser hovedsagligt DKP som Moskvas villige medløbere. Han har desuden gjort sig bemærket ved at sammenligne kommunismen med nazismen i bogen *Stalinismens fascination og danske venstreintellektuelle* (Kbh., 1984, genoptrykt af Lindhardt og Ringhof, 2002).²³ Bogen behandler, hvad kommunistiske intellektuelle skrev og sagde om Sovjetunionen i Stalin-perioden, senest er sammenligningen sket i *Gulag og glemsel* (Gyldendal, 2002).²⁴

Den anden skole, som opstod som modsvar til den totalitaristiske skole, kaldes *den komparative skole*. Den komparative skole påpeger eksistensen af forskellige politiske strømninger i de nationale kommunistpartier. Skolen afviser ikke blankt den totalitaristiske skoles indfaldsvinkel og anerkender også, at kommunistpartierne var præget af Sovjetunionen. Skolen finder det dog nødvendigt at sammenligne Sovjetunionen og de nationale kommunistpartier i lyset af de forskellige strømninger, der var indenfor disse partier. Strømninger, som kunne have baggrund i personlige, nationale og kulturelle forhold. Det gælder også DKP, som skolen anser som et politisk parti, der ændrer sig i takt med den generelle samfundsudvikling og medlemssammensætningen i partiet. På baggrund af ovenstående mener den komparative skole, at det er nødvendigt at sammenligne Sovjetunionens politik med de nationale kommunistpartiers politik, for at forskningen er fyldestgørende. For den komparative skole er det afgørende, at finde frem til de faktuelle processer, som lå til grund for den kommunistiske partiideologis selvdefinition, en definition, den komparative skole mener, at den totalitaristiske retning i alt for høj grad læner sig op ad. Med denne

---

²¹ Jørgensen (2002) s. 7-8 og <http://historie-nu.dk/hammer%20debat.pdf> (Også af Jesper Jørgensen)

²² Den totalitaristiske skole har på den internationale kommunismeforskningsscene gjort sig bemærket med værket *Kommunismens sorte bog* (På dansk ved Høst og søn, 2002).

²³ Jensen (1984) s. 9 og 11

²⁴ Jensen (2002) s. 424ff. Udover de to nævnte bøger har Bent Jensen skrevet en række bøger om forholdet mellem Danmark og Sovjetunionen. Fælles for de fleste af hans værker er at han ser DKP som taktisk/instrumentalt redskab for Sovjetunionens udenrigspolitik. Dette sker bl.a. i bogen *Bjørnen og Haren: Sovjetunionen og Danmark fra 1945-1965* (Odense Universitetsforlag, 1999).

indfaldsvinkel til forskningen indtager den komparative skole en mere indirekte vinkel på forskning, den såkaldte *cultural-and-historical approach*, som forsøger at finde frem til de mere underliggende mekanismer i den kommunistiske kultur.²⁵ Denne tilgangsvinkel giver en mere pluralistisk og perspektiverende tilgang til kommunismeforskningen og derfor vil dette speciale benytte sig af denne tilgangsvinkel til forskningen. I Danmark er den komparative del af kommunismeforskningen især domineret af især Morten Thing og Kurt Jacobsen.

Da Berlinmuren faldt i 1989 fik kommunismeforskningen og dermed forskningen i DKP's historie et kvalitativt løft. Førhen var partiets historie primært blevet skrevet ud fra officielt DKP materiale, men med Murens og Sovjetunionens fald og DKP's efterfølgende sammenbrud blev det muligt at skrive DKP's historie ved hjælp af arkivmateriale fra Sovjetunionen og DKP. Det betød, at forskningen i og omkring DKP blev mere nuanceret, og forståelsen af partiets virke blev deslige markant forstærket. Allerede inden Sovjetunionens sammenbrud fik det daværende DKP-medlem, Kurt Jacobsen, adgang til Kominterns arkiv og efter sammenbruddet i øst færdiggjorde Kurt Jacobsen sin disputats, *Aksel Larsen – en politisk biografi* (Vindrose, 1993). Værket inddrager arkivmateriale fra Komintern, Sovjetunionens Kommunistiske Parti (SUKP) samt DKP's afleverede arkiv og bogen er en fyldestgørende beskrivelse både af Aksel Larsen, men også af DKP's historie set gennem den tidligere formands øjne. DKP afleverede sit arkivmateriale til Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv (ABA) i 1989-1990, og arkivet er i dag stort set færdigregistreret og digitaliseret og tilgængeligt for forskning.

Morten Thing er en af de historikere, der har anvendt DKP's og de russiske arkiver i vidt omfang. Blandt andet har han redigeret og skrevet den danske del af *Guldet fra Moskva – Finansieringen af de nordiske kommunistpartier 1917-1990* (Forum, 2001). Bogen er relevant for denne opgave, da den behandler den periode, som specialet opererer indenfor. Derudover giver bogen et billede af, hvordan DKP finansierede L&F, og dermed kan bogen være med til at vise hvilken prioritet, DKP tillagde det at udgive et dagblad. Et andet interessant kulturhistorisk værk af samme forfatter, der er relevant for dette speciale, omhandler kommunisters særlige kultur og hedder *Kommunisternes kultur – DKP og de intellektuelle 1918-1960*, bd.1-2 (Tiderne skifter, 1993). Værket er det tætteste, vi kommer på en forståelse af den specielle kommunistiske kultur, der prægede hele partiets virke. Morten Thing beskæftiger sig i værket med, hvad danske intellektuelle kommunister skrev og sagde fra 1918-1960, men i modsætning til Bent Jensens *Stalinismens fascination og danske*

---

²⁵ Jørgensen (2002) s. 8 og <http://historie-nu.dk/hammer%20debat.pdf>

venstreintellektuelle inddrager Thing mere systematisk alle de intellektuelle kommunister i sin undersøgelse. Desuden fokuseres også på andre samfundsspørgsmål, end hvad de intellektuelle kommunister skrev og sagde om Sovjetunionen. Dermed er Things undersøgelse langt mere nuanceret end Bent Jensens bog og kan ses som DKP's historie set gennem en bestemt samfundsgruppe. Værket er uden for dette speciales tidsramme men kan stadig anvendes, da værket bidrager med en række begreber om kultur og modkultur, som kan hjælpe til at afklare, hvorfor det var vigtigt for DKP at have egen presse. Derudover bidrager værket med afsnit om DKP's historie, herunder udførlig beskrivelse af partiets presse og dets historie, hvilket gør at værket er særdeles velegnet til dette speciales redegørelse for DKP og dets presses historie.

Som denne forskningsoversigt har påvist, er det yderst begrænset hvad, der er skrevet om DKP i perioden 1980-1989, og endnu mere begrænset er det, hvad der er lavet af specifikt forskningsmateriale, der omhandler kommunisternes dagblad L&F. Derfor vil specialet bidrage til større forståelse af DKP's virke i 1980erne.

Dette speciale er inspireret af den *komparative skole*, og det er særligt vigtigt at præcisere i forhold til specialets problemstilling og periode. 1980erne var måske mere end nogen anden tid i DKP's historie en periode, hvor forskellige strømninger og holdninger gennemsyrrer partiets virke. Her kan den *komparative skole* hjælpe til at give en pluralistisk og nuanceret forståelse af DKP's politiske udvikling.

4.0 Metodiske refleksioner

Periodeafgrænsningen 1980-89 skal ses i sammenhæng med partiets udtræden af Folketinget i 1979, hvorefter L&F blev partiets vigtigste talerør til den danske befolkning, og derfor kan det undre, at emnet aldrig er undersøgt nærmere. Desuden er der en afgrænsning i forhold til underspørgsmål 2 i problemformuleringen. Det fremgår af problemstillingen, at L&F vil blive gennemgået for at danne overblik over, hvorvidt avisen spillede en åben rolle i fornyelsesdebatten. Mere specifikt vil jeg undersøge perioden fra omkring Ole Sohns tiltræden som formand for DKP i 1987, da det for alvor er på dette tidspunkt, der kommer gang i diskussionerne i DKP. Derfor er denne periode særlig vigtig at belyse. Det ville naturligvis have været optimalt at nærlæse L&F fra 1980-1989, men da der til et speciale af denne art er begrænset tid og resurser, har jeg vurderet, at den periode i 1980erne, der kan give det mest fyldestgørende svar på underspørgsmålet, er 1987-1989.

Når der tales om DKP i dette speciale vil der være tale om partiledelsen – Centralkomiteen (CK) og Forretningsudvalget (FU), med mindre der specifikt refereres til andet. Det var fra ledelsen, at partiets politik blev forvaltet, og da DKP var styret ud fra princippet om *demokratisk centralisme*,²⁶ kan det med rimelighed antages, at de menige medlemmer fulgte den overordnede politik. Det kunne måske have givet et mere broget billede af partiets udvikling at inddrage alle aspekter fra de menige medlemmer. Det ville imidlertid kræve en ekstra arbejdsindsats at klarlægge de mere personlige dele af partiets virke, en indsats det ikke har været muligt for mig at foretage, da resurserne og tiden ikke findes. L&F var organ for DKP, og som sådan skulle avisen vise partiets politik. På den baggrund antages det, at den demokratiske centralisme ligeledes gjorde sig gældende i forbindelse med partipolitiske udtalelser i L&F. Af den årsag vil de benyttede udtalelser og vurderinger kunne antages som værende godkendt af ledelsen i partiet og dermed reflekterer partiets overordnede politiske linje.

Når kommunismens historie skal fortælles, er der flere metodiske overvejelser, man skal være opmærksom på. Dette gør sig især gældende når interne partihistorier benyttes²⁷, her er der en lang række problemstillinger, der er nødvendige at forholde sig kritisk til. Problemet med at benytte internt partihistoriemateriale er, at partiets historie ikke altid danner det fornødne rum for udforskning og diskussion. Derimod danner partihistorien grundlag for bevidste politiske beslutninger. Partihistorien afspejler mere resultaterne af kampe indenfor partiet om den rette partilinje, end de afspejler konkret og grundig forskning. Dermed kommer de interne partihistorier nemt til at svare nøjagtigt til den selvopfattelse, som er den herskende i partiets ledelse. Det er vigtigt at have dette for øje, når materialet benyttes i forbindelse med forståelsen af DKP's historie. Det nyttige i materialet kan imidlertid være, at det kan give en indsigt i partiets selvopfattelse på den tid, hvor den givne partihistorie er skrevet. Her skal blot nævnes et enkelt eksempel på den specielle form for historieskrivning som DKP har benyttet. Da DKP havde 40-årsjubilæum i november 1959 besluttede partiet sig for at skrive partiets historie på ny. Begivenheden faldt sammen med, at partiet lige havde skilt sig af med Aksel Larsen efter en voldsom partikamp. Hvor DKP tidligere i partihistorien havde anerkendt Aksel Larsens store betydning for partiet, bliver

---

²⁶Lenins partidemokratiopfattelse, hvor alle medlemmer af et parti har ret/pligt til at deltage i debatten, men når der er truffet fælles beslutning om et politisk standpunkt retter medlemmerne ind og arbejder for partiets besluttede politik.

²⁷ Kommunismens partihistorier giver utallige eksempler på fordrejelser og fortielser. Da SUKP skulle skrive deres historie i 1938 fortælles det, at når matroserne, der stod bag det berømte Kronstadt-oprør kunne opføre sig vidt forskelligt i 1917 og 1921 så skyldtes det, at de oprindelige matroser var draget til fronten i borgerkrigen og erstattet af nye bønderkarle. Bag opstanden stod diverse højrekræfter og kun fordi partiet sendte sine bedste folk under Vorosilovs ledelse lykkedes det at nedkæmpe oprøret. Senere da historien skulle skrives igen i 1969 var Vorosilov erstattet af Tukhacevskij og stadig var Trotskij's rolle totalt fraværende. Det viser at partihistorien ikke levner rum for forskning men derimod tilpasses partihistorien så den passer ind i den aktuelle politiske situation partiet befinder sig i. (Thing, 1990 s. 187)

fokus nu flyttet væk fra subjektet Aksel Larsen, og i stedet føres æren for partiets præstationer over på den hårde kerne af medlemmer i DKP.²⁸

4.1 Kulturen i Danmark og DKP

For at kunne forstå DKP og dets presses betydning det vigtigt at forstå, at kommunisterne i Danmark, som følge af deres tætte forbindelser med Sovjetunionen og dets ledende parti SUKP samt den kolde krig, langt hen ad vejen udgjorde en særskilt kultur indenfor dansk politisk historie. Det er derfor en nødvendig metodisk refleksion at forholde sig til og forstå den særlige DKP terminologi, når L&F's rolle for partiet skal vurderes. Nedenstående vil give et indblik i den generaliserede danske kultur og i DKP terminologien.

I Danmark er den herskende politiske kultur præget af det, Morten Thing kalder *Den generaliserede kultur*, hvilket henviser til det hegemoni, der efter Things opfattelse præger den politiske kulturs udvikling fra ca. 1930 til midt i 1970'erne. Min påstand vil dog være, at hegemoniet er fortsat helt frem til i dag, og dermed er det også gældende for den periode specialet undersøger. Den generaliserede kulturs udvikling bygger på et samarbejde mellem arbejderbevægelsen og borgerskabet. Et samarbejde, der primært er blevet formidlet gennem Socialdemokratiet i et classesamarbejde. Classesamarbejdet betød dog ikke at det var uden problemer, at finde en fælles kultur. Ikke desto mindre traf staten en lang række kulturelle beslutninger, ikke kun om tildeling af penge, men også beslutninger af mere direkte kulturel form. Undervisning, forskning og byplanlægning er eksempler på statens rolle i den kulturelle formidling, og igennem denne skabes der en slags officiel kultur i Danmark. En kultur, der kan refereres til som "Danmarks Kultur" eller den generaliserede kultur.²⁹

Hvor der en generaliserende kultur, vil der også være en *særoffentlighed*, dvs. at kulturen skiller sig ud fra den generaliserede offentlighed og er kendetegnet ved at være eksklusiv. Særoffentligheden er kendetegnet ved at lukke sig omkring de mennesker, der er tilknyttet den eksklusive gruppe. Der findes mange former for eksklusivitet. Det kan være af politiske, religiøse eller sproglige grunde, at nogle grupper skiller sig ud. DKP har gennem stort set hele dets historie tilhørt en sådan særoffentlighed. Emner, normer, sprog og ikonografi skiller sig markant ud fra den generaliserede offentlighed, og i stedet knytter de sig an til partiet. DKP var klar over, at det forholdt sig sådan og har i perioder forsøgt at arbejde med problemet. DKP forsøgte eksempelvis i perioder, at benytte

---

²⁸ Thing 1990, s. 190-191

²⁹ Thing 1993, s. 23

L&F som en indgang til den generaliserede offentlighed. Fra 2. verdenskrig og frem til midt i 1950'erne lykkedes det i høj grad for L&F at trænge igennem særoffentlighedens snævre rum og ud til den øvrige offentlighed.³⁰ Også i 1980'erne forsøgte DKP at benytte L&F som et "vindue" ud til den øvrige offentlighed. Det ses bl.a. ved ændringer til mere moderne layout i 1987, og ved, at DKP åbner L&F mere op for debat med andre dele af venstrefløjen.³¹

5.0 Litteraturgrundlag

Da denne undersøgelse dækker en relativt kort periode og der ikke findes en lang række af fremstillinger om DKP i denne periode, vil den primære litteratur til speciallets analyserende dele blive udgjort af trykte og utrykte kilder fra DKP. Der er dog blevet anvendt en lang række sekundær litteratur i undersøgelsens baggrundsdel. Den litteratur, der specifikt omhandler kommunismeforskningen, er der redegjort for i forskningsoversigten og her skal blot nævnes enkelte værker som jeg har benyttet som baggrundsviden om perioden og DKP.

Værket *Danmark under den kolde krig* (DIIS 2005) bedre kendt som *DIIS-rapporten* eller *koldkrigs-rapporten* er blevet anvendt som baggrundsviden om den kolde krig i 1980'erne og hvilke politiske spørgsmål DKP beskæftigede sig med.³²

Værket *Arbejdernes Historie i Danmark 1800-2000* (SFAH, 2007) er ligeledes anvendt som baggrundslitteratur om perioden og DKP's rolle i arbejderbevægelsen i 1980'erne. Værket har ikke den store vægt på DKP, men partiet og dets rolle og sammenbrud omtales kort og derfor er værket relevant at inddrage som oversigtsværk over perioden.

Også videnskabelige artikler om DKP i 1980'erne fra tidsskriftet *Arbejderhistorie* (SFAH) inddrages som en del af litteraturgrundlaget.

Jesper Jørgensens speciale fra Aarhus Universitet 2002 *Vort parti er et dansk parti* er der hentet inspiration og informationer fra. Andre anvendte specialer er anført i forskningsoversigten.

Det skal ligeledes nævnes, at jeg i forbindelse med gennemgangen af DKP's og dets presses historie har benyttet mig af det lettere ombruste leksikon *Solidaritet - leksikon for 21. Århundrede*.

Leksikonet har som udgangspunkt en kritisk tilgang til samfundet og tager afsæt i en marxistisk tradition. Leksikonet har både fået negativ og positiv omtale og ved anvendelse er det nødvendigt at

---

³⁰ Thing 1993, s. 23-24

³¹ Kasserne 100-108 i DKP's arkiv på ABA viser, at der gennem perioden har været flere henvendelser til centralkomiteén om mere åbenhed overfor andre end partimedlemmerne i L&F, især sidst i 1980'erne.

³² DIIS rapporten, kapitel 21, s. 502f

forholde sig kritisk.³³ Eksempelvis kan det tjekkes, hvem forfatteren er, hvilket i mit tilfælde vil sige Morten Thing, som er førende indenfor dansk kommunismeforskning. Udover Things artikel har jeg benyttet en artikel fra om *arbejderpressen*, skrevet af leksikonets projektholder, Albert Jensen.

6.0 Kildegrundlag

Som påvist i forskningsoversigten er der stor mangel på litteratur om DKP i 1980'erne, og derfor står kildebehandlingen helt centralt for denne undersøgelse. Kilderne til specialet kommer hovedsagligt fra DKP. Det være sig både trykte og ikke trykte kilder. Der er først og fremmest anvendt, centralkomitémødemateriale og andet materiale fra DKP og DKU's arkiv på ABA. Derudover er Tidsskriftet *Tiden* blevet anvendt i vid udstrækning.

En gennemgang af CK-møderne i perioden er nyttig til belysning af primært to forhold i henhold til dette speciales problemstilling. For det første kan materialet fra møderne vise, hvor tit og hvordan DKP diskuterede partiets presse. For det andet kan møderne give et billede af diskussionerne om fornyelse. CK-møderne er det "ucensurerede" DKP materiale, som kan give et anderledes billede af situationen i partiet, f.eks. i forhold til hvad der kom ud i L&F. Møderne giver ikke kun et billede af selve avisens betydning, der opnås også en forståelse af arbejdet omkring eksempelvis Land og Folk-festival og dennes betydning for L&F. CK-møderne blev i perioden afholdt ca. hver 2.-3.måned.

Tidsskriftet *Tiden* var DKP's teoretiske medie, der behandlede overordnede aktuelle problemstillinger. *Tiden* uddybede på en lang række områder DKP's politik i forhold til de aktuelle tematikker. I forhold til dette speciale er det vigtigt at bemærke, at forskellige udtalelser, resolutioner og kommentarer til eksempelvis L&F-konferencer, partiets kongresser og landsmøder er omtalt i *Tiden*, hvilket gør tidsskriftet til en vigtig kilde i forståelsen af DKP's politik omkring L&F. DKP udgav *Tiden* helt frem til 1991, og i perioden mellem 1963-1989 blev det udgivet sammen med *Verden rundt*, der var en oversættelse af det internationale kommunistiske tidsskrift.³⁴

Derudover vil L&F blive inddraget som kilde i forbindelse med partidiskussionerne om fornyelse. Det er vigtigt for at danne sig et overblik over, hvilken rolle L&F spillede for DKP, og om L&F spillede en åben og samlende rolle for partiet. Desuden vil L&F blive inddraget som kilde i forbindelse med emner, der kan tegne et billede af DKP's arbejde med L&F.

---

³³ Callesen (2001) s. 84f

³⁴ Jørgensen (2002) s. 14

Interviews med DKP's tidligere formand, Ole Sohn, og den politiske redaktør på L&F fra 1987-1989, Frank Aaen, bliver også inddraget som kildemateriale. Faren ved at benytte øjenvidner kan være at de små 20 år efter reflekterer over fortiden i stedet for gengive det som reelt skete. En anden fare kan være, at begge ønsker at fremstille sig selv i et positivt lys i forhold til udviklingen i DKP. Ikke desto mindre kan de to bidrage med så megen viden om situationen på L&F og i DKP, at de udgør et centralt kildegrundlag for specialet. Interviewene var begge bygget op som åbne interview. Jeg havde forberedt spørgsmål, som jeg undervejs kunne spørge mere ind til. Det gjorde at interviewene kom til køre frem og tilbage, med hovedvægten på den interviewedes svar.

Ovennævnte kilder vil ofte være udtryk for den særlige DKP terminologi og skal benyttes med dette for øje, men det interne materiale har været uundværligt og uundgåeligt i forbindelse med dette speciales problemstilling.

7.0 DKP og dets presses historie

Dette kapitels formål er todelt. Dels er formålet, at redegøre for DKP's historie, og dels, at redegøre for partiets pressehistorie. Det sker for at opnå den nødvendige historiske kontekst af DKP og L&F. Gennemgangen af DKP's historie vil forløbe fra DKP's dannelse til 1989. Redegørelsen for DKP's pressehistorie vil stoppe ved indgangen til 1980'erne. Dette sker for at undgå gentagelser i forbindelse med specialets analyse.

7.1 DKP fra 1920 til 1930

En af eftervirkningerne af 1. verdenskrig og den russiske oktoberrevolution i 1917, var opsplitningen af arbejderbevægelsen i henholdsvis en revolutionær og en reformistisk del. Danmarks Kommunistiske Parti (DKP) blev dannet, da *Danmarks Venstresocialistiske Parti (VSP)*, skiftede navn til DKP på en ekstraordinær kongres i november 1920. Baggrunden var optagelsen i den *Kommunistiske Internationale* eller *Komintern*. Komintern stillede 21 optagelseskrav, et af kravene omhandlede navneskift til et kommunistisk parti og deraf navnet DKP.³⁵

Uforsonlige partikampe prægede op gennem 1920'erne det nystiftede parti, hvilket gjorde det næsten umuligt for partiet at opnå gennemslagskraft i det politiske billede. Gennembruddet overfor den danske befolkning blev endvidere vanskeliggjort af Kominterns uforsonlige politiske linje, som DKP ifølge optagelsesbetingelserne var nødsaget til at følge. De uforsonlige fløjkampe i partiet

---

³⁵Komintern var det verdensomspændende parti, der skulle lede den kommende verdensrevolution. "Verdenspartiet" blev organiseret ud fra den demokratiske centralismes principper. På verdenskongresserne valgtes en eksekutivkomite (EKKI) og kongressens og EKKI's beslutninger var efterfølgende bindende for alle de partier, der var tilknyttet Komintern. Jacobsen (1989) s. 23-27 og Jørgensen (2002) s. 15

handlede primært om Kominterns indflydelse i det danske parti, og hvordan denne politik skulle forvaltes. Resultatet af partikampene blev en lang række dårlige valgresultater. Uendelige fraktionskampe og den manglende politiske indflydelse fik i december 1929 Komintern til at blande sig direkte i det danske partis dispositioner. Partiledelsen blev voldsomt kritiseret for at være passiv og for ikke at følge den vedtagende politiske linje. Udmeldingerne blev offentliggjort d. 3.1.1930 i partiavisen *Arbejderbladet*. Partiledelsen blev efterfølgende afsat og en midlertidig ledelse udpeget af Komintern. Efterfølgende kom det til voldsomme diskussioner, og flere medlemmer ønskede afstandtagen til Kominterns indblanding. DKP brød aldrig med Komintern, og selvom partiet var under konstant opsyn af Kominterns udsendinge i København, lykkedes det ikke i det lange løb Komintern, at få den ledelse af DKP som Komintern havde ønsket. En ny politisk ledelse konsoliderede sig med Aksel Larsen i spidsen og havde det tilfælles, at de alle havde været på Leninskolen i Moskva og derfor kunne de politiske paroler udenad. Parolerne skulle komme til at udgøre den såkaldte *ultravenstrelinje* i begyndelsen af 1930'erne.³⁶ Det helt store problem for DKP i forhold til Komintern var imidlertid Aksel Larsens støtte til Trotskij fra 1925-1929. Aksel Larsen havde støttet Trotskijs politiske linje i forhold til Stalins under sit ophold i Sovjetunionen og resultatet af hans "*Afvigende holdninger*" blev, at han blev idømt et års partidisciplinering i 1928 og sendt til Niznij Novgorod.³⁷

7.2 Parlamentariske gennembrud og besættelse 1930-1945

Efter fraktionskampene i 1920'erne lykkedes det for DKP, at få stablet en stabil ledelse på benene i starten af 1930'erne. Den omstrukturering, der fandt sted, gjorde, at DKP for første gang i partiets historie blev i stand til at opnå en stabilitet, som gjorde det muligt for partiet at arbejde udadvendt. Den nye ledelses primære personer var Aksel Larsen, Martin Nielsen og Arne Munch Petersen. Både Martin Nielsen og Aksel Larsens vej til magten i partiet havde været igennem den forholdsvis succesfulde *Arbejdsløshedsbevægelse*. På baggrund af bevægelsen lykkedes det DKP, at skaffe sig en vis opbakning i dele af arbejderklassen. Resultatet udeblev da heller ikke. Ved Folketingsvalget i 1932 lykkedes det for DKP, at få valgt Aksel Larsen og Arne Munch Petersen ind i Folketinget, partiet fik 17.179 stemmer og samlet 1,1 % af stemmerne. Ved de næste valg til Folketinget gik partiet frem stemmemæssigt, men det var ikke før 1939, at det lykkedes at opnå et mandat mere, partiet fik ved valget 2,4 % af stemmerne. Politisk var perioden fra 1930-1934 præget af den såkaldte ultravenstrelinje, som bl.a. beskrev socialdemokrater som socialfascister og udråbte dem

---

³⁶ Jacobsen (1989) s. 144-154 og Lund (1977) s. 25f og (Thing) <http://leksikon.org/art.php?n=600> og (Thing) 1993 s. 84-90

³⁷ Jacobsen (1993) s. 77-96

som en del af arbejderklassens hovedfjender. I 1934 blev ultravenstrelinje stærkt nedtonet, hvilket skete i pjecen *I Selvkritikkens spejl*. Pjecen slog fast, at partiet både i retorik og i det faglige arbejde havde arbejdet for sekterisk, og dermed isoleret sig selv. Med fascismens sejrsmarch over Europa som baggrund besluttede den 7.verdenkongres i Komintern i 1935, at de kommunistiske partier fremover skulle arbejde for en *folkefrontspolitik* vendt mod den fascistiske fare. Det indebar, at de kommunistiske partier skulle alliere sig med socialdemokrater i konkrete enhedsfronter. Ellers var årene fra 1935-1939 gunstige år for DKP. Den nye folkefrontspolitik's væsentligste bidrag til DKP's politik blev, at partiet i højere grad udviklede et mere dansk ansigt, hvilket blev bekendtgjort på en stort anlagt landspartikonference i Odense i 1939, hvor Aksel Larsen proklamerede at ”*vort parti er et dansk parti*” og at ”*Vort partis politik bestemmes af det arbejdende folk i Danmark.*” Udover et mere dansk ansigt opnåede DKP også i denne periode at tiltrække en relativ stor mængde intellektuelle, der kom til at præge partiets politik på en række enkeltområder.³⁸

Ikke-angrebspagten mellem Tyskland og Sovjetunionen chokerede DKP, og det førte til en del kaos i partiet i form af udmeldinger og forvirring om partiets politik. Ikke desto mindre fik DKP rettet sin politik ind og havde i 1941 omkring 5000 medlemmer. Partiet forblev som følge af pagten legalt indtil Tysklands angreb på Sovjetunionen den 22. juni 1941. I samme ombæring anmodede tyskerne om at få arresteret 194 kommunister, heriblandt de tre folketingsmedlemmer. Den socialdemokratiske statsminister, Thorvald Stauning, befalede, at tyskernes ønske skulle efterleves på trods af, at det var i strid med grundloven. I den efterfølgende klapjagt på kommunister blev der anholdt 325. I august 1941 vedtog Folketinget den såkaldte kommunistlov, der forbød al kommunistisk virksomhed, uden at de kommunistiske folketingsmedlemmer var i salen. Partiet spillede efterfølgende en markant rolle i den danske modstandsbevægelse, primært igennem modstandsgruppen *BOPA* og dannelsen af *Frihedsrådet*, der blev den uofficielle modstandsregering. DKP fik under besættelsen uhørt meget indflydelse på arbejderklassens kampe, særligt i forbindelse med augustoprøret i 1943. På baggrund af den konsekvente rolle, DKP havde spillet under størstedelen af besættelsen, kom partiet ud af krigen i en total anden skikkelse end de var kommet ind i krigen.³⁹

7.3 Kold krig og splittelse 1945-1960

Efter befrielsen deltog DKP i befrielsesregeringen og fik to ministerposter. Aksel Larsen blev minister uden portefølje og Alfred Jensen blev trafikminister. I det hele taget var det et styrket DKP,

³⁸ Thing (1993) s. 353-354 og Jacobsen (1993) s. 140-43 og 231-234

³⁹ Thing (1993) s. 354-357 og Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600>

der kom ud af krigen, og partiet var gået fra 5000 medlemmer i 1941 til 60.000 i 1945. DKP og Socialdemokratiet begyndte umiddelbart efter befrielsen forhandlinger om dannelsen af et fælles arbejderparti. Forhandlingerne strandede brat d. 8. august, da DKP hverken kunne eller ville godtage Socialdemokratiets "tilbud" om indflydelse på fælles program, otte pladser i Folketinget ved det kommende valg, mens man samtidig skulle tage afstand fra proletariats diktatur. Forhandlingerne blev afløst af et folketingsvalg i oktober. DKP opnåede hele 255.236 stemmer svarende til 12,5 % af stemmerne og 18 mandater på tinge. Også ved kommunevalget i 1946 lykkedes det DKP at opnå et godt valg, omend en lille tilbagegang i forhold til folketingsvalget, men partiet fik valgt 121 repræsentanter fordelt på byråd, sogneråd, amtsråd og Københavns magistrat. Allerede fra 1947 begyndte DKP's nedtur at vise sig. Ved valget i 1947 gik DKP fra 18 til 9 mandater samtidig med at medlemmerne meldte sig ud i flæng. Lige fra dag et af havde DKP haft et loyalt forhold til Sovjetunionen, hvilket i flere tilfælde havde skabt kriser i partiet. 1950'erne var ingen undtagelse. Især blev DKP påvirket af SUKP's 20. kongres, hvor SUKP tog et opgør med nogle af Stalin-tidens rædsler. Krustjov fremlagde i en hemmelig tale en voldsom kritik af Stalins person. Da talen blev gengivet i L&F d. 17. marts 1956 var det en pille, der var svær at sluge for mange DKP'ere. Samme dag udbrød den største arbejdskamp i nyere tid i Danmark. Strejken blev organiseret af en kommunistisk tillidsmandsring - *Situationens Generalstab*. Dette gav DKP medvind og partiet øgede sin indflydelse i fagbevægelsen. Fremgangen blev imidlertid forpurret med Sovjetunionens invasion af Ungarn i oktober. I første omgang tog DKP's forretningsudvalg (FU) afstand fra invasionen, men da det kom til den anden invasion sluttede DKP fuldstændigt op om invasionen. Modsætninger i DKP eksploderede, og partiet indkaldte til ekstraordinær kongres i januar 1957. På kongressen vandt "den hårde kerne" klart flertal i ledelsen, og formanden kom i mindretal sammen med hans støtter. Fra kongressen i 1957 til kongressen i 1958 var partiet præget af uendelige diskussioner mellem "revisionisterne" og "dogmatikerne". Aksel Larsen blev i oktober 1958 frataget sin post som politisk ordfører i Folketinget, og d. 19. oktober blev CK enige om at udpege en ny formand. DKP's 20. kongres valgte formelt arbejdsmanden Knud Jespersen til formand. Han havde især gjort sig bemærket under storstrejkerne i 1956, og da Aksel Larsen nægtede at skrive under på at arbejde for kongressens beslutninger, blev partiets formand gennem 26 år ekskluderet. Som følge af Ungarn-invasion og to års opslidende magtkampe var DKP's medlemstal i 1959 faldet til 8100, hvorimod det havde været på 17.700 i 1956.⁴⁰

---

⁴⁰ Thing (1993) s. 759-772 og Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600> og Jacobsen (1993) s. 589-638

7.4 DKP og den politiske ørkenvandring i 1960erne

Ved valget i 1960 blev DKP's nedtur tydelig. Partiet opnåede sølle 1,1 % af stemmerne og røg ud af Folketinget. På det internationale plan knyttede DKP sig i 1960erne tættere op af SUKP og var således fuldstændigt på linje med russerne i striden mellem SUKP og KKP. Den sovjetiske invasion i Tjekkoslaviet i sommeren 1968 prægede også DKP. I første omgang havde DKP sympati med de reformvenlige kræfter, der havde fået magten i landet, men som situationen udviklede sig, antog DKP mere og mere den sovjetiske linje. På den hjemlige scene var 60erne præget af overlevelse for partiet, men også en vis stabilitet. Ikke mindst Knud Jespersens konstante ledelse gav ro. Fra slutningen af 60erne begynder det at lysne en smule for DKP. Begyndende ungdomsoprør, nye politiske strømninger på venstrefløj, USA's krig i Vietnam og den begyndende økonomiske krise betød fornyet håb for DKP. Opbruddet på den politiske venstrefløj i slutningen af 60erne betød ironisk nok genoplivning af DKP. Partiet repræsenterede orden, men først og fremmest havde partiet stadig rod i arbejderklassen, hvilket mange i *det ny venstre* ikke havde, og det gav anerkendelse. DKP's 23.kongres i 1969 dannede sammen beslutningerne på den internationale kommunistiske konference i 1969 grundlaget for DKP's fremtidige arbejde. Begge steder blev det slået fast, at kommunisterne skulle arbejde for *Aktionsenhed* med andre progressive kræfter og samtidig blev teorien om *den statsmonopolitiske kapitalisme* bekræftet. DKP's medlemstal op gennem 60erne har næppe oversteget 7000.⁴¹

7.5 1970-1980 gennembrud og begyndende krise

Den aktionsenhed, som DKP havde udviklet og bekræftet op gennem 1960erne, kom hurtigt til sin ret i 1970erne. Den danske regering begyndte i 1970 forhandlinger om dansk optagelse i *Fællesmarkedet (EF)*, og det var i høj grad DKP, der organiserede modstanden mod dansk optagelse i EF kulminerende med dannelsen af *Folkebevægelsen mod EF* i 1972. DKP's rolle for et nej til EF betød sammen med den økonomiske krise i begyndelsen af 1970erne et både organisatorisk og parlamentarisk gennembrud for DKP. Partiet fik en stor tilstrømning af nye medlemmer, såsom pædagoger og studerende. Dette betød, at partiet op gennem 1970erne stod stærkt på universiteter, seminarer og andre højere læreranstalter. Også fagligt gik det fremad for DKP, der dominerede store dele af mellemlagsfagforeningerne (især pædagogerne), men også på nogle af de mere traditionelle fagområder øgede DKP sin indflydelse. Knud Jespersen kunne på partiets 25.kongres i 1976 erklære, at partiet havde fået 5000 nye medlemmer, hvilket vil sige at

---

⁴¹ Larsen (1977) s. 121-173 og Den internationale konference af kommunistiske partier Moskva 1969 (1971) *Hoveddokumentet* og Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600>

partiet igen havde over 10.000 medlemmer. Parlamentarisk blev årtiet også en renaissance for partiet. Ved valget i 1973 fik DKP 3,6 % af de afgivne stemmer, hvilket betød en tilbagevenden til Folketinget med seks mandater. DKP's gennembrud blev bekræftet ved valget i 1975, hvor partiet fik 4,2 % af stemmerne og syv mandater. Fremgangen blev afbrudt ved valget i 1977, hvor DKP gik tilbage til 3,7 % af stemmerne og et mandat tilbage. Knud Jespersens pludselige død i 1977 betød, at DKP fik den mere "kedelige" og "kontinuerlige" smed Jørgen Jensen som formand. Han overtog DKP på et tidspunkt, hvor flere omstændigheder gjorde, at partiet kom i fornyet modvind. De faglige kampe, der havde givet lønforhøjelser op gennem 70erne, ebbede ud, hvilket gav et fagligt tilbageslag, som DKP ikke var forberedt på. Dertil skal ligges en begyndende intern debat om fornyelse mellem generationen født omkring 1920 og de nye intellektuelle medlemmer. Den ene generation havde fået deres politiske ilddåb under besættelsen og havde været igennem partikampene fra 1956-1958 og de ønskede overordnet set ikke nogen fornyelse. Det gjorde mange af de nye medlemmer, der gerne ville væk fra den grundlæggende "stalinistiske" partikultur. Efter opslidende diskussioner valgte mange af de nye intellektuelle medlemmer at forlade DKP i slutningen af 1970erne. Dette kombineret med en generel afmatning på venstrefløjens betød, at DKP ved valget i 1979 igen røg ud af Folketinget med 1,9 % af stemmerne.⁴²

7.6 1980-1989 krise og sammenbrud

Ved valgene op gennem 1980erne formåede DKP ikke at genvinde folketingsrepræsentationen. Partiet lå stabilt på lige under 1 % af stemmerne. Ikke kun til folketingsvalgene tabte DKP terræn. Også medlemsmæssigt var 80erne en stor nedtur. Økonomisk blev årtiet en ren katastrofe for partiet. DKP havde i 1970erne haft op mod 100 ansatte i partikoncernen, et antal, der alt for sent blev nedtrappet, og bl.a. derfor stod DKP allerede i 1984 med samlet underskud på 10.573.353 kr. Internt i partiet foregik der i hele perioden, og særligt sidst i 1980erne, en intens partikamp mellem den "gamle garde" og en fornyerfløj, der var kraftigt inspireret af glasnost og perestrojka. I 1987 døde, Jørgen Jensen, og fornyernes førstemand Ole Sohn blev formand for DKP. Inden den intense partikamp for alvor ramte DKP havde partiet beskæftiget sig med fredspolitik og faglige kampe. Især påskestrejkerne i 1985 lagde partiet stor vægt på og arbejdede loyalt for enheden i arbejderklassen under konflikten. På trods af partiets arbejde i fag og fredsbevægelse lykkedes det ikke at få øget partiets vælgertilslutning. En del af forklaringen skal findes i, at DKP stadig bakkede loyalt op om Sovjetunionens politiske linje, hvilket gjorde partiet sårbart. Det betød, at det var SF, der høstede arbejderstemmerne, selvom det var DKP, der havde taget det tunge slæb under

⁴² Larsen (1977) s. 193-224 og Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600> og Jespersen (1979) s. 349-350 og side 377

påskestrejkerne. DKP skilte sig på flere områder ud fra den øvrige venstrefløj i 80erne. DKP støttede f.eks. det polske regime og parti i forbindelse med dets konflikt med fagforeningen *Solidanosc*. Sovjetunionens invasion i Afghanistan satte også sine spor i DKP. DKP forblev op gennem 80erne et af de mest loyale ”moskvapartier” i hele Europa, hvilket betød et stort tab for partiets anseelse i forhold til den danske befolkning. Den omfattende fornyelse og det politiske opbrud på venstrefløjen op gennem 1980erne førte i 1989 til at DKP sammen med dele af den øvrige venstrefløj indså nødvendigheden af samling på venstrefløjen, hvilket førte til dannelsen af den fælles valgalliance, *Enhedslisten de rød-grønne*.⁴³

8.0 DKP’s pressehistorie

8.1 Dannelsen af Arbejderbladet 1920-1930

Indtil 1923 var der på den danske venstrefløj et broget billede af grupperinger til venstre for Socialdemokratiet. Disse grupperinger havde hver især deres blade. Nævnes skal *Fagoppositionens Sammenslutning* (FS), som arbejdede ud fra et syndikalistisk grundlag. Syndikalisternes blad, *Solidaritet*, blev lanceret i 1911 af Christian Christensen. Bladet var dagblad i perioden 1918-1921. Udbryderen fra Socialdemokratiet, Marie Nielsen, skal også nævnes. I marts 1918 var hun medstifter af *Socialistisk Arbejderparti* (SAP), og hun blev redaktør på partiets blad *Klassekampen*, som var partiets organ 1918-1919 og dagblad fra efteråret 1918. Marie Nielsen skød selv 750 kr. af sine sparepenge ind i projektet og modtog endvidere et tilskud på 800 kr. fra *Zimmerwaldkommissionen*⁴⁴ for at drive bladet. På trods af hårde anstrengelser og betingelser for både *Solidaritet* og *Klassekampen* lykkedes det at holde dagbladene kørende. Da bladene var på deres højeste havde de et oplag på omkring 20.000. Styrken lå dog ikke kun i hårdt arbejde og engagement. *Klassekampen* modtog i oktober 1919 10.000 kr. fra Komintern til afvikling af bladets gæld. Hvor mange penge, *Klassekampen* præcist har modtaget, vides ikke, men en politimeddel har anført beløbet til omkring 100.000 kr. *Klassekampen* stagnerede i 1919 samtidig med at underskuddet konstant voksede og pengene fra Komintern blev nedtrappet. Det hele endte med, at SAP druknede i diskussioner om partiets forhold til parlamentarismen, og dermed var *Klassekampen* færdig. I samme periode så et nyt parti dagens lys. Med udgangspunkt i *Socialdemokratisk Ungdoms Forbund* (SUF), dannedes *Venstresocialistisk Parti* (VSP), det senere DKP. DKP udgav fra 1920 ugebladet *Arbejdet* som dagblad omend med store trængsler, og i den

⁴³ Nilsson, *Arbejderhistorie nr. 2-3* (2006) s. 20-36 og Christensen m.fl. (2007) s. 306-307 og Rostgaard m.fl. (2005) s. 629-636 og Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600> samt CK-møde d. 24.-25.08.1985, kasse 104.

⁴⁴ Et bureau til udvikling af venstreoppositionen fra 1. verdenskrig. Komintern overførte penge til bureauet, penge som sandsynligvis er gået til at understøtte den revolutionære bevægelse i Skandinavien.

samme periode havde Solidaritet også store økonomiske problemer. Det var derfor tydeligt, at der kun var plads til et dagblad på venstrefløj, og deraf fødtes også tanken om et fælles parti til venstre for Socialdemokratiet. På initiativ af Marie Nielsen og Martin Andersen Nexø igangsattes den proces, som førte frem til en sammenslutning af FS og DKP i *Danmarks Kommunistiske Føderation* i foråret 1921. Partierne lagde deres aviser sammen, og dermed blev *Arbejderbladet* skabt i maj 1921. Christian Christensen gik nødtvungent med til sammenlægningen af bladene pga. de mange penge, Komintern stillede det nye blad i udsigt. Komintern bevilgede hele 65.000 kr., hvilket svarer til ca. 1,2 mio. kr. i nutidspenge, til bladets drift alene i dets første kvartal. DKP modtog også andre penge i 1921, penge som blev sendt i let kodet sprog, hvor *Arbejderbladet* omtales som *Jos & C:s business*, efter redaktørerne Johannes Erwig og Christian Christensen. Den specielle føderationskonstruktion blev accepteret af Komintern så længe, der blev arbejdet på at lave et parti med en ledelse. Føderationen holdt dog ikke længe pga. personlige og politiske uenigheder og føderationen blev splittet i januar 1922. Derefter var der indtil 1923 to DKP'er. I 1923 lykkedes det omsider at forene de to partier, hvilket dog ikke betød at stridighederne var løst. Det afholdt dog ikke DKP fra at søge regelmæssige tilskud fra Komintern til driften af partiet og *Arbejderbladet*. Komintern var imidlertid ikke imponeret af det danske parti, og derfor blev tilskuddene i løbet af 1920'erne nedtrappet.⁴⁵

8.2 DKP's presse fra 1930 – 1945

Arbejderbladet havde i begyndelsen været et ugeblad, men fra 1932 af udsendte DKP bladet to gange om ugen, og fra januar 1934 blev avisen til dagblad. Bladet var i høj grad præget af DKP's politiske paroler, men avisen havde desuden også flere kvalificerede skribenter, i form af forfatterne Martin Andersen Nexø og Hans Kirk. *Arbejderbladet* formodes, at have haft et oplag på omkring 10.000-12.000 i 1940. Partiets ugeblad havde på samme tid ca. 18.000 i oplag. *Arbejderbladet* gjorde sig bemærket ved flere lejligheder op gennem 1930'erne. Det var *Arbejderbladet*, der bragte rygten om en kommende ikke angrebspagt mellem Sovjetunionen og Tyskland. Derudover blev *Arbejderbladet* ramt af annonceboykot som følge af DKP's politiske linje i forhold til Sovjetunionens angreb på Finland i 1939. Finansieringen af *Arbejderbladet* og partiet har op gennem 1930'erne fungeret efter stort set samme mønster som i 1920'erne. I 1939 rejste Alfred Jensen til Moskva for at drøfte ”*Spørgsmaalet om et økonomisk Tilskud til Parti og Blad*”, et tilskud, der blev vedtaget af Komintern. Der kan ikke herske tvivl om, at DKP's tilskud i høj grad

---

⁴⁵ Thing (2001) s. 165-172 og Thing (1993) s. 84-90 og Jensen <http://leksikon.org/art.php?n=173> og Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600>

har gået til at finansiere Arbejderbladet. Diverse indsamlinger, til blad og parti har formodentlig været et udmærket dække for de massive tilskud. På trods af en turbulent tilværelse udkom Arbejderbladet indtil juni 1941, hvor bladet blev lukket som følge af kommunistloven.⁴⁶

DKP's første illegale udgivelse kom på gaden i september 1941 og havde navnet *Danske Toner*, en pjece kamufleret som sanghæfte, men som i virkeligheden indeholdt den tale Aksel Larsen ville have holdt i Folketinget i forbindelse med behandlingen af kommunistloven. Pjecen blev trykt i 20.000 eksemplarer. På trods af illegalitet lykkedes det DKP fra oktober 1941 at få gang i en regelmæssig produktionen af et illegalt blad, først under navnet *Politiske Maanedsbreve* og efterfølgende blev månedsbrevene til *Land og Folk*, og udsendelsesfrekvensen blev sat i vejret. L&F var et duplikeret blad og blev rundsendt til hele landet med kurerer, og efterfølgende blev der udsendt 26 lokaludgaver af L&F. L&F blev i løbet af besættelsen et af de største illegale blade, og L&F nåede på den måde ud til langt flere i befolkningen, end Arbejderbladet havde formået førhen. Udover det illegale L&F udgav DKP også en lang række lokale kommunistiske blade. Generelt spillede DKP en vigtig rolle for den illegale presse fra 1941-1945, bl.a. i form af arbejdet med det, der antages at være besættelsestidens største illegale blad, *Frit Danmark*. Partiets forretningsfører, Børge Houman, og professor Mogens Fog deltog i arbejdet med *Frit Danmark*, og på toårsdagen for besættelsen ramte det første nummer gaden. Som følge af 2. verdenskrig opløste Komintern sig selv i 1943. Inden denne beslutning blev taget, fungerede Martin Andersen Nexø i 1942, via det svenske kommunistparti, som pengekurer. Det svenske parti modtog store pengebeløb hvert kvartal, som formentlig blev videreformidlet til de illegale partier i Danmark og Norge, og som må formodes at have brugt pengene til illegal virksomhed, herunder finansiering af den illegale presse.⁴⁷

8.3 Land og Folk fra succes til krise 1945-1960

Af ukendte årsager valgte redaktionen med redaktør Børge Houmann i spidsen d. 3. maj 1945 at ændre L&F's navn til *Folkets Dagblad* med undertitlen L&F, en beslutning, der ikke faldt i medlemmernes smag og derfor ændredes navnet hurtigt tilbage til L&F. Allerede under besættelsen havde DKP forberedt sig på at udgive et dagblad efter krigens afslutning. Men på trods af forberedelserne voldte udgivelsen store problemer, da Arbejderbladets gamle trykkerimaskine⁴⁸ slet ikke kunne følge det oplag, som nu krævedes. Trykkeriproblemerne fandt dog en midlertidig

⁴⁶ Thing, Arbejderhistorie nr. 3 (1995) s. 5-6 og Thing (2001) s. 172-174 og Jensen <http://leksikon.org/art.php?n=173> og Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600>

⁴⁷ Thing (1993) s. 356-357 og Thing (2001) s. 174 og Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600>

⁴⁸ Den var ikke blevet beslaglagt af politiet da den var ejet af aktieselskab opfundet til lejligheden og efterfølgende opstillet på Nørrebros Centraltrykkeri. Thing (1993) s. 806

løsning, da det lykkedes at få bladet trykt på Nationaltidendes Trykkeri på betingelse af, at bladet skulle udkomme som eftermiddagsavis. Det betød, at abonnenter i København kunne få avisen med den sene omdeling, mens jyder og fynboer måtte vente til næste morgen. DKP's popularitet efter befrielsen smittede også af på L&F, der i september 1945 passerede 60.000 i oplag. På baggrund af den massive fremgang for blad og parti besluttede partiet sig for at købe det gamle Hotel Phoenix i Dronningens Tværgade, her flyttede DKP, DKU og L&F ind, og den 1. maj 1946 var trykkeriet på plads. L&F investerede hele 350.000 kr. i en ny rotationsmaskine, der kunne trykke 30.000 12-sidede aviser i timen. Det enorme beløb blev finansieret af en genrejsningsfond, der indsamlede over en million kr. Også en ny sættemaskine fik bladet i hænde, da *Foreningen af kommunistiske fanger* forærede bladet denne. Til disse nye forbedringer skal tillægges de 750.000 kr., som den danske stat udbetalte til DKP som erstatning for beslaglæggelsen af Arbejderbladet i 1941. Med nyt trykkeri og eget bladhus kunne L&F udkomme som morgenavis, hvilket var en gammel drøm for partiet. Fra 1. oktober 1946 udkom L&F i nyt layout, og avisen var topmoderne, og især dens kulturelle stof, som var præget af partiets prominente intellektuelle, rakte udover partiets egne rækker. L&F's succes i 1945 begyndte dog allerede at vende i 1946, hvor oplaget faldt til omkring 40.000, og i 1947 var oplaget på ca. 33.000, og det faldt yderligere til 27.000 i 1948. Efterfølgende falder oplaget støt med ca. 1000-2000 om året indtil 1960, hvor oplaget er på ca. 7.700. Dog klarer søndagsoplaget sig en smule bedre over hele perioden. I 1953 igangsatte DKP en større spareplan grundet de nye tider. Her blev det bl.a. opgjort, at L&F havde 26 medarbejdere på redaktionen, 28 på trykkeriet, og hertil skal lægges medarbejderne på pakkeri og i administrationen. Generelt set er L&F's historie underkastet de samme bølger som partiet, hvilket betød at L&F i 1948, da pressen påstod DKP ville lave væbnet kup, blev næsten lammet af en annonceboykot. Boykotten førte til skabelsen af en garantfond for bladet, hvor DKP's medlemmer konstant samlede penge ind til bladet. I 1955 blev chefredaktør Børge Houmann afsat som redaktør. Årsagen var en lidt for kritisk kronik om den sovjetiske musikpolitik som han ville bringe i L&F. Medredaktøren Martin Nielsen blev i stedet redaktør, og med ham ved roret udviklede L&F sig i højere grad til at være en egentlig partiavis. L&F havde ellers i 1940erne nået udover partimedlemmerne, men med den kolde krig og kommunistthetzen, var det ikke længere økonomisk muligt at udgive en så bred avis.⁴⁹ Krisen på L&F skete i en periode, hvor det såkaldte "Moskvaguld" blev sat i faste rammer. Fra 1950 ved vi med sikkerhed, at DKP jævnlige modtog penge og andet materiel fra kommunistiske lande til understøttelse af partiets virksomhed. Efter krigen blev der oprettet en særlig fagforeningsfond, der

---

⁴⁹ Thing (1993) s. 806-813

hvert år skulle donere et specifikt pengebeløb til forskellige progressive partier og organisationer rundt om i verden. I 1951 ses det første kontante beløb, DKP fik tildelt, beløbet lød på 7.500 dollars, hvilket i nutidspenge svarer til ca. en halv million kr. DKP havde desuden i 1950 i 1. maj-gave fået foræret en ny automatisk trykmaskine til L&F af 9.200 tyske arbejdere, hvilket reelt nok var en gave fra det østtyske parti. Også i 1956 modtog L&F en stor gave i form af to nye sættemaskiner til en værdi af 60.000 rubler, som blev foræret af SUKP, og samme år fik DKP 25.000 dollars i kontant støtte. Under partikampene fra 1956-58 var DKP det parti i Skandinavien, der modtog det største støttebeløb, hele 65.000 dollars blev det til, hvilket svarer til lige under fem millioner kr. i nutidspenge. Det kan betvivles, hvorvidt L&F havde overlevet som dagblad i 1958, hvis ikke det havde været for de kontante gaver østfra.⁵⁰

Af markante politiske udmeldinger fra L&F op gennem 1950erne skal nævnes, at L&F i 1956 i forbindelse med Krustjovs hemmelige tale havde en bemærkelsesværdig åbenhed omkring kritikken af Stalins person. L&F havde også til at starte med en kritisk holdning til Sovjets invasion i Ungarn i 1956, men partiet og dermed L&F valgte i sidste ende at bakke op om russerne, hvilket førte til en konflikt på L&F's redaktion, hvor 15 ud af 22 journalister nægtede at følge partiets linje. Under partiopgøret med Aksel Larsen stod L&F uden tvivl på "den hårde kernes" side. L&F bragte f.eks. en artikel af den hollandske partiformand, Poul de Groot, der udråbte Aksel Larsen som pseudokommunist, højreopportunist og revisionist.⁵¹

8.4 Land og Folk i kamp for overlevelse 1960-1972

L&F var i krise i 1960erne. Avisen overlevede trods et lavt oplagstal, men det var formentlig hovedsageligt pga. russiske tilskud til bladet. I 1969 havde tilskuddene nået en højde på hele 100.000 dollars, hvilket svarer til knap 4,5 millioner kr. i nutidspenge. Fra 1960-1969 lå de jævne tilskud til DKP på mellem 50.000 og 100.000 dollars, og hertil skal lægges diverse alternative støtteformer, som russerne lod DKP tilflyde. L&F fik i 1965 70.000 rubler til nyt trykkeriudstyr og senere i 1966 et kamera til 330 rubler, og sidst fik DKP i 1968 mellem 100.000 og 200.000 rubler til en ny trykkerimaskine fra Sovjetunionen.⁵² Selvom DKP modtog betydelige beløb skal det understreges, at partiet hvert år samlede flere hundrede tusinde kroner ind til L&F, hvilket har haft stor betydning for L&F's overlevelse.⁵³ At DKP var klar over L&F's alvorlige situation understreges af bladets chefredaktør, Villy Karlsson, da han på partiets 21.kongres i 1962 sagde "...

---

⁵⁰ Thing (2001) s. 174-179 og 186 samt Thing, Arbejderhistorie nr. 3 (1995) s. 6-9

⁵¹ Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600>

⁵² Thing (2001) s. 179-181 og Thing, Arbejderhistorie nr. 3 (1995) s. 9-10

⁵³ Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600>

for at sige det rent ud, kammerater, så gælder det liv og død for vort dagblad.”⁵⁴ At bladet har haft stor betydning for DKP understreges også af, at partiet på sin 22.kongres i 1965 vedtog en resolution, der pålagde CK at indkalde til en bladkonference med det formål at diskutere bladets kvalitet og politiske bestræbelser. Dette endda på trods af konstante nedskæringer på bladet.⁵⁵ Den 28. august 1966 indkaldte CK til konferencen. På konferencen diskuteredes bl.a. andre kommunistiske dagblades erfaringer og de ovennævnte temaer.⁵⁶

At krisen var reel ses ved at kigge på avisens abonnentstal. I 1969 var tallet på 5.394, opgjort efter 2.halvår, oplaget har formentlig været en tand højere pga. løssalget. Disse tal begynder dog så småt at stige i begyndelsen af 1970erne, og L&F havde i 1972 et abonnentstal på 6.610.⁵⁷

8.5 Land og Folk fra optimisme til begyndende krise 1973-1980

DKP's tilbagevenden til Folketinget i 1973 resulterede også i fornyet håb for L&F. Mellem 1970 og 1975 steg abonnentstallet fra de lidt over 5.000 i 1969 til 7.000 i 1975. Det betød imidlertid ikke, at partiet var tilfreds. På en indkaldt bladkonference i 1975 kunne Knud Jespersen konstatere, at langt fra alle nye medlemmer af DKP havde abonnement på L&F, hvilket viste, at især de nye medlemmer ikke havde samme loyalitet omkring det daglige partiliv som de mere rutinerede partimedlemmer. At DKP også i 1970erne tog L&F alvorligt understreges af CK's beretning til partiets 25.kongres i 1976. Her pointerede Knud Jespersen, at L&F skulle blive bedre. Knud Jespersen fremhævede også de årlige indsamlinger og kampagner for L&F. Ifølge beretningen nåede indsamlingerne i perioden fra 1973-1976 op på hele 4.978.530 kr. I 1973 havde det månedlige indskud i fonden været på 50.000 kr., mens den i 1975 var på hele 80.000 kr.⁵⁸ Selvom disse tal er imponerende, er der dog meget, som tyder på, at de indsamlede penge ikke udelukkende kom fra velvillige medlemmer og sympatisører. DKP fik således i 1973 145.000 dollars fra fagforeningsfonden, hvilket svarer til ca. 3,8 millioner kr. i vor tids penge. DKP modtog dog ikke kun kontante pengebeløb til driften af især L&F. DKP fik i 1970, direkte fra SUKP, trykkeriudstyr til en værdi af 200.000 rubler. I 1975 fik DKP 350-400.000 rubler til nyt trykkeriudstyr og i 1977 mellem 400-450.000 valutarubler igen til trykkeriudstyr. Også en anden form for alternativ støtte til L&F blev formidlet mellem DKP og russerne. I 1978 blev det aftalt at Mezdunarodnaja Kniga skulle aftage 300 eksemplarer af L&F. Også fra DDR indløb der jævnligt i 1970erne diverse former

---

⁵⁴ Tiden nr.6, 23.årgang 1962 s. 151

⁵⁵ Tiden 26.årgang 1965 s. 247

⁵⁶ Tiden nr.6, 27.årgang 1966 s. 153-158

⁵⁷ Larsen (1977) s. 237

⁵⁸ Jespersen (1979) s. 349-374

for støtte til især driften af DKP's trykkerier på L&F eller Terpo Tryk. Støtten indebar skrivemaskiner og trykkeriopgaver til en værdi af i alt 39.000 mark. Af direkte støtte til DKP i perioden 1978-1980 tyder meget på, at partiet har modtaget massive beløb udbetalt mere eller mindre direkte til formand Jørgen Jensen.⁵⁹ Da L&F's oplag var på sit højeste i 1970erne, var det oppe på omkring 12.000, et oplag, der skulle falde katastrofalt i løbet af 1980erne.⁶⁰ 1980erne skulle for L&F blive et turbulent årti, der endte med at lukke L&F ved nytåret mellem 1990-1991.

9.0 Introduktion til analyse

Introduktion skal give en forståelse af analysens opbygning. Analysen vil lade sig styre af de to underspørgsmål til problemformuleringen. Her i introduktionen vil der blive trukket linjer op i forhold til hvordan, der opnås den største forståelse i belysningen af de to underspørgsmål.

9.1 Analysedel et

For at besvare underspørgsmål 1 optimalt er det nødvendigt at finde frem til relevante temaer i DKP's politiske arbejde, der kan vise hvilken prioritering, DKP tillagde arbejdet med L&F. De temaer i DKP's politiske arbejde, jeg har fundet mest relevant til belysningen af spørgsmålet, fremgår af nedenstående:

- Udtalelser fra DKP's kongresser om L&F.
- Udtalelser om L&F fra de årlige DKP landsmøder.
- Undersøgelse af L&F-konferencer.
- Undersøgelse af kampagner for L&F.
- Undersøgelse af de årlige L&F indsamlinger.
- Undersøgelse af de årlige L&F-festivaler.
- Finansieringen af blad og parti.

De opstillede temaer siger hver især noget om den politiske prioritet, DKP tillagde sit dagblad og vil blive behandlet i særskilte afsnit. Når temaerne lægges sammen, vil der givetvis tegne sig et billede af DKP's samlede politiske arbejde med L&F, og dermed kan det bedst muligt vurderes hvilken prioritet, DKP tillagde arbejdet med L&F. Med et samlet billede af arbejdet omkring L&F vil der desuden kunne tolkes på, i hvilket omfang arbejdet med L&F havde en samlende rolle for DKP.

---

⁵⁹ Thing (2001) s. 181-186

⁶⁰ Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600>

9.2 Analysedel to

Jeg har begrænset mig til at undersøge visse dele af debatten fra sidst i 1980'erne. For at vise i hvilken grad L&F havde en åben rolle i debatten om fornyelse, har jeg valgt at udpege enkelte debattemaer, som er relevante i forhold til fornyelsesdebatten. Jeg har valgt at inddrage L&F's rolle i debatten om ledelsesstilen i DKP samt avisens rolle i forhold til debatten om DKP's forhold til den øvrige venstrefløj. Derudover inddrages formandsvalget i 1987, da det stod mellem fornyerfløjen (Ole Sohn) og den traditionelle fløj (Jan Andersen), og dermed kan denne sag være med til at kaste lys over, hvilken rolle L&F spillede i debatten om fornyelse. Debatten i forhold til ledelsesstilen og den øvrige venstrefløj var to af de centrale stridspunkter i DKP, og derfor er det disse temaer, der er udtaget til nærmere analyse. Analysen bliver til på baggrund af konkrete begivenheder i partiet, samt hvad der skete i debatten efterfølgende. Både op til DKP's 28.kongres i 1987 og L&F-konferencen i 1988 udspillede der sig intense debatter i L&F. De er særligt relevante, fordi de kan give et billede af, hvordan debatten i DKP foregik op til større partibegivenheder. Den væsentligste årsag, til at de er interessante, er dog, at debatterne hovedsagligt handlede om de temaer, som kunne tænkes at have haft en splittende effekt på DKP. Dermed kan debatterne være med til at belyse hvilken rolle, L&F havde i debatten, og om partiet samlede sig omkring avisen.

10.0 Kongresserne og Land og Folk

Afsnittet vil fokusere på udtalelser om L&F fra DKP's kongresser. Formålet er at undersøge den officielle udlægning af L&F's betydning og rolle for partiet. Der har været kongresdiskussioner op til kongresserne i L&F. Diskussionerne vil indgå i analysedel to. Kongresserne var DKP's højeste myndighed, og derfor kan udtalelserne være indikationer på hvilken prioritet DKP, tillagde arbejdet omkring L&F.

10.1 Kongressen 1980

DKP's 26.kongres blev afholdt i Brøndby i dagene 3.-6.04 1980.⁶¹ DKP's formand, Jørgen Jensen, indledte kongressen med CK's beretning. Han kom ind på indsamlingsresultaterne for L&F i den halvårslige periode, som var gået, siden forberedelsen til kongressen startede *"Vi indsamlede 4,5 millioner kroner til Land og Folk, og garantfonden fik i de sidste 6 måneder 836.491,85 kroner."*⁶² Ved beretningens afslutning fremhævede Jørgen Jensen desuden, at hvis partiet skulle styrkes, ville

---

⁶¹ http://www.aba.dk/aba/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=122&Itemid=15 s.8

⁶² Danmarks kommunistiske Partis 26. kongres 1980 s. 7

det kræve fremstød for L&F.⁶³ I virksomhedsberetningen var et særligt afsnit om L&F. Her kunne læses:

”I hele sin 60-årige historie har Danmarks kommunistiske Parti satset stærkt på at sikre udgivelsen af sin egen presse. Dette er ikke blot ønskeligt, men nødvendigt i et land, hvor borgerlige massemedier er dominerende.”⁶⁴

I beretningen opremses desuden udviklingen af L&F siden sidste kongres. Der omtales tidligere kampagner, festivaler, jyllandsredaktion og den daglige kontakt med læserne. Det mest bemærkelsesværdige var imidlertid oplagsfortegnelsen, som hævdes at være i stigning ”*Den oplagsfremgang, der prægede forrige kongresperiode er fortsat, omend stigningen har været knap så markant.*”⁶⁵ De sidste oplagstal beretningen nævner var fra januar 1979, hvor oplaget på hverdage var på 14.100 og weekenden 19.400.⁶⁶ Udviklingen vendte imidlertid allerede i starten af 1980erne. På CK-mødet i februar 1980 indikeres det under overskriften ”*Problemer der må indgå i debatten på CK-mødet 2.-3. februar 1980*”, at ”*Land og Folk’s oplag*”⁶⁷ var et problem. Jeg antager, at oplaget næppe havde været et problem hvis oplaget fortsat var stigende. At oplaget var faldende i begyndelsen af 1980erne, blev også understreget af den ansvarshavende redaktør, Gunnar Kanstrup, der i sit diskussionsoplæg til kongressen berettede om situationen ”*Den positive udvikling i oplaget som er beskrevet i virksomhedsberetningen, har desværre ikke været i stand til at fortsætte ind i 1980. I forhold til oplaget i marts 1979 var der et fald på 400 i marts 1980...*”⁶⁸

Gunnar Kanstrups oplæg omhandlede desuden L&F’s betydning både for DKP og dets betydning i forhold til resten af mediebildet i Danmark. At bladet ifølge redaktøren havde stor betydning i partiets arbejde fremgår flere gange ”*Vort dagblad skal være et nyttigt og sikkert redskab i ethvert partimedlems hænder.*”⁶⁹ Oplægget sluttes af med en opfordring til at hele partiet fortsat skulle arbejde for at styrke L&F.⁷⁰ Arbejdsresolutionen, som DKP vedtog på kongressen fastlagde L&F’s rolle:

---

⁶³ Ibid. s. 26

⁶⁴ Ibid. s. 62

⁶⁵ Ibid. s. 62

⁶⁶ Danmarks kommunistiske Partis 26. kongres 1980 s. 62

⁶⁷ CK-møde d.02.-03.02.1980 – kasse 100

⁶⁸ Danmarks kommunistiske Partis 26. kongres 1980 s. 103

⁶⁹ Ibid. s. 102

⁷⁰ Ibid. s. 104

”Land og Folk skal afspejle Danmarks kommunistiske Partis politik. Bladet skal sagligt og dokumentarisk afsløre modsætningerne i denne verden, vi lever i, samt være inspirerende, aktiviserende og organiserende. Land og Folk er og skal være det redskab, partiet bruger i arbejdet for at give det arbejdende folk tillid til, at det gennem aktiv handling kan sikre sig en menneskeværdig fremtid.”⁷¹

Citatet er interessant i forhold til min problemstilling fordi det viser, DKP tillagde L&F stor vægt. Derudover fastlagde arbejdsresolutionen en L&F-konference til afholdelse senest efteråret 1981.⁷² Oplægget blev afrundet ved at fastslå, at salgsarbejdet ikke alene var et spørgsmål om at sikre L&F's økonomiske overlevelse men også ”... *en vigtig politisk opgave for alle partiets grundorganisationer.*”⁷³

10.2 Kongressen 1983

DKP's 27.kongres fandt sted i Brøndby fra d. 12.-15. maj.⁷⁴ CK's beretning blev aflagt af Jørgen Jensen, og L&F nævnes flere gange i beretningen. Opfordringen fra d. 26.kongres om at styrke L&F fulgtes op på d. 27.kongres, hvor formanden i CK's beretning fremhævede de fire vigtigste områder for partiets styrkelse, heriblandt ”... *styrkelse af parti og presse*”⁷⁵. Partiets indsats for at sikre den kommunistiske presse fremhævedes også ”*Vi sikrede kommunisternes dagblad, som i dag er det eneste dagblad, der taler socialismens og arbejderklassens sag...*”⁷⁶ Til sidst i beretningen betonedes formanden, at partiets holdninger og vurderinger skulle nå ud til befolkningen, og derfor ”... *skal vi også udvide Land og Folks læserkreds – flere abonnenter, større løssalg.*”⁷⁷

Under økonomi i virksomhedsberetningen fremgik det at L&F var ”*Partiets vigtigste agitationsmiddel...*”⁷⁸ I virksomhedsberetningen indgik også et særskilt afsnit om L&F. Grundlæggende var beretningen en opfølgning på, hvordan L&F's udvikling havde forløbet siden sidste kongres. På trods af mange ideer fra L&F-konferencen i 1981 var udviklingen i stampe. Det mest bemærkelsesværdige ved beretningen var, at L&F's oplag til stadighed faldt. Fra november 1981 til november 1982 var faldet 1000 på hverdage og i weekenden hele 2600. Skylden for dette pålægges ”*kold-krigsatmosfære*”, sidst fremhævedes, at L&F fortjener ”*langt større udbredelse.*”⁷⁹

I kongressens arbejdsresolution blev arbejdsområderne omkring L&F fastlagt. I resolutionen, der grundlæggende var enslydende med resolutionen fra 1980, fremhæves fremstød og udbredelse af

---

⁷¹ Ibid. s. 139

⁷² Ibid. s. 140

⁷³ Ibid. s. 140

⁷⁴ http://www.aba.dk/aba/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=122&Itemid=15 s. 8

⁷⁵ Tiden nr.5-6, 51.årgang 1983 s. 19

⁷⁶ Ibid. s. 20

⁷⁷ Ibid. s. 26

⁷⁸ Ibid. s. 40

⁷⁹ Ibid. s. 31-32

bladet som væsentlige elementer. Desuden antyder teksten, at L&F fremover skulle have den største prioritet i partiet ”Som et bidrag til at øge forståelsen for Land og Folks politiske og ideologiske rolle og indflydelse gennemføres i efteråret 1983 i alle distrikter eller afdelinger debataftener om Land og Folk.”⁸⁰

10.3 28.kongres 1987

Blev afholdt fra d. 16.-19. april i Albertslund.⁸¹ Kongressen var speciel idet Jørgen Jensen døde få dage inden kongressen. Derudover var kongressen speciel, fordi den fandt sted i en periode af partiets historie, hvor opbruddet var startet.⁸²

Partisekretær, Poul Emanuel, aflagde CK's beretning til kongressen. L&F omtales kun kort og i en mere forsigtig tone end tidligere ”De mange bidrag til garantfond, de tusinder af bidrag til Land og Folks årlige indsamlinger og de tusinder af besøgende på årenes Land og Folk-festival...”⁸³ De årlige tal for indsamlingen opremses ikke, hvilket kunne indikere, at indsamlingen ikke nåede målet.

At L&F stadig spillede en væsentlig rolle, afspejler sig i den politiske redaktør, Frank Aaens, ”Forelæggelse af resolution om Land og Folk” og den efterfølgende vedtagne resolution om L&F, samt i virksomhedsberetningen. Frank Aaens forelæggelse var en gennemgang af, hvad L&F havde gjort godt og hvad partiet skulle gøre bedre i den kommende tid. Især fylder oplagssituationen, partidemokratiet, åbenheden i L&F, forholdet mellem DKP og L&F, en stor del af Frank Aaens forelæggelse.⁸⁴ Forelæggelsen giver indtryk af, at L&F spillede en betydelig rolle for partiet ”Vi slås for flere Land og Folk-læsere – for at give partiet flere vælgere og flere medlemmer.”⁸⁵ Også den vedtagne resolution, slog betydningen fast:

”Land og Folks udbredelse er tæt forbundet med partiets generelle situation, men avisen har særlige muligheder for at bryde vej for kommunisternes synspunkter til nye kredse i arbejderbevægelse, i andre folkelige og sociale bevægelser og til alle socialistisk tænkende.”⁸⁶

Udover at berette om L&F's muligheder fastslog resolutionen, at udviklingen af L&F skulle have øget fokus på alt lige fra forskellige strømninger i arbejderbevægelsen til øget dækning af

---

⁸⁰ Ibid. s. 150

⁸¹ http://www.aba.dk/aba/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=122&Itemid=15 s.8

⁸² Læs mere om diskussionerne på kongressen under analysedel to.

⁸³ Tiden nr.5-6, 48. årgang 1987 s. 9

⁸⁴ Ibid. s. 87-91

⁸⁵ Ibid. s. 88

⁸⁶ Ibid. s. 155

udviklingen i Østeuropa.⁸⁷ Resolutionen fremhævede også udbredelsen af L&F. Skete udbredelsen ville det ifølge DKP smitte af på partiet ”*En større udbredelse af Land og Folk er også en af vejene til at få flere medlemmer af det kommunistiske parti.*”⁸⁸

Virksomhedsberetningen afspejlede udviklingen af L&F siden sidste kongres. Her blev forholdet/kommunikationen, eller mangel på samme, mellem partiledelsen og redaktionen fremhævet.⁸⁹ Beretningen omhandlede desuden den generelle tilbagegang i oplag og økonomi. Oplaget var også i denne kongresperiode faldende. L&F havde mellem november 1983 og november 1986 tabt 1300 i oplag på hverdage og 1700 i weekendoplaget. Det faldende oplag gav naturligt nok grund til bekymring, især fordi faldet ikke blev vendt i forbindelse med dækningen af EF-pakken i 1986 eller dækningen af påskestrøjkerne i 1985. Alligevel foreslog beretningen, at udviklingen skulle vendes via flere fremstød i forbindelse med kommende overenskomster og Verdenskongressen for Fred.⁹⁰

10.4 DKP's ekstraordinære 29.kongres 1990

Fandt sted fra d.20.-21. januar i Hvidovre⁹¹ og udspillede sig kølvandet på omvæltningerne i de socialistiske lande og den voldsomme interne partikamp. Udviklingen prægede naturligvis kongressen, som dog også fandt lejlighed til at vurdere det fortsatte arbejde med L&F.

I kongresresolutionens del om L&F blev bladets fremtidige arbejde fastlagt. Avisen skulle fortsat udvikles på grundlag af L&F-konferencens resolution fra april 1988⁹² og samtidig afspejle partiets alliancepolitik,⁹³ bedst illustreret gennem den nystartede Enhedsliste. At L&F i januar 1990 stadig havde stor prioritet i det politiske arbejde antydes også af resolutionen ”*Land & Folk er vores største udadvendte politiske aktivitet, som også skal have vores hovedprioritet fremover.*”⁹⁴

Det gøres derudover klart for medlemmerne, at det bliver en kæmpe opgave at sikre L&F, der ligesom resten af partiet var ramt af økonomisk krise. Kongressen vedtog en udtalelse om partiets økonomi. I denne ses det, at L&F stadig blev vægtet i partiets politiske arbejde ”... *og at Land og Folk udgives som dagblad. Land og Folk skal hvile i sig selv med egne indtægter, garantfond og*

---

⁸⁷ Ibid. s. 155-157

⁸⁸ Tiden nr.5-6, 48. årgang 1987 s. 157

⁸⁹ Ibid. s. 58

⁹⁰ Tiden nr.5-6, 48. årgang 1987 s. 57-58

⁹¹ http://www.aba.dk/aba/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=122&Itemid=15 s.9

⁹² Læs mere i afsnittet *Land og Folk Konferencerne*.

⁹³ Tiden nr.12, 50. årgang 1989 s. 22

⁹⁴ Ibid. s. 22

*den årlige indsamling.*⁹⁵ Derudover havde L&F et særskilt punkt under økonomi. Her blev det slået fast, at L&F skulle køres indenfor det faktiske niveau for garantfonden, og i fremtiden skulle L&F køres efter klare økonomiske linjer, hvor eksempelvis budgetterne justeres i forhold til indtægter.⁹⁶

Kongresserne giver indtryk af, at DKP tillagde arbejdet med L&F hovedprioritet. Det ses i de gentagne og tilbagevendende udtalelser om vigtigheden af L&F's udbredelse. Kongresserne viser også, at DKP anså L&F som deres største udadvendte politiske aktivitet, og at partiet kunne samles om L&F, f.eks. i forbindelse med indsamlinger og festivaler og derfor fik L&F stor bevågenhed på partiets kongresser.

11.0 Landsmøderne og Land og Folk

DKP holdt årlige landsmøder, der mellem kongresserne udstak hovedopgaverne for partiet. På landsmøderne blev L&F jævnlige omtalt. For at få det fulde billede af den politiske prioritet, som DKP tillagde arbejdet med L&F, er det nødvendigt at undersøge disse landsmøder nærmere. Landsmøderne i 1981 og 1986, hvor L&F ikke omtales i kilderne, fremgår ikke af analysen.

11.1 Landsmødet 1982

DKP's landsmøde i 1982 løb af stablen d. 18 -19. september i København.⁹⁷ L&F var ikke et punkt på dagsordenen, men alligevel kom, Jørgen Jensen, i sin åbningstale ikke udenom bladet og dets rolle i partiets politiske arbejde. Jørgen Jensen nævnte L&F indsamlingen, festivalen og nye fremstød for avisen som eksempler på, at DKP også havde lavet andet end at diskutere i det forløbne år ” *Indsamlingen til Land og Folk afsluttedes i november med et beløb på 4.629.606,85 kr. Garantfonden har siden sidste Landsmøde indbragt 1.192.387,00 kr.*”⁹⁸ L&F-festivalen nævntes som en begivenhed, hvor titusinder mødte kommunisterne og fik en oplevelse, som byggede på ”... *arbejderklassens omgangsform og stærke fællesskabsfølelse.*”⁹⁹ Jørgen Jensen fremhævede desuden, at partiet havde opnået 500 nye abonnenter til L&F af de 2000, partiet satte som mål ved festivalen.¹⁰⁰ Det interessante i dette er, at Jørgen Jensen nævner tre tilfælde, hvor L&F spiller en betydelig rolle i partiets politiske arbejde, det antyder, at prioriteten med arbejdet omkring L&F har været betydelig for DKP. Et andet interessant aspekt af landsmødets omtale af L&F fås ved at

---

⁹⁵ Ibid. s. 24

⁹⁶ Ibid. s. 24

⁹⁷ Tiden nr.8, 43. årgang 1982 s. 4

⁹⁸ Ibid. s. 5

⁹⁹ Ibid. s. 5

¹⁰⁰ Ibid. s. 5

undersøge på hvilken måde L&F blev brugt i partidiskussionerne op til landsmødet. På CK-mødet d.19.-20. juni 1982 blev der lagt en plan for, hvordan L&F skulle bruges i den forbindelse. Det fremgår af papiret ”*Forslag vedrørende indkaldelse af landsmøde 18.-19.september 1982*”:

”Det fremlagte diskussionsoplæg om ungdommens problemer færdigredigeres og offentliggøres i Land og Folk senest 1.juli. På baggrund af dette diskussionsgrundlag startes diskussionen i afdelinger og distrikter. Diskussionen kan i skriftlig form føres i Land og Folk.”¹⁰¹

At diskussionen har været ført aktivt i L&F, antydes af Jørgen Jensens indledning af landsmødet ”*Det ville være tidsmæssigt umuligt og en nedvurdering, hvis jeg ville forsøge på at give svar på alle de mange gennemarbejdede indlæg i Land og Folk...*”¹⁰² Ifølge Jørgen Jensen blev L&F brugt i partidiskussionen, og DKP’s politiske arbejde med L&F fremhæves som konkrete eksempler på partiets arbejde. Begge dele antyder, at L&F’s betydning ikke skal undervurderes, hverken som politisk arbejdsprioritet eller som debatforum.

11.2 Landsmødet 1984

Landsmødet blev holdt i Nørresundby under parolen enhed i kampen mod højre.¹⁰³ Partisekretær, Poul Emanuel, omtalte i sit indlæg L&F’s rolle. Poul Emanuels indlæg havde overskriften ”*Styrk partiet*” og omhandlede primært organisatoriske elementer, for hvordan DKP kunne styrkes. Indlægget var også tænkt som katalysator for det kommende ”*partiår 1985*”.¹⁰⁴ En væsentlig del af partiåret bestod i ”... *hvervning af nye medlemmer og ikke mindst for udbredelsen af Land og Folk.*”¹⁰⁵ At Poul Emanuel har fundet det vigtigt, at få udbredt L&F, indikeres af hans afsluttende betragtninger til landsmødet. Betragtningerne behandlede erfaringerne fra partiåret 1974 ”*Nogle af resultaterne dengang var, at Land og Folks oplag steg med 15-16 pct., at den månedlige garantfond blev bragt op over 75.000 kr., at der optages knap 2000 medlemmer.*”¹⁰⁶ Poul Emanuel forklarede, at han var klar over, at partiets situation var forskellig i forhold til 1974, ikke desto mindre skulle partiet sætte dristige mål dog uden at miste jordforbindelsen.¹⁰⁷ I det politiske grundlag, som landsmødet vedtog for det kommende partiår, var opført en ”*aktivitetsoversigt for partiåret 1985*”, hvori, der stod om L&F, at ”*Land og Folk skal bruges i de politiske og faglige fremstød. Som led i arbejdet for styrkelse af bladet gennemføres fremstød for oplag, indsamling til Land og Folk, og der*

¹⁰¹ CK-møde d.19.-20.juni 1982 – kasse 102

¹⁰² Tiden nr.8, 43. årgang 1982 s. 6

¹⁰³ Tiden nr.10, 45. årgang 1984 s. 6

¹⁰⁴ Tiden nr.10, 45. årgang 1984 s. 30-35

¹⁰⁵ Ibid. s. 33

¹⁰⁶ Ibid. s. 34-35

¹⁰⁷ Ibid. s. 34-35

gennemføres *Land og Folk-festival*.¹⁰⁸ Det viser, at L&F var tiltænkt en hovedrolle i partiets politiske arbejde, og en væsentlig del af partiåret skulle bruges til at udbrede L&F. Det tyder på, at DKP ved landsmødet, gav L&F topprioritet i partiets daglige arbejde.

11.3 Landsmødet i 1985

DKP's landsmøde i 1985 afholdtes i Odense d.12.-13. oktober. I Jørgen Jensens åbningstale kom han ind på erfaringerne fra partiåret, hvor L&F's resultater blev fremhævet.¹⁰⁹ Formanden fremhævede ”*En strålende gennemført Festival*”, og at der blev indsamlet 1,1 millioner kr. til L&F efter, at de to første indbetalinger var talt op.¹¹⁰ L&F's garantfond havde ifølge formanden også fået noget ud af partiåret:

”... garantfonden som i de første ni måneder har indbragt 1.288.743 kr. eller gennemsnitligt 143.000 kr. pr. måned; dertil kommer bidragene fra de mange kammerater, der har været på sommerkursus, hvor man også samlede ind, i alt 96.827 kr. Vi kan altså roligt fastslå, at der til garantfonden er indbetalt et gennemsnit på 153.000 kr. om måneden.”¹¹¹

Der er flere interessante aspekter i disse tal og bemærkninger. Dels er det interessant, at det endnu engang antydes, at DKP's medlemmer var offervillige, når det kom til bevarelsen af deres dagblad. Det viser de indsamlede pengebeløb til L&F og til garantfonden. Det er også interessant, at ledelsen var klar over denne betydning for medlemmerne. Det tolkes ud fra den tilbagevendende fremhævelse af indsamlingsresultater. Resultaterne må formodes at have givet medlemmerne et ”boost” til at fortsætte indsamlingerne, og da alle i partiet har haft en interesse i at bevare L&F, har ledelsen valgt at fremhæve denne indsats år efter år. Det mest interessante i dette er dog ikke det, der bliver sagt af Jørgen Jensen men det der ikke bliver sagt. På CK-mødet d. 24.-25.08 1985 fremgik det af noterne til CK-medlemmerne, at ”*Land og Folks garantfond havde i første halvår 133.000 kr. pr. md. Målet var 150.000 kr. pr. md. Indsamlingen til Land og Folk i perioden 29.sep. til 3.nov. må rette op på efterslæbet.*”¹¹² Og videre hed det sig under punktet bevægelsens økonomi, at regnskabstallene for 1984 ikke var for gode. L&F havde et underskud på ikke mindre end 9.345.683. kr. Derudover var bevægelsens øvrige underskud opgjort til at være på 1.227.670 kr., som ifølge noterne til CK-medlemmerne skulle dækkes af lån og tilskud.¹¹³ Regnes de to tal sammen var DKP's samlede underskud i 1984 var på hele 10.573.353 millioner kr. Det er ganske klart, at der gemte sig en lidt anden virkelighed bag Jørgen Jensens tale på landsmødet. Det tyder

---

¹⁰⁸ Ibid. s. 44

¹⁰⁹ Tiden nr.11, 46. årgang 1985 s. 2

¹¹⁰ Ibid. s. 2

¹¹¹ Ibid. s. 2

¹¹² CK-møde d.24.-25.08.1985 – kasse 104

¹¹³ Ibid.

på, at den eneste grund til, at DKP overhovedet kunne opfylde målet for garantfonden skyldes, at resterne blev betalt af indsamlingen til L&F. Spørgsmålet er så hvorfor, Jørgen Jensen ikke fortæller de delegerede og medlemmerne af partiet sandheden? Svaret kan der kun gisnes om. Et muligt svar kan være, at sandheden om den katastrofale økonomiske situation i partiet kunne tænkes at få fatale konsekvenser for medlemmers lyst og vilje til at engagere sig i arbejdet med bevarelsen af L&F, men også partiet som helhed. Måske derfor har dele af ledelsen truffet beslutningen om ikke at orientere medlemmerne om situation. En anden forklaring har formentlig været, at DKP har villet skjule situationen for offentligheden. Hvis partiet havde offentliggjort situationen havde pressen hurtigt kunne opspore det, og DKP har på dette tidspunkt ikke haft nogen interesse i at skulle hænges ud i offentligheden. Uanset hvad, så viser situationen, at både medlemmer og ledelse i DKP har gjort sig store anstrengelser for at bevare L&F. Medlemmerne har grebet til lommerne og betalt til garantfond og indsamling. Ledelsen har anstrengt sig for at skjule situationen, måske for at bevare egen position i partiet, men det kan bestemt ikke udelukkes, at det også har været for ikke at skulle risikere at lukke L&F og partiet før tid. Ikke desto mindre er det bemærkelsesværdigt, at formanden og ledelsen tilsyneladende bevidst har skjult den alvorlige situation overfor medlemmerne.

11.4 Landsmødet 1988

Landsmødet fandt sted d. 17.-18. september i Køge og var specielt, fordi det var det første med en ny formand ved roret. Under overskriften "*Kommunisterne i offensiv mod højre*" holdt Ole Sohn en tale, der primært handlede om den generelle politiske situation i Danmark og kommunisternes rolle heri. Derudover nævntes også de interne debatter, som i høj grad prægede partiet i denne periode, men selv i svære tider fremhæves vigtigheden af L&F's succes:¹¹⁴

"Vi står overfor den årlige Land og Folk indsamling. I år er det mere end nogensinde vigtigt, at vi når, og opfylder målet på de 4 mill. Kr., fordi jo bedre resultat vi opnår, jo bedre kan vi understøtte den succesfulde kampagne for nye læsere af Land og Folk. Sidst men ikke mindst vil jeg understøtte nødvendigheden af, at hele partiet holder dampen oppe i abonnementskampagnen. Det er partihistorie og pressehistorie der er ved at blive skrevet. 6400 nye abonnemeter er næsten en fordobling af oplaget. Jeg vil sige det på den måde, at de 10.000 prøveabonnemeter inden årets udgang er realistisk, og derved vil kampagens oprindelige mål på 2000 nye faste læsere kunne nås."¹¹⁵

Citatet viser, at DKP stadig i partiets efterår havde et stort behov for at understrege det centrale i, at L&F blev bevaret og gerne udvidet. Det ses også ved et partidokument, som landsmødet vedtog om støtten til L&F. Dokumentet nævnte den succesfulde omlægning af L&F's layout, som blev anset

---

¹¹⁴ Tiden nr. 9-10, 49. årgang 1988 s. 5-15

¹¹⁵ Ibid. s. 15

som ”et værdifuldt eksempel på fornyelse af partiets arbejde”¹¹⁶, og derudover fremhævedes det vigtige i, at hele partiet stod sammen om at sikre flere abonnemeter til avisen ”Landsmødet opfordrer hele partikollektivet til at fortsætte abonnemestegningen... I fællesskab kan vi sikre, at kommunisternes avis læses og bruges af endnu flere.”¹¹⁷

Samlet set giver landsmøderne indtryk af, at DKP, tillagde arbejdet med L&F stor prioritet i partiets politiske arbejde. Landsmødernes tilbagevendende henvisninger til L&F’s betydning indikerer, at L&F spillede en rolle i stort set alle DKP’s politiske aktiviteter.

12.0 Land og Folk konferencerne 1981 og 1988

Konferencerne blev indkaldt på baggrund af beslutninger truffet på partiets kongresser og efterfølgende indkaldt af CK. Forud for konferencerne gik en månedlang debat om L&F’s betydning og rolle. Debatten foregik i distrikter, afdelinger og i L&F. Dette afsnit vil være endnu en brik i det puslespil, der skal opklare i hvilken grad, DKP prioriterede arbejdet med L&F. Samtidig vil afsnittet give indblik i, hvordan DKP anvendte L&F i partidiskussioner.

12.1 Konferencen 1981

I forlængelse af diskussionen om L&F på DKP’s 26.kongres, blev det besluttet, at der i den kommende kongresperiode skulle indkaldes til en L&F-konference.¹¹⁸ CK indkaldte derfor på sit møde d. 31. januar – 1. februar til L&F-konference til afholdelse d. 4.-5. april.¹¹⁹

Allerede kongresdiskussionen op til den 26.kongres gav de første tegn på, at medlemmerne i DKP ønskede at få indkaldt en L&F-konference. En række distrikter stillede forslag til kongressen omhandlende L&F. CK kunne notere sig 10 indkomne forslag om L&F. Af forslagene berørte fire direkte en kommende L&F-konference. Et af de distrikter, der gerne så en L&F-konference var Fyns distrikt og de så gerne ”... at der afholdes en Land og Folk konference på landsplan for at diskutere den kommunistiske presse med hensyn til såvel form, som distribution.”¹²⁰ Forslagene til afholdelse af en konference indikerer, at L&F havde stor betydning for DKP’erne, hvilket partidebatten i månederne op til konferencen også efterlader indtryk af.

---

¹¹⁶ Tiden nr. 9-10, 49. årgang 1988 s. 41

¹¹⁷ Ibid. s. 41

¹¹⁸ Land og Folk d.7.april 1981, s. 7

¹¹⁹ CK-møde d.31.01.-01.02.1981 – kasse 101

¹²⁰ CK-møde d.09.03.1980 – kasse 100

12.2 Partidebatten op til konferencen

Partidebatten fandt i høj grad sted i L&F, men det blev også forventet, at de enkelte distrikter/afdelinger forberedte sig grundigt ”Som led i forberedelserne af konferencen opfordres partiorganisationerne til at gennemføre afdelingsmøder, læserforum, diskussionsmøder, o.l....”¹²¹ Forberedelserne og debatten skulle ikke kun omfatte selve partiorganisationen, debatten skulle også have ”... adgang for bladets læsere...”¹²². Diskussionsoplægget, der dannede grundlag for debatten blev udarbejdet af CK. Udkastet til oplægget blev diskuteret på CK-mødet i januar/februar. Efterfølgende blev oplægget offentliggjort i L&F. Oplægget fokuserede på relevante temaer for L&F, med alt lige fra: Mod storkapitalen til Kultur og ideologi. Strukturen i oplægget var, at der blev stillet spørgsmål ved bladets kvalitet og behandling af temaerne. Meningen var, at alle medlemmer og læsere skulle have mulighed for at rejse kritik af temaerne og deltage i debatten. Direkte forslag til behandling på konferencen fra afdelinger/distrikter skulle være partisekretariatet i hænde senest d. 16. marts.¹²³ Fundamentet for en demokratisk debat var således til stede, og det tyder på, at debatten blev taget både i L&F og parti.

12.3 Debatten i Land og Folk

At debatten om L&F blev taget alvorligt fremgår af den intense debat, der fandt sted i bladet op til konferencen. Især marts måneds L&F giver et godt udgangspunkt for indblik i debatten. På L&F's s. 2 under sektionen *Meninger og debat* ses utallige læserbreve, både fra enkeltpersoner, afdelinger og distrikter, som diskuterer L&F på baggrund af det udsendte diskussionsoplæg. Det ville være for omfattende at skulle referere alle læserbrevene her, derfor vil jeg diskutere de mest berørte temaer. Et af de mest omdiskuterede temaer var bladets åbenhed. Flere læserbreve opfordrede konferencen til at vende sig væk fra at være et udpræget medlemsblad til at blive et mere udadvendt dagblad med mere fokus udadvendt stof. Under overskriften ”Mere åben debat i Land og Folk” skrev DKP Svendborg d. 19. marts om L&F's manglende indspark udefra ”Lad også udenforstående komme til orde – og sæt dygtige folk til at give dem et værdigt svar.”¹²⁴ I samme nummer af L&F gav Per Daugbjerg fra København udtryk for, at avisen skulle skrives for udenforstående ”... Land og Folk skal skrives, så den også med udbytte kan læses af folk, som ikke er medlemmer og som ikke deltager i diskussioner på medlemsmøder...”¹²⁵ En lang række andre temaer optog ligeledes læserne af L&F: lokalstof, bladets mobiliserende rolle, læserbreve i weekendudgaven, bladets

---

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Land og Folk d.19.03.1981 s. 2

¹²⁵ Ibid. s. 2

troværdighed (flere er utilfredse med den ofte lidt for rosenrøde fremstilling af partiets aktiviteter og de socialistiske landes præstationer), mere fokus på aktuelle sager, mere sport, bedre layout, weekendudgaven – hvordan kan den forbedres, mangel på mandagsavis og sidst større løssalg af L&F.¹²⁶ Det sidste fortjener en kort kommentar, da det er et af de områder, der fortæller noget om det arbejde, partiet og de enkelte DKP'ere lagde i deres dagsblad. Den 24. marts påpegede Gerd Nielsen, Søllested, at *”Den eneste vej til større udbredelse er et forstærket løssalg...”*¹²⁷ Også Leif E. Larsen fra Hjørring mente, at bladsalget var vejen til større udbredelse, og han tillagde desuden bladsalget flere dimensioner *”Et mere målbevidst salg fremstød i afdelingerne, giver bedre økonomi. Flere køber avisen, og flere vil betale til garantfond og indsamling.”*¹²⁸

Nu skal man være varsom med at konkludere noget entydigt ud fra den debat, der var i L&F, men debatten giver dog indtryk af, at avisen spillede en demokratisk rolle, og medlemmerne tog opfordringen fra CK om at deltage i debatten til sig. Engagementet i konferencedebatten vidner om bladets betydning for L&F's læsere. Engagementet ses også gennem flere læserbreve, der var utilfredse med to af debattens præmisser. Den første præmis, som kritiseres som hæmmende for debatten, var den indførte regel om max. 300 ord pr. indlæg til debatten. Flemming G. Jensen, Nørrebro, fremhævede *”Oplægget til Land og Folk diskussion indeholder bl.a. tre påstande om bladets udbredelse, der lægger op til langt grundigere behandling end 300 ord tillader...”*¹²⁹ Svendborg afdeling fandt præmissen direkte udemokratisk *”I øvrigt mener vi, at reglen med de 300 ord er så godt som at fratage læserne ordet, da argumentationen da forsvinder.”*¹³⁰ For det andet spores der en vis utilfredshed med selve diskussionsoplægget til konferencen *”Oplægget til konferencen er desværre en tynd kop te. Det forbigår alvorlige problemer, som kræver en grundig diskussion.”*¹³¹ På trods af utilfredsheden, er det mit indtryk, at debatten har været ganske omfattende og fyldt meget i hele partiet. Ifølge Frank Aaen var det almindelig praksis, at der op til store begivenheder i partiet fandt en omfattende debat sted i partiet *”Der var virkelig intens debat op til kongresser og op til programvedtagelser, hvor bladet også spillede en stor rolle fordi alle debatindlæg blev trykt i bladet, det var ligesom en kollektiv debattør.”*¹³² Konferencen og den dertilhørende debat vidner om den politiske prioritering DKP tillagde arbejdet med L&F. Ikke kun

---

¹²⁶ De nævnte temaer er udvalgt på baggrund af læserbreve i L&F under *Meninger og debat* s. 2 i perioden fra d.3.marts til den 3.april.

¹²⁷ Land og Folk d.24.03.1981 s. 2

¹²⁸ Ibid. s. 2

¹²⁹ Land og Folk d.10.03.1981 s. 2

¹³⁰ Land og Folk d.19.03.1981 s. 2

¹³¹ Land og Folk d.12.03.1981 s. 2

¹³² Interview med Frank Aaen

debatten efterlader indtryk af konferencens og L&F's betydning, også den efterfølgende dækning og resultaterne af konferencen viser bladets betydning som politisk aktiv for DKP.

12.4 Efter konferencen

Forsiden af L&F tirsdag d. 7. april var helliget dækningen af konferencen, og her kunne man bl.a. læse, at kommunisterne ville gøre deres dagblad bedre uden dog at have flere økonomiske midler dertil. Den omfattende debat før konferencen blev ifølge L&F fulgt op på konferencen ” ... *var det to arbejdsfyldte dage for de delegerede. Ved en opdeling i arbejdsgrupper nåede man i alt op på omkring 300 indlæg i diskussionen om Land og Folks indhold og form, om salgsmetoder, økonomi og festival.*”¹³³ Ikke kun i gruppearbejdet fortsatte diskussionen, også de indsendte forslag gav anledning til debat ”*Der blev diskuteret indsendte forslag og de fik deres kommentarer med til videre behandling i DKP's centralkomite, som konferencen skulle være rådgivende for.*”¹³⁴ At debatten op til konferencen havde været omfattende, var hverken gået Jørgen Jensen eller partiets modstandere næsen forbi. L&F kunne gengive Jørgen Jensens reaktion på den forberedende debat:

”Der er borgerlige og antikommunistiske blade – herunder SF-bladet – der har bemærket den lille del af den forberedende diskussion, der har været i Land og Folk op til denne konference. Først og fremmest har de noteret kritiske bemærkninger og en tilsyneladende uenighed, og enkelte har endog postuleret forbavselse over, at man diskuterede sådan i vort parti. Det passer jo ikke helt ind i det billede, de arbejder for at påtvinge det danske folk, om kommunisterne som et udemokratisk dogmatisk parti.”¹³⁵

På trods af den omfattende debat og Jørgen Jensens åbning, der postulerede en ”*grænseløs åbenhed for Land og Folk*”¹³⁶ stiller jeg mig kritisk overfor, hvor *grænseløs* åbenheden reelt var. Ifølge Frank Aaen var det kun ganske få folk i partiet, der i starten af 1980'erne, ikke var enige med den gældende linje for L&F, som byggede på arbejdsresolutionen fra kongressen i 1980, og som udtrykkeligt sagde, at L&F var DKP's avis og skulle udtrykke kommunisternes synspunkter. Frank Aaen påpeger, at åbenheden overfor resten af venstrefløjten ikke var grænseløs:

”I den periode, hvor hele partiet var enige om at VS'erne var nogle idioter og SF'erne og socialdemokraterne var forrædere, altså den periode, nu maler jeg det lidt hårdt op, i den periode var der jo ikke nogen problemer, der brugte man jo bare avisen til at svine de andre til.”¹³⁷

L&F reportagen fra konferencen viser, at den forberedende debat stemte godt overens med vedtagelserne på konferencen. Således kunne man i L&F læse overskrifterne ”*Brug for åbenhed*

---

¹³³ Land og Folk d.07.04.1981 forsiden

¹³⁴ Ibid. forsiden

¹³⁵ Land og Folk d.07.04.1981 s. 7

¹³⁶ Ibid. s. 7

¹³⁷ Interview med Frank Aaen

om Land og Folk, Det personlige salg er nødvendigt for at udbrede Land og Folk, Weekendavisen skal være flagskibet, Læserne i centrum og Økonomi skal der til – men husk politikken bag.”¹³⁸

På CK-mødet d. 9.-10. maj blev konferencen også diskuteret. Her findes et dokument, der belyser hvilke ændringer, der straks skulle indtræffe på avisen. Dokumentet påpeger en opprioritering af weekendudgaven, annoncering af weekendens eksemplar skulle annonceres allerede torsdag, og læserbreve skulle også bringes i weekendudgaven.¹³⁹ På den måde har man både imødekommet indlæggende i debatten om mere åbenhed (flere læserbreve) og en styrkelse af ”weekendflagskibet”.

At de erfaringer, som DKP fik ved konferencen, og den forudgående debat har spillet en rolle indikeres af et indlæg i Tiden, hvor kandidat til CK, Anders Ahnfelt-Rønne, samlede op på erfaringerne. Indlægget samlede op på partidebatten og ligesom Jørgen Jensen mente Ahnfelt-Rønne, at debatten op til konferencen afspejlede alt andet end et dogmatisk og ”betonstalinistisk” parti. At de debattemaer, som optog læserne af L&F, rent faktisk blev diskuteret på konferencen, viser Ahnfelt-Rønnes artikel. Det fremgår, at der har været diskuteret mange temaer: Troværdighed - Reportager fra socialistiske lande skal være mere nuancerede uden at vige fra egne holdninger, weekendudgaven, sport, andre partiers holdninger overfor kommunisternes, sprog, layout og mindre ”hurra-kommunisme”. At L&F var af største betydning for DKP understreges også i artiklen ”*Land og Folk konferencen har ikke bare betydning indadtil i partiet. Konferencen har også betydning i hele det politiske og ideologiske arbejde, som kommunister udfører udadtil.*” Årsagen til, at konferencen og bladet havde stor prioritet i DKP, fortælles også i artiklen ”*Land og Folk fastholdes, fordi det er kommunisternes vigtigste agitations-middel.*” Til sidst fastslås det, at L&F er kommunisternes blad som skal gengive kommunisternes synspunkter ”*Land og Folk har en forpligtelse til at bringe referater videre af konferencer og vigtige møder i partiet. Hvem skulle ellers gøre det?*” Og videre lød det ”*Selvfølgelig skal der være partistof i Land og Folk. Det er måden, det bliver gjort på der kan kritiseres – ikke det, at det bliver gjort.*”¹⁴⁰

L&F-konferencen i 1981 illustrerer to ting. For det første antyder konferencen, at L&F var et af DKP’s vigtigste politiske aktiver. Dette antydes igennem debatten i L&F og den dækning konferencen fik efterfølgende i DKP’s medier. Også den seriøsitet, som partiets ledelse forventede, at partiet gik ind i diskussionen om L&F med, indikerer at L&F har spillet en stor rolle. For det

---

¹³⁸ Land og Folk d.07.04.1981 s. 7

¹³⁹ CK-møde d. 09.-10.05.1981 – kasse 101

¹⁴⁰ Tiden nr. 2, 42. årgang 1981 s. 12-21

andet viser konferencen, at DKP aktivt brugte L&F i partidiskussionerne og at også kritiske røster blev hørt i debatten.

12.5 Land og Folk konferencen 1988

Optakten til L&F-konferencen var stort set en kopi af optakten til konferencen i 1981. Konferencen, som blev afholdt den 9.-10. april blev indkaldt som en forlængelse af debatten om L&F på DKP's 28.kongres og havde til formål, at *"behandle Land og Folks udvikling, udbredelsen af Land og Folk og partiets brug af bladet."*¹⁴¹ Forskellen i forhold til 1981 var ikke optakten, men partiets situation. DKP var i 1988 i gang med en gennemgribende debat om fornyelse af partiet, en debat, der ikke var specielt udbredt i 1981. At DKP var i en sådan situation bevidner debatten op til og på konferencen. Imidlertid var det ikke kun debatten om fornyelse, der var en betydelig forskel i forhold til 1981. I forhold til 1981 var der også konkrete planer om en fornyelse af L&F, både indholdsmæssigt og formmæssigt. Indholdsmæssigt blev der lagt op til, at L&F skulle åbnes mere op for resten af venstrefløjen, formen skulle gøres mere tiltalende og professionel. Planen var at skaffe 2000 nye læsere til bladet gennem disse tiltag.

12.6 Partidebatten på konferencen

I måneden op til konferencen var der i L&F en lang og til tider uforsonlig debat om avisens rolle og betydning.¹⁴² I dette afsnit vil jeg analysere og redegøre for debatten på selve konferencen ud fra reportageartiklerne i L&F og ud fra interviewmateriale med Frank Aaen og Ole Sohn.

L&F-konferencens overordnede tema kan udtrykkes gennem hovedoverskriften på L&F's s. 5 d. 12.4, hvor der stod *"Det ny Land og Folk: Venstrefløjens eller partiets talerør."* Netop dette tema var det helt centrale for konferencen at få afklaret. Konferencen slog dog hurtigt fast, at L&F var kommunisternes avis, og debatten gik derfor på, hvordan L&F skulle være kommunisternes avis. En delegeret mente, at *"Avisen er blevet et talerør for socialdemokrater, VSere og udmeldte kommunister..."*¹⁴³, hvilket den delegerede fandt beklageligt og fremhævede, at avisen måtte være partiets talerør. Andre delegerede var af den opfattelse, at L&F skulle åbnes mere op, for at resten af venstrefløjen kunne få en *"offentlighedsplatform sammen med partiet"*.¹⁴⁴ Debatten var så skarp, at en delegeret gik på talerstolen og sagde *"at man skulle tro, det var to partier, der var samlet for at*

---

¹⁴¹ CK-møde d. 28.-29.11.1987 – kasse 106

¹⁴² Se analysedel to for nærmere detaljer om debatten i L&F.

¹⁴³ Land og Folk d. 12.04.1988 s. 5

¹⁴⁴ Ibid. s. 5

*lave en fælles avis.*¹⁴⁵ Det antydes, at L&F var den samlende faktor for partiet. Den politiske redaktør fra dengang Frank Aaen er enig i den vurdering:

”Også i den periode hvor den (L&F) blev til en slagmark, der samlede avisen og det er også derfor, fordi den blev ved at have den effekt, at selvom der var slagsmål med en redaktion, der havde en holdning og så en centralkomite, der havde en anden holdning, selv i den periode var alle jo enige om at avisen skulle bruges til at skabe folkelig bevægelse.”¹⁴⁶

At L&F på dette tidspunkt har været en væsentlig faktor i partiets fortsatte samling, får man også indtryk af igennem L&F's artikler. En delegeret refereres for at advare mod splittelse i partiet, for så ”... *handlingslammer vi avisen.*”¹⁴⁷ Noget tyder på at den delegerede havde ret. Ifølge Frank Aaen var en af forklaringerne på, hvorfor avisen holdt op med at udkomme, at fløjene ikke kunne finde sammen. Frank Aaen fortæller, at tonen var så uforsonlig at ”*folk begyndte at hade hinanden så meget, at der ikke var noget at bygge på.*”¹⁴⁸ Et andet ømt punkt, som også kom frem under debatten på konferencen var det anstrengte forhold mellem redaktionen på L&F og CK. Det anstrengte forhold mellem ”*partigangen på 2.sal*” og ”*redaktionsgangen på 3. sal*” i partihuset i Dr. Tværgade var ikke alene fysisk men også politisk. Diskussionen gik primært på, om partiets ledelse udøvede politisk censur overfor L&F's ledelse og medarbejdere.¹⁴⁹ Derfor konkretiserede konferencen at ”*Det er den valgte redaktionsledelse og de ansatte på bladet, der selvstændigt skriver og redigerer bladet under ansvar overfor partiets øverste ledelse.*”¹⁵⁰ Frank Aaen husker tydeligt den fysiske og politiske adskillelse mellem redaktion og CK og definerer i samme ombæring sig selv som tilhørende midterfløjen i partiet:

”Jeg fik tæv på alle etager som jeg plejer at sige. Ja fordi redaktionen lå øverst og der fik jeg tæv fordi redaktionen mest var fornyere, og centralkomiteen boede nedeunder og de var domineret af traditionalister på nær Ole Sohn, som var fornyerfløjen, så når jeg kom ned på den etage fik jeg tæv og når jeg var på redaktionen fik jeg også tæv. De to fløje havde sådant set besluttet sig for, hver for sig, at de ville være fri for den anden.”¹⁵¹

Udover den ovenstående debat kom diskussionen ind på bladets forhold til den socialistiske verden, hvor synspunkterne ikke var enslydende. En taler fremhævede, at ”*Sandheden skal kun frem hvis det gavner forståelsen for socialismen*”¹⁵², mens andre talere indtog det modsatte synspunkt. Et flertal på konferencen nåede frem til, at L&F fremover skulle bringe sandheden frem til læserne, det

---

¹⁴⁵ Ibid. s. 5

¹⁴⁶ Interview med Frank Aaen

¹⁴⁷ Land og Folk d. 12.04.1988 s. 5

¹⁴⁸ Interview med Frank Aaen

¹⁴⁹ Land og Folk d. 12.04.1988 s. 5

¹⁵⁰ Land og Folk-konferencens beslutninger: Land og Folk for flere – CK-møde d. 28.-29.05.1988 – kasse 107

¹⁵¹ Interview med Frank Aaen

¹⁵² Land og Folk d. 12.04.1988 s. 5

skulle være slut med ”jubilbeskrivelser” og ”sensationshistorier” og kun ”den samlede dækning af socialismen i teori og praksis vil fremme forståelsen af for de revolutionære forandringer, der er forbundet med socialismen, og på den måde øge forståelsen for de dybtgående forandringer kommunisterne ønsker af det danske samfund” hed det sig i ”Konferencens beslutninger: Land og Folk for flere”, som samtidig slog fast, at L&F skulle være førende i dækningen af udviklingen og diskussionerne i de socialistiske lande.¹⁵³ Også en debat om politisk censur af læserbreve blev det til. Det blev besluttet, at L&F ikke skulle sortere i folks meninger, og indlæg bringes såfremt, der er plads til dem. Var der læserbreve, der gik imod partiets linje, måtte ledelsen i partiet aktivt deltage i debatten i stedet for at censurere den. L&F-konferencen i 1988 dannede grundlag for fornyelsen af L&F, og slutdokumentet fastslog L&F’s profil som følgende; ”Markant, ungdommelig, uforudsigelig, troværdig, altid sandfærdig, overraskende, fræk, ikke-frelst, åben, demokratisk. Kort sagt: Kommunistisk!”¹⁵⁴ Dermed var grundlaget for fornyelsen af avisen skabt. Den trådte effektivt i kraft efter et pressemøde d. 19. august. Den endelige konferencebeslutning, som bl.a. omhandlede forholdet mellem parti og blad, blev dog ikke til uden dramatik. Spændvidden mellem forslagene, spændte mellem dem, der ville have, at avisen skulle afspejle ”beslutninger og initiativer, som tages af partiet, altså partilinjen, ligges til grund for redigeringen på en intelligent, konstruktiv og journalistisk måde.” til dem, der ønskede, at avisen skulle ”... forsøges udviklet til at være et dagblad for hele venstrefløjen – d.v.s. til at være talerør for venstrekræfterne i bred forstand.”¹⁵⁵ At debatten var dramatisk, husker Frank Aaen også:

”Konferencebeslutningen blev lavet under meget dramatik, fordi centralkomiteen stadigvæk var imod, flertallet i centralkomiteen var imod og flertallet af partiet var for, og du havde en fornyerfløj, som var meget energisk for, men den lagde jo linjen for at have en ny og mere åben avis.”¹⁵⁶

Debatten endte med at konferenceudvalget efter et ”marathon-møde”, fandt et kompromis, der kunne samle flertal på konferencen. Teksten som samlede flertallet lød ”Land og Folk skal være avisen for kommunisterne og deres vælgere, men også hos de andre arbejderpartiers medlemmer og sympatisører, samt hos de mange, der ønsker et opgør med det borgerlige Danmark uden dermed at føle sig knyttet til et bestemt parti, skal der vækkes for at læse Land og Folk.”¹⁵⁷

---

¹⁵³ Land og Folk-konferencens beslutninger: Land og Folk for flere – CK-møde d. 28.-29.05.1988 – kasse 107

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Land og Folk d. 12.04.1988 s. 5

¹⁵⁶ Interview med Frank Aaen

¹⁵⁷ Land og Folk d. 12.04.1988 s. 5

12.7 Den kaotiske konference

Det normalt så organiserede DKP kunne på konferencen ikke leve op til sine gammelkendte talenter, hvilket også L&F's reportage fra konferencen bed mærke i *"Det berømte organisationstalent var desværre afløst af en del kaos og forvirring, der gjorde det vanskeligt at afvikle afstemningerne og om konferencens slut-dokument."*¹⁵⁸ Det kom til at betyde, at der skulle *"... en del afstemninger til før konferencens indstilling til centralkomiteen fandt sin endelige ordlyd"*.¹⁵⁹ Den harme, der spores i L&F, var dog ikke at sammenligne med den vrede, flere distrikter efterfølgende gav udtryk for overfor CK. Kritikken fra distrikterne havde især to omdrejningspunkter. For det første var der voldsom kritik af den praktiske planlægning af konferencen, der især gik på manglende udlevering af konferencens skriftlige materiale. Et eksempel (ud af mange) på harmen over dette kom fra Fyns Distrikt, der fremhævede *"Det er under al kritik, at manglende skrive- og trykkefaciliteter i den grad besværliggjorde behandlingen af de indkomne ændringsforslag samt gav dirigerterne meget dårlige arbejdsbetingelser."*¹⁶⁰ Andre distrikter, der delte denne opfattelse var, Roskilde, Albertslund, Nørrebro, men det må formodes, at mange flere distrikter og afdelinger har haft samme opfattelse. Det andet omdrejningspunkt for kritikken gik på afviklingen af stemmeproceduren, mere specifikt hvem der måtte stemme, og hvem der ikke måtte. Problematikken om hvem, der havde stemmeret, bundede i, at CK-kandidater og kontrolkommissionsmedlemmer fik frataget deres stemmeret, da det endelige dokument skulle vedtages. Tidligere havde det øjensynligt været sådan, at både CK-medlemmer, kandidater til CK og medlemmerne af kontrolkommissionen havde stemmeret ved landsmøder og konferencer.¹⁶¹ Den mest udførlige kritik af den forvirrende vejledning fremførtes af Roskilde Amts distrikt, der skriver om konsekvenserne af den manglende klarhed:

*"... at der om søndagen kunne opstå den mere end pinlige situation, at man kom ud i en længere og aldeles forvirret diskussion om, hvem der havde stemmeret på konferencen. Denne diskussion tog tid og var af en sådan art, at det kom til at skade autoriteten bag de efterfølgende beslutninger."*¹⁶²

Den kaotiske konference kan opsummeres med Nørrebro distrikts ord *"En så dårlig planlagt og gennemført konference må ikke gentage sig."*¹⁶³ Kritikken bakkes op af Albertslund, der mente, at konferencen var rent kaos *"... og tilmed meget udemokratisk."*¹⁶⁴ På trods af konferencens forløb og

---

¹⁵⁸ Ibid. s. 5

¹⁵⁹ Ibid. s. 5

¹⁶⁰ CK-møde d. 28.-29.05.1988 – kasse 107

¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Ibid.

de mange indvendinger mod den kaotiske afvikling, syntes der dog at være et fælles fodslag om, at konferencens beslutninger var gode og udviklende for avisen. F.eks. skriver Albertslund ”*Vi er ganske godt tilfreds med resultatet og ser frem til CKs videre arbejde med de truffne beslutninger. Vi vil gøre det til en af eftersommerens hovedopgaver at forsøge at skaffe flere læsere og abonnenter til avisen.*” Også Roskilde var enige i at de truffne beslutninger var ”... fremadrettede og egnede til at give kampagnen for plan 2000 det nødvendige løft. Vi bakker op om disse beslutninger og er parate til at gøre vores indsats i kampagnen.”¹⁶⁵ Nørrebro distrikt var af samme mening og var allerede i gang med gennemførelsen af den ambitiøse plan 2000.¹⁶⁶

12.8 Resultaterne af konferencen

Udover de resultater, der allerede er nævnt under *partidebatten på konferencen*, var et af resultaterne af konferencen opfordringen til CK om at arbejde videre med plan 2000, hvis mål var at skaffe 2000 nye læsere af L&F.¹⁶⁷ CK vedtog efterfølgende at gennemføre plan 2000 og tilmed gøre det ”... til efterårets varmeste partisag.”¹⁶⁸ Formand Ole Sohn fremhævede i en skrivelse til ledende medlemmer i partiet, at kampagnen kun lod sig gøre, hvis alle med en tillidspost i partiet gjorde en særlig indsats og skaffede 10 nye prøvelæsere til L&F.¹⁶⁹ Dermed indikeres det, at L&F blev partiets første prioritet i tiden efter konferencen. Konferencen gav startskuddet til den omfattende kampagne for avisen og dermed var den direkte årsag til, at efterårets *varmeste partisag* blev L&F. Det efterlader et indtryk af, at L&F helt op til 1988 og frem vedblev at være en af DKP’s vigtigste politiske prioriteter. Den intense og følelsesladede debat er kun med til at bakke op omkring min antagelse. Debatten lader ane, at L&F var en prioritet som alle, uanset hvilken fløj de tilhørte i partiet mente, var værd at kæmpe for. Netop fordi avisen blev tillagt stor vægt af alle grupperinger i partiet, blev debatten intens, det skal huskes, at L&F var partiets talerør, og derfor blev der kæmpet hårdt om hvilken linje, der skulle repræsentere partiet udadtil.

13.0 Årlige indsamlinger til Land og Folk

Et af de helt centrale elementer i L&F’s overlevelse var de årlige indsamlinger. Indsamlingerne var en organisatorisk hovedopgave for DKP - en opgave, som DKP havde stor erfaring med. Den kommunistiske bevægelse havde helt fra sin spæde start samlet ind til sin presse, og indsamlingerne var den økonomiske indsprøjtning til først at opretholde Arbejderbladet og siden L&F. Derfor er det

---

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Se *Kampagner for Land og Folk*.

¹⁶⁸ CK-møde d. 27.-28.08.1988 – kasse 107

¹⁶⁹ Ibid.

centralt for denne undersøgelse at klarlægge prioriteringen af arbejdet med indsamlingerne. Afsnittet vil vise i hvor høj grad DKP prioriterede indsamlingerne og hvor stor aktivitet indsamlingerne skabte i partiet, både økonomisk, politisk og socialt.

13.1 Land og Folk indsamlingerne 1980-1986

L&F-indsamlingen 1980 forløb fra 28. september til 2. november og havde som mål at indsamle 2,5 millioner kr.. På CK-mødet d. 30.-31. august har CK diskuteret den årlige indsamling og der blev rundsendt et brev om indsamlingen til alle distrikter og afdelinger, der opfordrede dem til at levere en lige så god indsats som årene før. Derudover fortalte brevet, at indsamlingen spillede en stor rolle internt i partiet Der skulle konkurreres om, hvem der var de bedste indsamlere.¹⁷⁰ Resultaterne blev offentliggjort i L&F, og det var ikke helt små præmier, der skulle lokke folk ud og samle ind:

”Der er udsat 11 sommerferierejser i sommeren 1981 til Göhren på Rügen DDR. Distrikterne og DKU kappes om 9 rejser og blandt alle arbejdspladser fordeles – umiddelbart efter indsamlingens afslutning – 2 rejser.”¹⁷¹

DKP udfærdigede i forbindelse med indsamlingerne hvert år delmål og indsamlingslister for alle distrikter, afdelinger, arbejdspladser, DKU og Komm.S. Til at holde styr på det organisatoriske havde L&F et indsamlingskontor med faste åbningstider. Alene dette siger noget om prioriteten i arbejdet med indsamlingerne. Også selve L&F gør et stort arbejde ud af at opreklamere indsamlingen, således skulle der være markant fokus på indsamlingen i den periode, hvor den løb:

”Indsamlingslister og søjler offentliggøres i Land og Folk onsdage, og det sker i form af et firesidet tillæg, der udelukkende behandler indsamlingen. Søndagens slutresultat bringes dog i tirsdagsavisen. Derudover vil der naturligvis, hver dag i Land og Folk, blive bragt artikler om indsamlingen.”¹⁷²

At indsamlingerne har spillet en stor rolle for DKP både politisk og økonomisk men også socialt, bekræftes af L&F's politiske redaktør fra 1987-1989, Frank Aaen:

---

¹⁷⁰ CK-møde d.30.-31.08.1980 – kasse 101

¹⁷¹ Ibid.

¹⁷² Ibid.

”Uden indsamlingerne kunne man aldrig nogensinde have udgivet Land og Folk – det var simpelthen den årlige millionindsprøjtning for at bladet overlevede. Så viser det sig så, at vi også fik nogle penge fra Sovjet, men jeg vil sige uden indsamlingerne, så havde bladet nok gået ind for mange år siden. Og det var også derfor det holdt op med at udkomme, det var, fordi man ikke længere kunne organisere de store indsamlinger. Så kan man så havde indsamlingerne selvfølgelig også et politisk formål, forstået på den måde, at det var en social begivenhed, hvor man kunne invitere folk, altså folk, der ikke ville være medlem af DKP og ikke ville komme til et DKP møde, de kunne godt komme til en Land og Folk festival, 100.000 ik', eller de kunne komme til et indsamlingsarrangement nede i Vesterå, hvor jeg selv kommer fra i Aalborg, altså DKP's lokaler. De ville jo aldrig komme i DKP's lokaler, hvis det bare var et partiarrangement, men når det havde noget at gøre med at samle ind til en avis, som er et demokratisk formål kan man sige, så kom folk og derfor var det også et aktiv ikke kun økonomisk men også politisk/socialt – og så var det jo med til at samle partiet socialt, altså nu tænker jeg ikke bare på at samle folk udefra, men også at samle selve partiet.”¹⁷³

Det mest bemærkelsesværdige i citatet er, at Frank Aaen mener, at L&F aldrig ville have udkommet uden indsamlingerne, samt at indsamlingerne samlede socialt både indadtil og udadtil. Ole Sohn erindrer også indsamlingerne som helt afgørende for L&F's overlevelse og som samlende effekt internt i partiet:

”Man kan i hvert fald sige med usvigelig sikkerhed, at Land og Folk havde ikke eksisteret uden de årlige indsamlinger og de månedlige garantfonder, det er hævet over enhver tvivl, at det var forudsætningen for at den eksisterede. Jeg har hørt mange sige, at oktober måned, det var den måned, hvor vi ingen løn fik, underforstået at oktobers måneds løn blev brugt til indsamlingsfesterne... Det havde også en effekt i forhold til partiafdelingerne, fordi man havde den her konkurrence med andre partiafdelinger og andre distrikter, hvem der kunne samle de penge ind, som man nu var blevet målsat, vi lavede jo mål hvert år på x antal millioner kroner også blev de delt ud på distrikterne, og så gjaldt det om at ens distrikt ikke bare nå 100 pct. men meget gerne over, og på den måde gik der også konkurrence i det. Det betød, at man var nødt til at udvikle det sociale samvær, fordi det var den måde man kunne samle penge ind.”¹⁷⁴

At indsamlingerne kunne samle partiet, også i de sværeste tider, forklarer Ole Sohn i lighed med Frank Aaen med, at alle havde en interesse i at kæmpe for avisen ”*Avisen var synonym med DKP, DKP kunne ikke eksistere uden avisen.*”¹⁷⁵

Det, at L&F ikke kunne udgives uden ”*millionindsprøjtningen*”, viser hvorfor DKP år efter år lavede et kæmpe organisatorisk arbejde med at få indsamlingerne i hus. Kun på den måde kunne avisen sikres. Det andet interessante i forhold til min problemstilling er udsagnene om, at indsamlingerne var med til at samle partiet. Det viser, at L&F havde en samlende effekt på DKP op gennem 1980erne.

Det endelige slutresultat for indsamling 1980 blev på 4.322.000 kroner, hvilket var ny rekord.¹⁷⁶

---

¹⁷³ Interview med Frank Aaen

¹⁷⁴ Interview med Ole Sohn

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Tiden, nr. 8, 41.årgang 1980 s. 36

De organisatoriske træk i L&F-indsamlingerne var stort set ens årene igennem. Proceduren var, at CK vedtog, at indsamlingerne fandt sted efter den årlige festival, dvs. at indsamlingerne fandt sted i perioden fra sidst i september og til først i november hvert år.¹⁷⁷ På den måde kunne organisationen være forberedt på at gennemføre den organisatoriske opgave, det var at indsamle de mange millioner. Derudover fastsatte CK hvert år det overordnede mål for indsamlingen, et mål der mellem 1981 og 1985 kun blev højere år for år – i 1980 var målet at indsamle 2,5 millioner kr.,¹⁷⁸ mens målet i 1986 var på hele fire millioner kr.¹⁷⁹ Også hovedområdernes samlede måltal blev fastsat fra centralt hold af CK, eksempelvis kan det ud fra CK-mødet d. 4. 6. 1983 ses, at København havde som mål, at indsamle 950.000 kr. hvor målet i 1982 havde været på 800.000 kr.. Andre hovedområder fremgår ligeledes af oversigten fra CK, hvor der over hele linjen er vækst i områdernes måltal.¹⁸⁰ At indsamlingerne har været et tilbagevendende vigtigt tema i DKP's organisatoriske arbejde kan også ses ved, at DKP gjorde et arbejde ud af vise indsamlingsresultaterne til medlemmer og sympatisører. Som antydnet ovenfor havde L&F en central rolle i at holde gejsten oppe og inspirere til yderligere aktivitet i forhold til indsamlingerne, således skulle L&F hver dag bringe artikler om indsamlingen og resultaterne. Ikke kun L&F spillede i den forbindelse en rolle. Det samme gjorde partiets teoretiske tidsskrift Tiden, som efter indsamlingerne fortalte om det endelige slutresultat – resultatet blev også offentliggjort i L&F. Tiden kunne år efter år berette om nye økonomiske rekorder i indsamlingerne, f.eks. indsamledes der i 1983 5.131.825,39 kr., som var *"Et imponerende resultat og atter i år ny økonomisk rekord."*¹⁸¹ Året efter blev der igen sat ny rekord *"Land og Folk indsamling 84 blev en ny rekord. 5.163.995 kroner blev indsamlet..."*¹⁸² I 1985 blev rekorden igen slået, da det ifølge DKP selv lykkedes at skrive pressehistorie *"5,2 millioner kroner indsamlet på fem uger."*¹⁸³ Disse rekorder og forøgelsen i målene for indsamlingerne skal ses i lyset af, at L&F's oplag faldt gennem hele perioden, hvilket kan ses på CK-mødet fra 31. marts til 1. april, hvor CK orienteres om situationen omkring L&F's oplag, som *"i forhold til sidste år er faldet med 1000 til 11.200 – abonnementstallet faldet med 1003 til 7.419 og partisalget 469 til 2.207."*¹⁸⁴ Ikke desto mindre lader det til, at DKP år efter år samler flere penge ind, hvilket er bemærkelsesværdigt og kan skyldes flere ting. For det første kan det skyldes, at medlemmer og sympatisører har skudt flere midler ind i indsamlingerne og på denne

¹⁷⁷ Eksempler på dette kan ses ud fra CK-mødet d.09.-10.05.1981 og CK-mødet d.04.06.1983 – henholdsvis kasse 101 og 103.

¹⁷⁸ CK-møde d.30.-31.08.1980 – kasse 101

¹⁷⁹ CK-møde d.14.-15.06.1986 – kasse 105

¹⁸⁰ CK-møde d.04.06.1983 – kasse 103

¹⁸¹ Tiden nr. 1, 45. årgang 1984 s.31

¹⁸² Tiden nr. 11, 45. årgang 1984 s.27

¹⁸³ CK-møde d.31.11.-01.12.1985 – kasse 104

¹⁸⁴ CK-møde d.31.03.-01.04.1984 – kasse 103

måde ofret endnu mere, end de plejede, for at redde L&F. Der kan næppe herske tvivl, om at dette er en del af forklaringen, en anden del af forklaringen kunne være, at ”Moskvaguldet” har fået indsamlingerne til at se lidt bedre ud end det reelle resultat. Det er blevet kendt, at DKP også i 1980erne modtog store pengebeløb fra primært Sovjetunionen. I bogen *Guldet fra Moskva* dokumenterer historiker Morten Thing, at DKP modtog store beløb i perioden, det fremgår dog ikke specifikt, hvad pengene konkret blev brugt til¹⁸⁵, og derfor er det min formodning, at nogle af pengene har været brugt til at få indsamlingerne til at se bedre ud end de egentlig var. Skal vi udelukkende tro på kilderne lader det til at DKP og sympatisører har ofret flere penge i forbindelse med indsamlingerne i perioden, men den generelle udvikling taget i betragtning virker det usandsynligt.

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Mål for indsamlingen.	2,5 mil. Kr.	3 mil. Kr.	3 mil. Kr.	3,5 mil. Kr.	?	?	4 mil. Kr.
Indsamlet i alt.	4.322.116,67 mil. Kr.	?	4.868.403 mil. Kr.	5.131.825,39 mil. Kr.	5.163.995 mil. Kr.	5,2 mil. Kr.	5.277.376,84 mil. Kr.

Figuren viser de mål og resultater som det lykkedes at indsamle til L&F. Spørgsmålstegnende skyldes at det ikke har været muligt at opspore de helt konkrete tal det pågældende år.¹⁸⁶

13.2 Udviklingen vender – indsamlinger 1987 – 1989

På trods af heftig debat om fornyelse i partiet fortsatte indsamlingerne til L&F også i denne periode. Jeg har imidlertid ikke kunnet finde ret mange konkrete tal på indsamlingsudviklingen mellem 1987 og 1989. Det tal, som jeg har fundet frem fra arkiverne, viser alligevel noget ganske påfaldende. Tallet er fra 1988 og viser, hvordan de tidligere tiders rekorder nu ikke længere bliver slået. Således lykkedes det for DKP at indsamle 5.077.564 mil. kroner i 1988,¹⁸⁷ hvilket er 200.000 kroner mindre end resultatet i 1986, ikke noget voldsomt fald, men stadig en antydning af at partiet var inde i en krise, som bl.a. gik en smule udover indsamlingen. Faldet kan også skyldes, at der givetvis med Gorbatjov ved magten i Sovjetunionen blev skåret ned på bevillingerne til andre kommunistpartier.¹⁸⁸ At indsamlingerne fik sværere ved at klare tidligere tiders rekorder antydes også ved at DKU i perioden tilsyneladende blev mindre og mindre engageret i arbejdet med

¹⁸⁵ Thing 2001 s.181-184

¹⁸⁶ Tallene i figuren er henholdsvis hentet fra DKP's CK-møde arkiv på ABA, kasse 100-105 og fra Tiden nr. 8 1980, Tiden nr. 1 1984 og Tiden nr. 11 1984.

¹⁸⁷ CK-møde d.17.12.1988 – kasse 107

¹⁸⁸ Thing <http://leksikon.org/art.php?n=600>

indsamlingerne.¹⁸⁹ Ikke desto mindre må det stadig siges at være ganske imponerende, at et parti, som var præget af interne magtkampe, har været i stand til at indsamle over 5 mil. kr.. Det tyder på, at indsamlingerne var en begivenhed, der kunne samle partiet. På trods af interne stridigheder var indsamlingerne den direkte årsag til L&F's overlevelse og derfor fungerede de også som et centralt element i partiets sammenhold i den sidste periode:

”Et eller andet sted var avisen jo det sidste samlingspunkt, selvom det også var en slagmark, avisen var en kæmpemæssig slagmark i hele den periode, hvor partiet var på vej i opløsning, men det er også samtidig et samlingspunkt, fordi alle både flertal og mindretal vidste jo, at avisen var det største aktiv. Altså skidt med Dr. Tværgadehuset, skidt med det ene og skidt med det andet, men det at du havde en avis til at samles om og at have magt over en avis, det var jo det største slagsmål, og derfor var alle jo også med til at samle penge ind, lige til det allersidste, da partiet gik i opløsning, så kunne man ikke længere samle penge ind til avisen, men så længe partiet ikke var gået i opløsning, og det var et slagsmål om hvem, der havde magten over avisen, så kunne man samle både flertal og mindretal eller de forskellige fraktioner om avisen.”¹⁹⁰

Ovenstående giver indtryk af, at indsamlingerne til L&F udgjorde et samlingspunkt for DKP. Dette gør sig gældende både politisk, økonomisk og socialt. Den kæmpe organisatoriske opgave, det år efter år var at samle ind til L&F, indikerer, at indsamlingerne og L&F spillede en næsten altafgørende rolle for, at DKP ikke faldt sammen før, og at partiet tillagde arbejdet omkring L&F stor vægt.

13.3 DKU og indsamlingerne

Indsamlingerne til L&F var ikke kun central opgave for DKP, også ungdomsforbundet Danmarks Kommunistiske Ungdom (DKU) deltog i de årlige indsamlinger. Alene dette indikerer, at indsamlingerne til L&F var en vigtig del af det politiske arbejde i den kommunistiske bevægelse.

DKU's arkivmateriale giver indtryk af, at DKU i starten af 1980erne fandt indsamlingerne væsentlige og prestigefyldte. Det fremgår af L&F indsamling i 1983, at DKU indsamlede hele 565.123 kr. til avisen, hvilket svarer til 150,7 pct. af ungdomsforbundets samlede mål. Det fremgår ligeledes, at DKU overgik deres samlede resultat fra året før, hvilket DKU var yderst tilfredse med. Derudover skal det nævnes, at DKU havde en intern konkurrence (ligesom moderpartiet) om, hvilken afdeling, der per medlem kunne indsamle flest penge til L&F, hvilket i 1983 blev Brønderslev, som roses for deres indsats og gøres til forbillede for andre afdelinger.¹⁹¹

Det, at DKU kunne indsamle 150 pct. af deres samlede mål i 1983, vidner om, at DKU var stolte af deres arbejde og satte en ære i at nå deres mål og gerne mere til. Det siger samtidigt noget om

---

¹⁸⁹ Se afsnittet *DKU og indsamlingerne*

¹⁹⁰ Interview med Frank Aaen

¹⁹¹ Land og Folk indsamling 1983, DKU arkivkasse 449.

hvilken politisk prioritet, DKU tillagde L&F, når DKU lavede interne konkurrencer mellem afdelingerne for at fremme indsamlingen til avisen. Ikke alene lavede DKU en konkurrence, men vinderen blev også fremhævet som eksempel til efterfølgelse, hvilket vidner om, at DKU fandt at indsamlingerne til L&F havde stor politisk, økonomisk og organisatorisk betydning for både DKU og DKP.

Allerede i 1985 kan der fra DKU's side spores en svag afmatning i forhold til engagementet i indsamlingerne til L&F. DKU indsamlede i 1985 446.582 kr., hvilket stadig overgik deres samlede mål på 350.000 kr., men ikke desto mindre var det en økonomisk tilbagegang i forhold til indsamlingen i 1983. Det endda på trods af, at DKU's medlemmer fik påpeget, at indsamlingerne var økonomisk og politisk vigtige. Økonomisk, for at avisen kunne overleve og politisk fordi den kommunistiske presse skulle fremmes, hvilket DKU's ledelse øjensynligt mente, L&F var en af de bedste garantier for.¹⁹²

På trods af økonomisk tilbagegang overgik DKU stadig deres overordnede mål, hvilket indikerer at organisationen stadig gav indsamlingerne høj prioritet i deres politiske arbejde.

13.4 Skrantende entusiasme i L&F arbejdet fra DKU's side

På DKP's centralkomitémøde d. 28.-29. 11. 1987 fremgik det af punkt to og tre under meddelelser fra FU, at L&F skulle bruges aktivt i DKP's planlagte kampagne "*partiet og ungdommen*."¹⁹³

Formålet har selvsagt været, at øge DKP's og DKU's indflydelse i ungdommen. Her skulle L&F bruges aktivt. Derudover har et af formålene med at bruge L&F i kampagnen sandsynligvis hængt sammen med at fremme L&F's læsergrundlag blandt unge mennesker. Det viser, hvordan DKP gerne så L&F anvendt i konkrete politiske aktiviteter også i relation til DKU.

At DKU også har fundet det relevant at gøre opmærksom på L&F's udbredelse i ungdommen viser den opfordring, som DKU sendte til DKP's FU. Opfordring lød på at lave en L&F ungdomsfestival i forbindelse med kampagnen "*partiet og ungdommen*". Formålet var, at udvikle fælles erfaringer og nye aktionsformer.¹⁹⁴ Det kan dog bestemt ikke udelukkes, at et andet formål har været at fremme L&F's tilknytning til ungdommen. Uanset hvad så viser opfordringen, at DKU tog opgaven med at fremme den kommunistiske presse alvorligt, og at DKU var villige til at sætte mange ressourcer i L&F's tjeneste. Det må formodes, at det at arrangere en festival ville blive et stort arbejde,

---

¹⁹² Land og Folk indsamling 1985, DKU arkivkasse 449.

¹⁹³ CK-møde d.28.-29.11.1987 – kasse 106

¹⁹⁴ Ibid.

og selvom DKU nok ville modtage hjælp fra moderpartiet, vidner det om, at DKU fandt det vigtigt at udbrede den kommunistiske presse i ungdommen.

Noget tyder på, at der var et behov for en sådan udbredelse i ungdommen og sågar blandt DKU'erne. Således gjorde Kim Knudsen fra DKU's københavnsledelse i et brev til DKP's CK opmærksom på L&F's manglende indflydelse i ungdommen, hvor også DKU'erne i større omfang svigtede partiavisen. Det gik ud over fælles indsamlinger mm.¹⁹⁵ Det, at DKU København gør opmærksom på denne problematik overfor CK, giver indtryk af, at DKU tog problemet alvorligt og gerne så noget gjort ved det. En af de ting, som DKU kunne gøre var at arrangere en L&F ungdomsfestival. Jeg har ikke fundet noget i arkiverne eller litteraturen, der viser at den foreslåede festival fandt sted, i stedet havde DKU deres telt på den årlige L&F-festival. Udover, at brevet viser, at DKU fandt den manglende udbredelse problematisk, så siger brevet også noget om den generelle afmatning, der fandt sted i den kommunistiske bevægelse, hvor det blev forventet at partisoldaterne, læste partiets presse. Noget tyder på at dette ikke længere var tilfældet for alle unge kommunister.

I 1988 har den generelle tilbagegang for den kommunistiske bevægelse også indfundet sig i DKU. Det antydes af DKU's samlede mål for indsamlingen til L&F i 1988, som var på 225.000 kr., hvilket var en markant reducere i indsamlingsambitionerne. Det lavere ambitionsniveau var ikke udelukkende udtryk for dalende interesse for L&F, det er snarere en afspejling af den situation, DKU og den kommunistiske bevægelse befandt sig i på dette tidspunkt. At DKU stadig fandt indsamlingerne og den kommunistiske presse vigtig, belyses af argumentationen for flere abonnemeter til L&F. Det fremhæves overfor DKU'erne, at for hver 500 nye abonnemeter var det lig med en ny journalist på L&F, hvilket var en af de ting, der skulle komme ud af indsamlingen. På trods af det lavere ambitionsniveau for indsamlingen var DKU ikke i stand til at nå målet. I et brev vedrørende L&F og Fremadkampagnen¹⁹⁶ fra Søren Brostrøm, der sad i DKU's FU, fremgik det, at DKU havde store problemer og var langt bagud i forhold til at nå det samlede mål for indsamlingen til L&F.¹⁹⁷

Ovenstående efterlader indtryk af, at DKU's arbejde med L&F havde høj politisk prioritet, særligt først i 1980erne var den prioritering markant. Her blev der ligefrem sat en ære i at gøre et stort stykke arbejde for L&F. Ud fra det materiale, jeg her har anvendt er der ikke meget, der tyder på, at

---

¹⁹⁵ CK-møde d.28.-29.11.1987 – Arkivkasse 106

¹⁹⁶ Fremad var DKU's medlemsblad

¹⁹⁷ Land og Folk indsamling 1988, DKU arkivkasse 450.

DKU's politiske ledelse nedtonede arbejdet med L&F på trods af tilbagegangen for avisen blandt DKU'erne sidst i 1980'erne. Allerede i 1985 ses den første økonomiske tilbagegang i indsamlingsresultatet til L&F, og i 1987 ses der en afmatning i L&F's indflydelse blandt DKU'erne. I 1988 er engagement og lysten til at bidrage til L&F kraftigt dalende blandt DKU'erne, i hvert fald var DKU ikke stand til at nå deres samlede indsamlingsmål, som vel at mærke var betydeligt lavere end det havde været før. Det tyder på at DKU's medlemmer sidst i 1980'erne ikke har følt det store samhørighedsforhold til den kommunistiske presse. En anden forklaring kan være færre medlemmer og den generelle afmatning i den kommunistiske bevægelse. Desværre var der ikke i arkivkasserne oplysninger om andre årstal end de, jeg her har gennemgået. Det kan derfor være risikabelt at konkludere noget entydigt ud fra materialet, men overordnet tyder det på, at DKU helt til sidste arbejdede med L&F, hvilket viser at indsamlingerne og dermed L&F havde en vis samlende effekt i forholdet mellem moderparti og ungdomsforbund.

14.0 Finansiering af blad og parti 1980-89

Der er ingen tvivl om, at den væsentligste årsag til L&F's overlevelse var de årlige indsamlinger.¹⁹⁸ Dertil kom de kroner, der sikrede avisen via garantfond og betalende abonnenter. Imidlertid er der i dag ikke tvivl om, at DKP gennem sin historie har modtaget beløb i millionklassen fra Sovjetunionen og andre socialistiske lande. Nedenstående vil vise, at ikke kun kontante pengebeløb tilløb DKP, også mere alternative former for støtte hjalp til at finansiere blad og parti. Det er dette afsnits formål at kaste lys over den uofficielle del af DKP's finansiering af L&F. Dermed antydes det hvor langt, DKP var villig til at gå for at udgive et dagblad, og dermed bidrager afsnittet til billedet af hvor stor politisk prioritet, DKP tillagde udgivelsen af L&F.

14.1 Vi har intet at skjule

Da Martin Nielsen¹⁹⁹ i 1959, ved fejringen af 25 årsdagen for udgivelsen af det første kommunistiske dagblad, kunne meddele, at kommunisternes kapital udelukkende bestod af "*Tillid, offervilje og tro...*"²⁰⁰, var det en lemfældig udlægning af sandheden. Ikke kun Martin Nielsen har haft et lettere afslappet forhold til sandheden om kommunisternes økonomi. DKP's tidligere formand, Knud Jespersen, kunne på DKP's 25.kongres fortælle "*Vort parti og blad skjuler ikke, hvordan vi finansierer vor virksomhed. Det kan - i modsætning til andre partier - aflæses hver*

---

¹⁹⁸ Jævnfør afsnit om *Årlige indsamlinger til Land og Folk*

¹⁹⁹ Tidligere chefredaktør på Land og Folk og tidligere MF for DKP.

²⁰⁰ Nielsen (1973) s. 157

måned, til tider endnu oftere, i Land og Folk."²⁰¹ På trods af ordene ved vi i dag, at DKP modtog pengebeløb fra Østeuropa, både i 1950erne og 1970erne. Det var ligeledes tilfældet i 1980erne, og ligesom tidligere har en del af støtten givetvis gået til driften af L&F.

14.2 Kontant afregning gennem alternative veje

Der er ingen konkrete beviser for, at "Moskvaguldet" løb direkte fra Sovjetunionen til L&F's kasse og det skal understreges, at der for perioden 1978-1990 ikke kan henvises til originale kilder.

Oplysningerne om finansieringen af DKP i 1980erne stammer fra den tidligere medarbejder i SUKP's CK, Anatolij Smirnov. Han hævder at have skrevet af fra håndskrevne hæfter over udbetalinger til fremmede kommunistpartier, som blev ført i den internationale Afdeling i SUKP's CK. Hans oplysninger tyder på, at støtten til DKP blev udbetalt via fagforeningsfonden, og DKP's årlige tilskud har i perioden været på 350.000 dollar årligt, dog med en undtagelse i 1982, hvor DKP fik bevilliget 50.000 dollars ekstra.²⁰²

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Kr. i året	1.462.9 03 kr.	1.356.7 71 kr.	2.577.9 92 kr.	2.422.2 95 kr.	3.597.2 68 kr.	3.694.6 83 kr.	3.001.0 07 kr.	2.185.1 47 kr.	2.368.8 37 kr.	3.679.6 30 kr.
Kr. værdi i 1998	3,04 mio.	2,22 mio.	4,36 mio.	3,83 mio.	5,35 mio.	5,25 mio.	4,11 mio.	2,88 mio.	2,98 mio.	4,42 mio.

Figuren viser det antal kroner som DKP modtog fra fagforeningsfonden i perioden fra 1980-1989. Kilde: Thing (2001) s. 181-183

Som tidligere nævnt kan det ikke bevises, at pengene gik direkte til finansieringen af L&F, men det er rimeligt at antage, at en stor del af pengene blev brugt på opretholdelsen af L&F. Ole Sohn fortæller til denne undersøgelse, at hovedparten af "Moskvaguldet" gik til driften af L&F:

²⁰¹ Jespersen (1979) s. 350

²⁰² Thing (2001) s. 181-184

”Men det fungerede blandt andet ved, at Land og Folk havde et trykkeri, der hed Terpo Tryk, og de lavede jo en del arbejde for sovjetiske institutioner, lavede kalendere, bøger og alt muligt andet. Som jeg plejer at sige, som blev betalt til ikke markedsøkonomiske vilkår, der var en god betaling for dem, som gjorde at de gav et overskud, som så gik ind i driften... Alle de penge, der kom ind, de gik jo til opretholdelse af Land og Folk. Det var jo først til allersidst, man fik lavet et egentlig selskab omkring Land og Folk, for ellers var det jo en stor kasse, der var Terpo Tryks, og der var Land og Folk og DKP’s, der hvor der var penge de blev bare brugt til at sikre... Men Land og Folk var jo den økonomiske tunge del, for den skulle jo ud hver dag.”²⁰³

Som tidligere nævnt havde L&F i 1984 et underskud på 9.345.683 mio. kr., ”som dækkes ved lån og tilskud.”²⁰⁴ Det fremgår ikke af CK-mødet hvad, der menes med tilskud, men det er rimeligt at antage, at tilskuddet kunne være Moskvaguld. Om ikke andet er det svært at få øje på, hvad tilskuddet ellers skulle være. At en del af pengene angiveligt er gået til at finansiere L&F, påpeges desuden af Morten Thing, der hævder ”Land og Folk havde næppe overlevet 1958 uden tilskud.”²⁰⁵ Alt tyder på at den primære metode til overførsel af penge i 1980erne gik via DKP’s trykkeri Terpo Tryk. Ole Sohn hævder f.eks., at han aldrig har modtaget kontanter fra Sovjetunionen, derimod foregik overførslerne, altid via overfakturering af trykkeriarbejde. Den overfakturering, der fandt sted udgjorde dermed et direkte og bevidst tilskud til DKP. Ifølge Morten Thing er det uvist om Terpo Tryk blev brugt til overførslen af beløbene i ovenstående skema. Måske har der både været tale om overfakturering og kontante tilskud.²⁰⁶

14.3 Andre støtteformer til gavn for Land og Folk

Ikke kun overfakturering har hjulpet med at holde L&F kørende. Alternative støtteformer til L&F har også hjulpet til at gøre livet lidt lettere for det trængte dagblad. Morten Thing dokumenterer, at Sovjetunionen af tre omgange op gennem 1970erne gav DKP mellem 200.000 – 450.000 rubler til nyt trykkeriudstyr, og på den baggrund mener han, at russerne jævnligt må have givet nyt udstyr til henholdsvis L&F’s trykkeri og Terpo Tryk. Trykkeriudstyret kunne være trykkemaskiner og sættemaskiner. Også fra DDR og dets dominerende parti, SED, indløb der jævnligt støtte i form af skrivemaskiner og trykkeriopgaver. Så sent som i 1988 besluttede SED på baggrund af en ansøgning fra DKP, at lade DKP købe en offset-trykmaskine RO72 på yderst gunstige præmisser. I 1980 fik DKP 200.000 valutarubler til indkøb af lydudstyr til L&F-festivalen.²⁰⁷ I DKP’s CK-arkiv kan ses desuden flere eksempler på, at ledende DKP’ere har været i Moskva for at forhandle

²⁰³ Interview med Ole Sohn

²⁰⁴ CK-møde d.24.-25.08.1985 – kasse 104

²⁰⁵ Thing (2001) s.186

²⁰⁶ Thing (2001) s. 181-186

²⁰⁷ Ibid. s. 181-184

trykkeriaftaler. Under meddelelser fra FU kan der på mødet d. 2.3.1980 læses, at, Jørgen Jensen, havde besøgt SUKP ”... for fortsatte trykkeriforhandlinger.”²⁰⁸ Også i januar 1983 kunne FU meddele CK, at Harry Bramsen, sammen med Jørgen Jensen, deltog i Leonid Bresjnevs bisættelse, fordi han var i Moskva for at føre trykkeriforhandlinger.²⁰⁹ I januar 1986 var der øjensynligt brug for nyt trykkeriudstyr igen, i hvert fald var, Poul Emanuel, og Mogens Tellgren i Moskva for at underskive en trykkeriaftale for 1986.²¹⁰ Hvad der præcist skal forstås ved trykkeriaftaler fremgår ikke, men det er nærliggende at tro, at trykkeriaftalerne må have involveret L&F. Det er i øvrigt værd at bemærke, at underskrivelsen i 1986 gælder for hele året, det kunne indikere, at DKP år efter år drog til Moskva (i januar) for at forhandle nye og formentlig fordelagtige trykkeriaftaler i hus. Aftalerne har med overvejende sandsynlighed været gældende både for L&F’s trykkeri og Terpo Tryk. På baggrund af de økonomiske tilskud og de alternative former for støtte til L&F må det konstateres, at DKP og L&F har fået hjælp i massivt omfang - en hjælp som med overvejende stor sandsynlighed har bidraget markant til at holde L&F kørende så længe, som det rent faktisk var tilfældet.

14.4 Elendig økonomi og hemmeligheden

Det har igennem tiden ofte været et yndet mål for pressen at udstille DKP og deres blad som finansieret af ”fjenden”, men det er ganske imponerende, at partiet helt indtil kollapset kunne tilbagevise påstandene som udokumenterede og falske. Det hænger utvivlsomt sammen med, at meget få personer har haft reelt kendskab til partiets økonomi. Partiets detaljerede regnskaber blev kun set af partiets hovedkasserer, formand, forretningsfører og revisor, og kun de reviderede hovedtal blev derefter forelagt CK.²¹¹ Frank Aaen siger til denne undersøgelse, at han ikke kendte noget til pengene fra Sovjetunionen på trods af, at han var både CK-medlem og redaktør på L&F:

”Jeg kender ikke de der regnskabstal, jeg har selvfølgelig hørt dem, men jeg kender dem ikke, men jeg er sikker på at der har været mange fiktive regnskabstal igennem tiderne, og der har kun været en meget meget lille kreds på to-tre personer, der i virkeligheden har kendt til partiets økonomi.”²¹²

At det ikke kun var Frank Aaen, der var udvidende om partiets katastrofale økonomiske situation, ses af de skrivelser, som indløb til CK og Ole Sohn i 1989, da den økonomiske situation blev kendt i partiet. Jørgen Nielsen fra Kbh. NV skrev til Ole Sohn ” *Ole hvad er det for noget svineri, ja vel*

²⁰⁸ CK-møde d.02.03.1980 – kasse 100

²⁰⁹ CK-møde d.22.-23.01.1983 – kasse 103

²¹⁰ CK-møde d.25.-26.01.1986 – kasse 104

²¹¹ Thing (2001) s. 184-186

²¹² Interview med Frank Aaen

*egentlig forræderi, der er blevet begået mod vort partis økonomi?”²¹³ På trods af den elendige økonomi lader det til, at medlemmerne af DKP har givet det allerstørste prioritet at redde L&F. Fra CK-mødet d. 24.11.1989 kan der ses eksempler på den betydning medlemmerne af DKP tillagde L&F og finansieringen heraf. Gellerup – Brabrand og Højbjerg afdeling skrev til CK ” ... *bevarelsen af Land og Folk som absolut første prioritet, som alle andre dele af bevægelsen må underordnes.*”²¹⁴ Ordlyden fra CK-medlemmet, Poul Erik Bjørn Nielsen, var stort set enslydende ”*Der træffes øjeblikkelige dispositioner til at genoprette partiets økonomi, om nødvendigt salg af ejendommen i Dr. Tværgade. Land og Folks eksistens som dagblad må under ingen omstændigheder bringes i fare.*”²¹⁵ Ovenstående giver indtryk af, at mange medlemmer af DKP anså L&F som det absolut vigtigste aktiv, som for enhver pris måtte sikres. Det indikerer endvidere, at de få personer, som har haft kendskab til partiets økonomi og særligt til Moskvaguldet har ikke haft interesse i at fortælle om det, da det kunne kompromittere dem selv og skade partiet. Derfor lykkedes at tilbagevise historierne om Moskvaguldet²¹⁶ og tilmed holde partiets reale økonomi skjult for medlemmerne i partiet. Det lader til, at inderkredsen i DKP var villige til at gå langt i kampen for støtten fra Moskva og for at holde den ”rigtige” økonomi skjult for resten af partiet. Ovenstående indikerer, at L&F har været af største betydning for DKP og bl.a. derfor har man arbejdet så ihærdigt på at skjule dele af finansieringen af blad og parti.*

15.0 Land og Folk-festivalerne 1980-89

DKP begyndte i 1976 at arrangere Land og Folk-festivaler. Festivalerne fungerede som fremstød for blad og parti og var et vidnesbyrd om DKP's organisatoriske talent. Festivalerne blev gennemført helt frem til partiets splittelse. 100-150.000 tusinde mennesker besøgte årligt festivalen op gennem 1980erne, og festivalen rakte langt ud over DKP's normale tiltrækningskraft. Festivalen var sammen med den årlige indsamling den helt store organisatoriske opgave for DKP, og derfor er det væsentligt at belyse, hvilken rolle festivalerne havde i forhold til L&F og om de samlede DKP.

15.1 Festivalens betydning for blad og parti

Formålet med L&F-festivalerne var ifølge DKP, at give befolkningen mulighed for at møde kommunisterne og deres politiske og kulturelle virksomhed. Samtidigt var festivalen det sted, hvor DKP's aktivister samledes for at styrke kammeratskabet og få ny inspiration samt for at markere

---

²¹³ CK-møde d. 24.11.1989 – kasse 107

²¹⁴ Ibid.

²¹⁵ Ibid.

²¹⁶ Thing (2001) s. 184-186

nødvendigheden af L&F.²¹⁷ På det grundlag formåede DKP hvert år i august at samle titusinder til folkefest i Københavns Fælledpark. At de mange tusinde mennesker til festival ikke kun var fiktive tal, som kommunisterne svingede ud i luften, bekræftes af den borgerlige presses omtale af festivalen. På CK-mødet i august 1983 var opfølgning af festival på programmet. Her ses et stort antal presseklip fra andre aviser. Der findes eksempelvis et presseklip fra Politiken, der d. 22.8 skrev, at 150.000 havde været til bladfestival. Lau Laursen fra festivalens økonomigruppe fortalte i samme artikel, at der har været helt op til 175.000.²¹⁸ Det lader til at DKP fandt det relevant at vurdere hvad andre skrev om festivalen, i hvert fald gjorde DKP hvert år status over hvad andre medier skrev om festivalen. Således kan man i DKP's arkiv se presseudklip fra andre år, eksempelvis fra 1985, hvor man i Politiken d. 18.8 kunne læse at der havde været 150.000 til festival, endda på trods af voldsomt regnvejr.²¹⁹ Men hvad var det der trak så mange mennesker hen til en "kommunistfest"? L&F-festivalen havde et væld af kulturelle og politiske indslag at byde på - indslag, der rakte langt udover DKP's normale tiltrækningskraft. At ikke alle deltagerne blev omvendt af det politiske, men derimod kom som følge af DKP's evner som organisator, kan man få et lille indtryk af gennem et interview med en festivaldeltager fra Politiken d. 22.8.1983 *"Nu har jeg været her begge dage, og jeg må indrømme, at jeg ikke er blevet omvendt af det politiske. Men de har sgu magt over det med planlægningen."*²²⁰ På festivalen har der da også været nok at give sig til udover at høre om L&F og DKP. Festivalen bød på mangfoldige muligheder for underholdning med små og store musiknavne, venskabsforeninger, solidaritetsforeninger, andre partier, alternative mad og drikkevarer, udstillinger, delegationer fra socialistiske lande, samt politiske taler og diskussioner. Alt sammen inddelt i særlige pladser i festivalbyen, som eksempelvis den Jyske Plads eller Kulturens Plads.²²¹ Udover de mange tilbud kan almindeligt samvær og godt augustvejr have spillet en rolle i de mange gæsters deltagelse. DKP var klar over, at festivalen og de mange besøgende rakte udover deres egne rækker, og derfor blev festivalen også en politisk prioritet, som fik høj status i DKP's politiske arbejde. Festivalen blev en genvej til at udbrede kommunisternes synspunkter til flere mennesker end normalt, og det skulle udnyttes. Jørgen Jensen, kunne derfor på FU's vegne opfordre flere af partiets fremtrædende folk til *"... i år at yde en ekstra indsats for at sikre, at vor festival bliver den folkefest og politiske manifestation,*

---

²¹⁷ DKP arkiv - Land og Folk-festival 1983 – kasse 632

²¹⁸ CK-møde d.27.-28.08.1983 – kasse 103

²¹⁹ CK-møde d.25.-25.08.1985 – kasse 104

²²⁰ CK-møde d.27.-28.08.1983 – kasse 103

²²¹ DKP arkiv - Land og Folk-festival 1985, 1986 og 1987 – kasse 635

som partiet forventer, arbejder for og har brug for.”²²² Og at DKP har villet udnytte potentialet i de mange mennesker, kan ses i skitsen til kunstnerisk og politisk program for 1985 festivalen, hvor det fremhæves at:

”Land og Folk Festivalen er en enestående chance for præsentere kommunisternes politik. Over 100.000 mennesker samles i Fælledparken d.17. og 18. august. Det hele foregår på et relativt snævert areal, som kommunisterne dominerer totalt. Det er således vigtigt, at alle med ledelsesposter i partiet (centralkomiteemedlemmer, distrikts- og afdelingsledelsesmedlemmer, folketings og kommunalkandidater m.m.) inddrages i agitation og politiske diskussioner på festivalen.”²²³

Der kan således ikke herske tvivl om, at DKP anså festivalerne som en mulighed for at få flere kommunister i rækkerne og flere læsere til L&F. Ikke kun ovenstående antyder, at DKP gav festivalen stor politisk prioritet, også de takkeudtalelser, som CK offentliggjorde efter festivalerne, viser betydningen af festivalen. Et eksempel på sådan en udtalelse ses i Tiden nr. 7 1982, hvor der siges ”*Tak for festival 82*”. Der blev rettet en tak til alle involverede i festivalen og samtidig opfordredes der til, at L&F skulle have flere læsere og bedre økonomi gennem kampagner og indsamling.²²⁴ I DKP’s CK-møde arkiv kan der findes enslydende forslag til takkeudtalelser, dog med nuancer i udtalelserne alt efter den politiske kontekst det givne år. Uanset ordlyden, var hensigten den samme, nemlig at takke de tiltagende og opfordre til øget fremgang for L&F. L&F-festivalerne har også fyldt meget i distrikter og afdelinger. Engagementet ses f.eks. ved at de forskellige afdelinger planlagde og passede deres egne pladser på festivalen. Et eksempel herpå ses ved, at DKP i Brønshøj og Husum stod for børnepladsen i 1985 og samtidig gjorde opmærksom på det gennem den lokale avis.²²⁵ Et andet eksempel, på hvordan festivalen havde en samlende effekt, og spillede en stor rolle for små distrikter/afdelinger, fortælles af Frank Aaen:

”Du fik jo folk kommende fra Frederikshavn, der stegte rødspætter på Land og Folk-festivalen og havde et enormt socialt netværk omkring det. Og sådan kom de fra andre afdelinger og dele af landet, hvor de måske ikke lavede ret meget resten af året, så lige pludselig så havde du en social aktivitet, du kunne engagere om.”²²⁶

Også fra ledelsens side blev der gjort en indsats for at fremme afdelinger og distrikters engagement i arbejdet omkring festivalen. I en skrivelse til afdelinger og distrikter opfordres alle afdelings og distriktsledelser til at sætte L&F-festivalen på dagsordenen. Udgangspunktet for diskussionerne

---

²²² Ibid.

²²³ Ibid.

²²⁴ Tiden nr. 7, 43. årgang 1982 s. 18

²²⁵ CK-møde d.24.-25.08.1985 – kasse 104

²²⁶ Interview med Frank Aaen

skulle være, hvordan de enkelte afdelinger/distrikter kunne bidrage til agitationen før festivalen og på den måde bidrage til, at flere mennesker fik indtryk af festivalen og kommunisterne.²²⁷

15.2 Det praktiske arbejde

At festivalerne har haft en central rolle i DKP's daglige arbejde, antydes gennem den anseelige organisatoriske indsats, som DKP var nødsaget til at levere år efter år. Det skal huskes, at det var det forholdsvis lille DKP, der sammen med L&F var værter for og skulle underholde op mod 150.000 mennesker over en weekend. Alene det, at festivalen blev gennemført, er et vidnesbyrd om DKP's organisatoriske talenter, plus at det vidner om et parti, der har været villigt til at sætte mange ressourcer ind i arbejdet omkring at gøre festivalen til en succes. For at festivalerne kunne organiseres optimalt, nedsatte DKP en festivalledelse med det overordnede ansvar for gennemførelsen af festivalen.²²⁸ Festivalledelsen havde til sin rådighed et helt festivalsekretariat, som havde det øverste ansvar for gennemførelsen af festivalen. Sekretariatet bestod af en formand, en daglig leder, en teknisk leder, en økonomisk leder, en person fra partisekretariatet samt personer fra partiets agitationsudvalg, freds- og solidaritetsudvalg og partiets internationale udvalg. Udover sekretariatet var der en teknikergruppe samt pladsledere tilknyttet ledelsen.²²⁹ Dette organisatoriske apparat stod for driften af L&F-festivalen, og alene det, at den store organisatoriske maskine har været etableret og tilmed kørt effektivt, vidner om, at DKP gav L&F-festivalen stor politisk prioritet i partiets daglige arbejde. Ledelsen var ansvarlig for det økonomiske aspekt af festivalen, og det økonomiske aspekt er en af de ting ved festivalen, der indikerer, at festivalen var et centralt element i partiets daglige arbejde og et vigtigt ansigt udadtil. Efter gennemgang af arkiver og øvrige kilder, står det klart, at festivalerne aldrig var en økonomisk succes for DKP. Tværtimod tyder meget på, at partiet hvert år satte penge til i forbindelse festivalen. Ikke desto mindre blev den gennemført år efter år, hvilket giver indtryk af, at DKP anså festivalen som en vigtig markering for blad og parti. Af regnskabstallene for L&F-festival 1983 kan det f.eks. ses at driftsunderskuddet på festivalen var på 33.429,97 kr..²³⁰ Ikke kun regnskabstal viser, at festivalerne var en underskudsforretning for DKP. I Artiklen fra Politiken d. 22.8. 1983 fremhævede, Lau Laursen, at *"Vi har faktisk aldrig haft egentlig overskud på festivalen, siden den startede i 1976."*²³¹ Heller ikke Frank Aaen kan huske, at festivalen nogensinde skulle have været en overskudsforretning for DKP, men til gengæld havde festivalen ifølge Frank Aaen stor værdi på andre centrale politiske områder *"Økonomisk havde de*

²²⁷ DKP arkiv - Land og Folk-festival 1983 – kasse 632

²²⁸ DKP arkiv - Land og Folk-festival 1976 – 1987 – kasse 631 – 635

²²⁹ DKP arkiv - Land og Folk-festival 1983 – kasse 632

²³⁰ CK-møde d.12.-13.11.1983 – kasse 103

²³¹ CK-møde d.27.-28.08.1983 – kasse 103

ingen betydning... Det var nærmere en tilsætningsforretning, men markeringsmæssigt, så er det klart, at det at avisen hvert år kunne arrangere et så stort arrangement var jo en vældig reklame for avisen.”²³² Ole Sohn husker heller ikke, at festivalerne gav noget økonomisk, og han vurderer, at festivalernes primære formål var at give DKP noget ”goodwill” i bredere kredse, end partiet normalt nåede ud til.²³³ Den økonomiske situation omkring festivalerne lader skinne igennem, at DKP ikke arrangerede festivalerne for at tjene penge. Hovedformålet har derimod været af politisk karakter, både i forhold til markeringen af L&F og i forhold til at vise DKP’s evner som organisatorisk fortrop. Festivalernes betydning for DKP belyses også ved at kigge på den opfølgning, DKP lavede på festivalerne. Efter hver festival foretog partiet erfaringsdiskussioner, hvor festivalens politiske gennemslagskraft og organisatoriske arbejde blev vurderet. Erfaringsdiskussionen blev igangsat umiddelbart efter festivalen ved, at festivalledelsens pladsansvarlige rettede henvendelse til partiets grundorganisation samt distrikter, for at de ud fra otte-ni spørgsmål skulle vurdere gennemførelsen af festivalen. For at sikre, at partiet kunne vurdere festivalens gennemslagskraft, kom disse spørgsmål vidt omkring:

1. Vurdering af hovedparole og dens gennemslagskraft.
2. Festivalbyens indretning og funktion.
3. Vurdering af ledelsesstrukturen.
4. Budget og budgetstyring.
5. Vurdering af arbejdet med at skaffe og fastholde aktivister.
6. Festivalens politiske og kulturelle program.
7. Foragitationen omkring festivalen.
8. Agitationen på selve festivalen.
9. Vurdering af festivalbyens servicefunktioner.²³⁴

På baggrund af de ni spørgsmål og afholdelse af møder i distrikter og festivalledelsen, udarbejdede festivalledelsen et erfaringsmateriale på hele 125 maskinskrevne sider, som skulle danne baggrund for en endnu bedre festival i 1984.²³⁵ I CK-arkivet findes der et lignende vurderingsspørgeskema fra 1985, så meget tyder på, at DKP tillagde de opnåede erfaringer stor vægt.

De tilbagevendende kampagner/fremstød for L&F, der fandt sted under og efter L&F-festivalen, giver ligeledes en ide om den betydning, som DKP så i at møde mennesker som partiet ellers ikke

---

²³² Interview med Frank Aaen

²³³ Interview med Ole Sohn

²³⁴ CK-møde d.12.-13.11.1983 – kasse 103

²³⁵ Ibid.

ville have haft en tiltrækningskraft hos. L&F-festivalerne viser, at DKP udførte et omfattende organisatorisk arbejde, hvor alt var planlagt i detaljen. De anstrengelser, som festivalen krævede, vidner om et politisk parti, der i høj grad prioriterede L&F-festivalen, og da festivalen var direkte knyttet til L&F's anseelse indikeres det samtidig, at L&F havde en vigtig tilbagevendende og samlende rolle i DKP's arbejde.

16.0 Kampagner for Land og Folk

En tilbagevendende rød tråd i DKP's arbejde med L&F op gennem 1980erne var diverse former for fremstød for bladet. Det er dette afsnits formål at afdække arbejdet med kampagnerne for på den måde at lægge endnu en brik i puslespillet om DKP's prioritering af arbejdet med L&F.

16.1 Kampagnerne

Ved begyndelsen af 1980erne var L&F's oplag på vej ned. Det kan læses ud fra CK-mødet d.7.-8.juni 1980. Her fremgår det, at formålet med et kommende fremstød for L&F var *"At gennemgå initiativer, der kan vende oplagsbevægelserne i positiv retning og dermed give grundlag for øgede muligheder for udbredelsen af partiets standpunkter."*²³⁶ Citatet viser, at DKP anså L&F som et vigtigt redskab til at udbrede partiets politik, og at DKP vurderede det som vigtigt at få vendt den negative oplagsudvikling. Af papiret på CK-mødet fremgik det endvidere, at det kommende fremstød skulle starte i forbindelse med L&F-festivalen d. 16.-17. august og løbe til afslutningen af den årlige indsamling til L&F d. 2. november. Det primære i kampagnen var tilbuddet om 2.måneders avis for 1.måneds pris. Derudover skulle der være halv pris på et abonnement tegnet for et kvartal i kampagneperioden. Også specielle weekends og hel og halvårs tilbud skulle udarbejdes, og fordelene ved disse skulle fremmes gennem redaktionelle indslag. Også løssalget blev fremhævet som noget, hvor de enkelte afdelinger og medlemmer igennem kampagneperioden kunne gøre en forskel. Til sidst skulle fremstødet inspirere til salg på arbejdspladser og læreanstalter, alt sammen for at underbygge en systematisk daglig indsats for at fremme L&F.²³⁷

Det, at lave særtilbud i forbindelse med kampagnefremstød for L&F var noget, DKP ofte benyttede sig af. Det kan eksempelvis ses ud fra CK-mødet i december 1983. DKP ville lave et særligt valgkampstilbud, hvor man kunne få avisen til 50 kr. frem til den 1.februar 1984.²³⁸ På CK-mødet d. 26.-27.05 1984 findes et papir, der på baggrund af vedtagelserne på DKP's 27.kongres og det

---

²³⁶ CK-møde d.07.-08.06. 1980 – kasse 101

²³⁷ Ibid.

²³⁸ CK-møde d.18.12.1983 – kasse 103

faldende oplag, har hele ni punkter om fremstød for L&F.²³⁹ Heriblandt et særtilbud som lød ”Tilbuddet lyder på: Spar 120,- kr. – få bladet leveret i 2 måneder for 100,- kr.”²⁴⁰ Udover dette særtilbud ville der under sommerens L&F-festival være mulighed for at tegne et weekend-abonnement for resten af året (19 weekender) for 50 kr. Derudover opfordredes distrikter og afdelinger til øget indsats for såvel løssalg som abonnementstegning.²⁴¹ Kampagnefremstødet fra 1984 lader til at have båret frugt for DKP, i hvert fald fremgår følgende af et CK-møde i november 1984 ”Abonnementskampagnen gav 420 weekendabonnenter og 767 helabonnenter.”²⁴² Det fremgår dog ikke af CK-mødet, hvor mange der i samme periode har opsagt eller ikke forlænget deres abonnement, så de mange nye abonnenter var ikke nødvendigvis ensbetydende med en fremgang.

På CK-møderne i juni 1986 og juni 1987 findes også papirer, der omhandlede fremstød for L&F. Billedet er det samme som tidligere - L&F-festivaltilbud og et efterfølgende særtilbud med 2 måneder for 1 måneds pris. Derudover satsede DKP på øget kiosksalg og øget salg fra afdelinger plus, at der skulle fremstilles en særudgave af avisen, som fortalte om L&F's rolle og betydning. Nok så vigtigt var det også, at L&F jævnligt skulle skrive om forløbet af fremstødene.²⁴³ I forhold til tidligere lader det til, at DKP i 1987 gjorde mere for at fastholde abonnenterne ”Der igangsættes initiativer for at fastholde abonnenter. Rykkerbrev, opfølgingsbreve og betaling gennem betalingservice (PBC)”²⁴⁴ Dette kunne indikere, at krisen havde indfundet sig på L&F, og at der derfor skulle gøres en ekstra indsats for at bevare abonnenterne. På den måde forsøgte DKP formentlig at undgå mere krise, både økonomisk og politisk. Det kan undre, at DKP ikke tidligere har igangsat sådanne foranstaltninger, men jeg har ikke kunnet finde noget i arkiverne, der har kunnet påvise, at DKP har iværksat fastholdelsesinitiativer tidligere. Den begyndende krise kan let have været et af motiverne for det næste fremstød for L&F.

16.2 Den store plan

I 1988 besluttede DKP, som følge af L&F-konferencen og et efterfølgende CK-møde, at gennemføre kampagnen *Plan 2000*.²⁴⁵ Målsætningen var at få 2000 flere læsere til L&F inden årets udgang. Planen blev forelagt CK på dens møde d. 19.-20. marts. Formålet med kampagnen var ikke

---

²³⁹ CK-møde d. 26.-27.05.1984 – kasse 103

²⁴⁰ Ibid.

²⁴¹ Ibid.

²⁴² CK-møde d. 24.-25.11.1984 – kasse 104

²⁴³ CK-møde d. 13.-14.06.1987 – kasse 106

²⁴⁴ Ibid.

²⁴⁵ CK-møde d.27.-28.08.1988 – kasse 107

kun at tiltrække flere læsere. Plan 2000 ville også målrette avisen til dens målgrupper, forbedre og forny L&F journalistisk, præsentationsmæssigt og koncentrere avisens resurser på de stofområder, der særligt kendetegnede bladet.²⁴⁶ Der blev planlagt en storstilet kampagne, som skulle skaffe et stort antal prøveabonnenter, hvilket skulle gøres via særtilbud og et løssalg fremstød. L&F-festival skulle fungere som startskud på den ”... *omfattende abonnements-tegningskampagne, som hele partiet involveres i.*”²⁴⁷ Men det helt særlige og nytænkende ved kampagnen var imidlertid, at L&F stod overfor en heftig ændring både med hensyn til layout og åbenhed. Formålet var at sikre en forbedring, som kunne ses. Opreklameringen af denne begivenhed var så vigtig, at DKP indkaldte til pressemøde d. 19. august, dagen inden de store ændringer skulle indtræffe. Journalistfraktionen i DKP var garant for, at kampagnen startede med gode historier, og efter festivalen skulle der sættes massivt ind med fremstød for L&F på alle områder.²⁴⁸ At Plan 2000 var en central opgave for DKP, ses også i oplægget til planen ”*Uden en kraftig indsats fra hele partiet kan kampagnen for udvikling af Land og Folk og sikring af 2000 nye læsere ikke lykkes.*”²⁴⁹ At kampagnen var vigtig for partiet ses også ved, at DKP pr. 1. august ansatte Preben Fogelstrøm som kampagnesekretær og oprettede et kampagneudvalg.²⁵⁰ Resultaterne af den massive kampagne udeblev da heller ikke. Det ses i en skrivelse fra kampagneudvalget til CK d. 25.8, ganske kort tid efter startskuddet på kampagnen, her fremgår følgende ”*Kampagneudvalget vil gerne lykønske med den flotte fremgang for vor kommunistiske avis og takke de af jer, som var med til at give et godt eksempel ved tegning af prøveabonnenter.*”²⁵¹ Udover at fremhæve fremgangen, slog kampagneudvalget på tromme for mere strukturering af kampagnen ved bl.a. at foreslå ansættelse af en salgschef med ansvar for opfølgning på prøveabonnenter, salg af annoncer, fremstød overfor udvalgte målgrupper og udvikling af et sammenhængende system af velkomst og rykkerbreve mm.²⁵² Formålet var at bevare læserne ”... *så de der er inde får sværere ved at komme ud af systemet igen.*”²⁵³ Generelt var skrivelsen fuld af råd til CK om, hvordan de nye læsere skulle fastholdes, samt hvordan partiet skulle stramme grebet om disciplinen. Eksempelvis var der en 15 punkter lang liste med hastende

---

²⁴⁶ Ibid.

²⁴⁷ Ibid.

²⁴⁸ Ibid.

²⁴⁹ Ibid.

²⁵⁰ Ibid.

²⁵¹ Ibid.

²⁵² Ibid.

²⁵³ CK-møde d.19.-20.03.1988 – kasse 106

opgaver, som udvalget gerne så en afklaring på.²⁵⁴ Frank Aaen husker kampagnen som en succes for partiet, en succes, der ifølge Frank Aaen primært skyldtes avisens nye åbenhed:

”Der blev lavet en plan for en ny avis med et nyt grafisk udtryk og med en ny redaktionel linje, og det lykkedes også at få enhed i partiet om, at det var godt, man fik faktisk næsten alle i den traditionelle fløj og næsten alle i fornyerfløjen og midterfløjen selvfølgelig også, til at sige, at det her var et stort fremskridt, og det var en god mulighed, og derfor gik folk jo på gaden for at markedsføre den nye avis, og det lykkedes os at få overbevist resten af venstrefløjen, om at de også skulle støtte den avis. Og derfor fik den faktisk et enhedsliste udtryk, kan man godt sige, på et tidspunkt før, at vi fik etableret Enhedslisten for alvor, og det var baggrunden for, at den fik den succes.”²⁵⁵

Ole Sohn husker også kampagnen som en succes:

”... Land og Folk var også i stand til pressemæssigt at lancere det her som et frigjort Land og Folk ... Man fik ny ledelse, der kom professionelle journalister ind, og man lavede nyt grafisk design... Det gjorde altså, at Land og Folk var i stand til at lave historier, som blev refereret i morgenradioavisen, ligesom almindelige aviser nu kan blive det, fordi de arbejdede mere journalistisk, og dermed blev de også anerkendt af andre blade, og det samlede billede, ny ledelse, ny formand for DKP, ny grafisk design mere journalistisk tilgang til stoffet, alt det samlet gjorde, at vi fik et opsving.”²⁵⁶

At den omfattende Plan 2000 var en succes for L&F og DKP, ses af et udkast til erklæring om L&F som CK tog op til diskussion på sit møde d. 1.-2. april 1989. Her fremgik det, at L&F havde fået flere læsere og forbedret sig markant ”*Land og Folk er blevet en bedre og mere læst avis, og har opnået en betydelig abonnements-fremgang. Udviklingen har bekræftet, at der er brug for et kommunistisk dagblad...*”²⁵⁷ I samme skrivelse afslører det sig også, at DKP havde tænkt sig at gøre en indsats for at bevare den igangværende fremgang for L&F:

”For at fortsætte fremgangen i abonnementstallet iværksættes nye kampagner for avisen. Op til EF-valget kan nye læsere tegne abonnement på avisen i to måneder for en måneds pris (140 kr.). Tilsvarende sættes en kampagne igang i forbindelse med Land og Folk-Festival og frem til kommunalvalget.”²⁵⁸

Citatet viser to ting. Dels de ovennævnte tendenser med særtilbud i forbindelse med politiske begivenheder og dels, at der kom flere abonnenter til L&F efter Plan 2000. Desværre har det ikke været muligt at opspore præcist hvor mange nye abonnenter der tilkom L&F i perioden.

Alt i alt indikerer DKP's omfattende kampagnearbejde, at partiet gav dagbladet høj prioritet i det daglige politiske arbejde. Flere gange fremhæves det eksempelvis, at det er en opgave for hele partiet at fastholde og udvide L&F. Ovenstående antyder også, at DKP i svære tider afsatte ekstra

---

²⁵⁴ Ibid.

²⁵⁵ Interview med Frank Aaen

²⁵⁶ Interview med Ole Sohn

²⁵⁷ CK-møde d.01.-02.04.1989 – kasse 107

²⁵⁸ Ibid.

ressurser til kampagner for at bevare, udvikle og udvide læserskaren til L&F. Specielt ses det i forbindelse med Plan 2000.

17.0 Analysedel to: Fornyelsesdebatten og L&F

Den kommunistiske bevægelse måtte med Gorbatjovs indtog i Kreml lære ord som glasnost og perestrojka og indrette sig på nye tider. Spørgsmålet er så, hvordan denne fornyelse forplantede sig i DKP, og hvordan fornyelsen kom til udtryk i L&F. Det er, hvad dette afsnit vil belyse. Jeg vil hovedsagligt undersøge debatterne i L&F op til DKP's 28.kongres i 1987 og op til L&F-konferencen i 1988, samt hvad der skete efterfølgende. Op til begge begivenheder var der massiv debat i L&F om partiets udvikling, og jeg vil her fokusere på to af de problemstillinger, der delte partiet i fornyelsesdebatten. Det drejer sig om partiets forhold til den øvrige venstrefløj samt debatten om ledelsesstilen i partiet.

17.1 Baggrunden for venstrefløjsdebatten

Som påvist i afsnittet om L&F-konferencerne så blev debatten om en mere åben avis allerede indledt i begyndelsen af 1980erne af et mindretal i partiet, men debatten var indledt, og den blev et tilbagevendende tema op gennem 1980erne. DKP's forhold til resten af venstrefløjen, og muligheden for en fremtidig valgalliance med specielt Venstresocialisterne (VS), blev for alvor indledt, da Ole Sohn direkte på landsdækkende tv på valgaftenen i september 1987 luftede ideen om en fremtidig fællesliste med VS. Årsagen til meldingen husker Ole Sohn på denne måde:

"Der var faktisk 50,7 pct. af vælgerne, der havde stemt imod Schlüter, men han fortsatte fordi VS røg ud, de røg ned på 1,6 og DKP stormede frem fra 0,8 til 1,1, men det betød, at der var 2,7 pct. af stemmerne eller fem mandater, og så foreslog jeg faktisk på valgaftenen, direkte i tv, uden at vi havde diskuteret det i ledelsen, at man skulle arbejde frem mod at lave en fællesliste, fordi jeg sagde, at hvis DKP og VS havde været på den samme liste så havde Svend Auken været statsminister."²⁵⁹

Udmeldingen gav anledning til stor forargelse i DKP's ledelse, en uhørt handling i et parti som DKP, der blev styret af demokratisk centralisme. Ole Sohn fortæller til undersøgelsen, at stemningen imod ham efterfølgende var så spændt, at "*Poul Emanuel og andre i ledelsen, de var jo ved at, de kunne have skudt mig... Der lød et ramaskrig, og det tog jo også lang tid inden vi overhovedet kom igennem i DKP's ledelse med at vi skulle gå i gang med den proces.*"²⁶⁰ Frank Aaen erindrer også Ole Sohns uortodokse, og efter Aaens mening ikke særligt demokratiske udmelding:

---

²⁵⁹ Interview med Ole Sohn → De procenter Ole Sohn nævner er ikke korrekte, men det er korrekt at et flertal af vælgerne stemte imod regeringen. DKP fik 0,9 pct. kilde: (Thing) <http://leksikon.org/art.php?n=600>

²⁶⁰ Interview med Ole Sohn

”... det var jo Sohn, der i fjernsynet sagde, jamen vi må have en fælles opstilling med VS, det fik altså ret mange DKP’ere til at gå imod i projektet på et tidspunkt, hvor jeg tror det var rigtigt nok, at det var en nødvendighed, men for at føde en sådan idé, skal man jo have en debat, og det havde der ikke været.”²⁶¹

Den noget anormale indgang til debatten afspejler forholdet i DKP mellem formanden og resten af ledelsen i partiet. Det skal huskes, at Ole Sohn efter kongressen i 1987 var formand i et parti, hvor han helt indtil den ekstraordinære kongres i 1990 var i mindretal i ledelsen og dermed uden markant indflydelse på partiets overordnede politik.²⁶² Ikke desto mindre var Ole Sohns udmelding i fjernsynet indgangen til den omfattende debat i DKP om partiets forhold til resten af venstrefløjen.

På et overordnet plan kan debatten om L&F’s rolle i forhold til resten af venstrefløjen siges at handle om, hvorvidt L&F stadig skulle være organ for DKP, eller bare ejes af DKP og drives mere som en professionel avis end som en decideret partiavis. Meninger i partiet var på dette spørgsmål ligeså delte som de var i forhold til resten af fornyelsesdebatten, og derfor kan debatten om L&F’s rolle i forhold til venstrefløjen siges at afspejle partiets generelle situation sidst i 1980erne.²⁶³ Som eksempel på debatten kan nævnes, at Ole Sohn mente, at man burde undlade at have L&F som decideret partiorgan.²⁶⁴ På den modsatte fløj var eksempelvis Vesterbro distrikt, der skrev op til L&F-konferencen ”*Land og Folk – organ for Danmarks kommunistiske Parti! – Således står der øverst side 2 i avisen – og det skal der efter vores mening blive ved med.*”²⁶⁵ En del af baggrunden for debatten var således et opgør med den tradition i den kommunistiske bevægelse, hvor partiet havde kontrol over dets presse, og derfor blev debatten voldsom.

17.2 Venstrefløjsdebatten i Land og Folk

L&F havde tirsdag den 22. marts 1988 helliget en hel side til dækningen af weekendens CK-møde, som primært diskuterede valgalliance. Diskussionen var ifølge L&F ”... *en af de største diskussioner i nyere tid i DKP’s centralkomite...*”²⁶⁶ og endte med, at 27 stemte for og 12 imod at arbejde videre frem mod et ”*Forum for demokratisk fornyelse*”, som skulle være et bredere venstrefløjssamarbejde end bare VS og DKP.²⁶⁷ Argumenterne for og imod en eventuel valgalliance afspejler forskellen mellem fløjene i partiet. Af argumenter imod en valgalliance fremførtes ”*At DKP’s selvstændighed bringes i fare*”, ”*at socialdemokrater og SFere i fagbevægelsen vil opfatte*

---

²⁶¹ Interview med Frank Aaen

²⁶² Interview med Ole Sohn

²⁶³ Ibid.

²⁶⁴ Ibid. → Det skal nævnes at min undersøgelse viser, at L&F indtil den ekstraordinære kongres i januar 1990, vedblev at være organ for DKP, også selvom L&F fik ny politisk og redaktionel linje.

²⁶⁵ Land og Folk d.07.04.1988 s. 14

²⁶⁶ Land og Folk d.22.03.1988 s. 5

²⁶⁷ Ibid. s. 5 → VS og Socialistisk Arbejderparti (SAP) havde allerede i september 1987 indledt forhandlinger om en valgalliance.

den som et brud på den aktionsenhed, DKP traditionelt står for” samt, ”at DKP vil miste sit ansigt udadtil.” Overfor stod argumenter om en ”valgalliance er en strategisk diskussion om nye former i den politiske kamp”, og at ”ingen forestiller sig DKP nedlagt som selvstændigt politisk parti” plus at ”en valgalliance vil modsvare brede krav om samling til venstre for SF.”²⁶⁸ Debatten endte med et kompromis om at arbejde for det demokratiske forum, men at forudsætningerne for en decideret valgalliance endnu ikke var til stede. Som chefideolog Ib Nørlund fastslog, så var et demokratisk forum, jo også ”En form for aktionsenhed.”²⁶⁹ Kompromisset på CK-mødet betød dog ikke, at snakken om en valgalliance forstummede i L&F. I ugerne op til L&F-konferencen kan der, foruden konferencedebatten, læses flere artikler, der følger op på diskussionerne på CK-mødet. Onsdag d. 22.3 refereres der fra et møde i Århus mellem repræsentanter fra DKP, SF, VS, Socialdemokratiet og fredsbevægelsen om at lave en fælles venstrefløjsavis, og tilgangen var ifølge L&F positiv over hele linjen, selvom forskellene mellem partierne kom til udtryk.²⁷⁰ Fredag i samme uge kunne L&F reportere fra et fællesmøde mellem DKP, SAP og VS om valgsamarbejde, og selvom SAP og VS var forundret over afvisningen af et øjeblikkeligt valgsamarbejde, var mødet ifølge L&F den spæde start på udviklingen af det DKP foreslåede demokratiske forum.²⁷¹ Meget tyder altså på, at L&F har fungeret som en formidler af information i diskussionen om samarbejdet.

Det var imidlertid ikke kun ledelserne i respektive politiske partier, der diskuterede valgalliance. For DKP’s vedkommende gjorde distrikter, afdelinger og enkeltpersoner opmærksom på deres holdning til valgalliancen og særligt til L&F’s eventuelle åbning mod resten af venstrefløjen. I debatten op til L&F-konferencen ses der talrige eksempler på den debat. Især ses der mange indlæg i debatten, der diskuterede den principielle holdning til om, L&F skulle være en avis for hele venstrefløjen, eller om avisen skulle være organ for DKP. Ud fra debatten i L&F kan det konstateres, at en overvejende del af indlæggene var for at åbne avisen mere op for resten af venstrefløjen.²⁷² Fra tilhængerne af at åbne avisen mere mod resten af venstrefløjen var et af de centrale argumenter, at den øgede åbenhed ville føre til afklaring i forhold til partiets uenigheder, og samtidig ville en øget åbenhed føre til, at avisen kunne nå ud til L&F’s målgruppe, som ifølge kongresresolutionen fra d. 28.kongres, var alle socialistisk tænkende. For at nå dette mål var det ligeledes tilhængerens opfattelse, at læserbrevsdebatten måtte være fuldkommen fri og ucensureret, både for partimedlemmer og avisens øvrige læsere. Et andet centralt argument i argumentationen

---

²⁶⁸ Land og Folk d.22.03.1988 s. 5

²⁶⁹ Ibid. s. 5

²⁷⁰ Land og Folk d.23.03.1988 s. 3

²⁷¹ Land og Folk d.25.03.1988 s. 3

²⁷² Vurderingen er baseret på debatindlæg i L&F fra d.25 marts til d.10 april 1988.

for den større åbenhed omhandlede forholdet mellem parti og blad. Tilhængerne af øget åbenhed ville gerne have, at L&F fik "... større grad af selvstændighed i forhold til partiet og dets aktiviteter."²⁷³ Dette skulle være med til at gøre avisen mindre forudsigelig og samtidig sørge for, at journalisterne på L&F også behandlede DKP på en kritisk måde.²⁷⁴ På den fløj i partiet, der ønskede at avisen skulle være organ for DKP findes de modsatte synspunkter. Et eksempel leverede distriktsledelsen fra Vesterbro i et indlæg til L&F d. 7. april. Her gør de opmærksom på, at DKP på sin sidste kongres vedtog en L&F resolutionen, der slog fast, at L&F var DKP's avis. Samtidig argumenterede de for, at udbredelse af L&F hang sammen med en forøgelse af den partimæssige profil i bladet. Ifølge Vesterbro var det en af DKP's kollektive erfaringer, at "*der er en sammenhæng mellem partiets styrke og bladets oplag; når partiet stod stærkt – stod avisen stærkt.*"²⁷⁵, og derfor skulle L&F vedblive at være organ for DKP. Et andet eksempel på modstanden mod at åbne avisen mere op for debat ses d. 8. april, hvor Niels Nielsen, Esbjerg, skrev, at debatten ikke virkede mobiliserende på partiet, tværtimod førte den til usikkerhed. Derudover fremhævede han, at VS og SAP ikke var DKP's primære samarbejdspartnere i fagbevægelsen, og derfor kunne de ifølge Niels Nielsen ikke bidrage med det store, han slutter af med at sige "... og det bør derfor nu fastslås at liste K både nu og i fremtiden vil bestå."²⁷⁶ Generelt var det et yndet argument for modstanderne at mere debat ikke førte til afklaring tværtimod førte det til forvirring om partiets politik og modløshed i partiet som i sidste ende ville føre til opløsningen af et selvstændigt kommunistisk parti.²⁷⁷ Der gives indtryk af, at L&F spillede en åben og aktiv rolle i debatten. Både Ole Sohn og Frank Aaen påpeger også, at L&F generelt optog alle indlæg, og L&F blev brugt livligt til debatterne i forbindelse med større partibegivenheder. På det generelle plan spillede L&F en forholdsvis neutral rolle, dog tyder dækningen af møderne omkring en ny venstrefløjsavis på, at avisen indtog en positiv holdning til et øget samarbejde. Det kan dog ikke uden videre slås fast, at avisen indtog en utvetydig positiv holdning til øget samarbejde. Forklaringen på dette skal findes i, at der også på L&F's redaktion var uenighed om den politiske linje. Frank Aaen fortæller, at flertallet af redaktionen i hans tid som redaktør uden tvivl var tilhængere af Ole Sohn og dermed for tilnærmelserne mod den øvrige venstrefløj, hvilket kan

---

²⁷³ Land og Folk d.9.-10.04.1988 s. 2

²⁷⁴ Argumenterne bygger primært på et indlæg fra Midtjysk distrikt i L&F d.9.-10.april 1988, da de afspejler de genrelle argumenter tilhængerne af øget åbenhed havde i L&F i perioden 25.marts til 10.april.

²⁷⁵ Land og Folk d.07.04.1988 s. 14

²⁷⁶ Land og Folk d.08.04.1988 s. 2

²⁷⁷ For nærmere information om hvad diskussionerne op til konferencerne endte med, se afsnittet *Land og Folk konferencerne*.

forklare den positive holdning i artiklerne.²⁷⁸ Samtidig fortæller Ole Sohn til undersøgelsen, at artiklernes vinkling i L&F afhang af hvilke journalister, der skrev dem:

”Der var nogen journalister, som var af den gamle skole, som var partijournalister og så var der de frigjorte journalister og meget afhang, altså, hvem skulle skrive en historie om det blev en sådan partihistorie eller om det bliver også en med en kritisk vinkel til det, og når der kom kritiske artikler om DKP, så blev der jo voldsomt ramaskrig både i ledelsen og også ude i nogle af partiafdelingerne.”²⁷⁹

Debatten om DKP's og L&F's forhold til venstrefløjen stoppede imidlertid ikke med konferencens afslutning. At debatten langtfra var afsluttet, ses i sensommeren 1989. I L&F d. 15.8 fulgtes der op på L&F-konferencens beslutninger om at åbne mere op for venstrefløjen. Faktisk var det helt centrale på bladets to første sider, at L&F ifølge L&F selv, var blevet centrum for diskussionerne på venstrefløjen, hvilket den nye politiske chefredaktør, Bernard Jeune, også gjorde opmærksom på.²⁸⁰ Den nye linje faldt dog ikke i alles smag, hvilket L&F tilsyneladende ikke gjorde noget for at skjule, i hvert fald kan man i selvsamme avis se eksempler på læserbreve, som bestemt ikke er enige i den nye politiske linje, f.eks. skrev, Ole Brænholt, Præstø *”Hvornår vil partiets sunde kræfter gribe ind overfor den reformistiske mafia, der behersker Land og Folk.”*²⁸¹ For at understrege diskussionerne i avisen, ses også eksempler på det modsatte synspunkt. Henrik Petersen, Kbh. N, skrev *”Er der virkelig så mange DKP'ere, der foretrækker et snævret menighedsblad, hvor man iøvrigt alligevel ikke bliver informeret om interne diskussioner?”*²⁸² At det bestemt ikke har været alle, der har været glade for udviklingen på L&F, illustreres også af, at flere CK-medlemmer, herunder Villy Fuglsang, bidrog til kongresdebatten op til den ekstraordinære kongres i 1990. Villy Fuglsang med flere skrev en sønderlemmende kritik af L&F's drejning væk fra beslutningerne på d. 28.kongres og integreringen af beslutningerne på L&F-konferencen. Den væsentligste kritik gik på, at avisen, som følge af de beslutninger, der blev truffet på konferencen, havde fjernet sin identitet i forhold til partiet, og derfor går det, ifølge forfatterne, nedad bakke med garantfond og partisalget.²⁸³

Optakten til den nævnte ekstraordinære kongres havde ifølge Ole Sohn også rødder tilbage til debatten om dannelsen af Enhedslisten. Ifølge Ole Sohn var optakten et CK-møde, hvor hans fløj i ledelsen igen kom i mindretal med to stemmer i spørgsmålet omkring dannelsen af Enhedslisten. Det fik Ole Sohn til at udtale til BT, at han ønskede at få indkaldt en ekstraordinær kongres for at få

---

²⁷⁸ Interview med Frank Aaen

²⁷⁹ Interview med Ole Sohn

²⁸⁰ Land og Folk d.15.08.1989 s. 1-2

²⁸¹ Ibid. s. 1

²⁸² Land og Folk d.15.08.1989 s. 1

²⁸³ CK-møde d.23.09.1989 – kasse 108

renset luften, fordi partiet ”*lammede hinanden*”. Udtalelsen fik ifølge Ole Sohn partiledelsen til, at sende CK-medlemmerne Frank Aaen og Anker Schjerning ”*i byen*” for at meddele ham, at alle hans funktioner som formand var indstillet og han var afsat. Ole Sohns afsættelse blev imidlertid hurtigt offentligt kendt, hvilket ifølge Ole Sohn betød, at medlemmerne over hele landet krævede ekstraordinær kongres. Da det efterfølgende stod klart, at Ole Sohns fornyerlinje ville vinde overvejende opbakning på kongressen, trak de fleste i den gamle ledelse sig tilbage.²⁸⁴ Kigges der i CK-arkivet bakkes Ole Sohns udlægning op. Særligt CK-mødet d. 27.-28. maj 1989 giver indtryk af debatten. Ole Sohn krævede med opbakning fra flertallet af partiafdelingerne den oprindelige kongres fremskudt. Flertallet i ledelsen var imod denne beslutning, men efter pres fra medlemmerne lykkedes det tilsyneladende at få trumfet den ekstraordinære kongres igennem.²⁸⁵ Selvom debatten var hård, betyder det ikke, at L&F’s rolle heri var årsagen til splittelsen. Debatten var samlet i L&F, og afspejlede den generelle situation i partiet. Alt tyder på at avisen havde en åben og aktiv rolle i forbindelse med debatten.

18.0 Den demokratiske centralisme under pres

Kongresdiskussionen op til DKP’s 28.kongres begyndte i vinteren 1986-87 og fortsatte indtil kongressens afslutning den 19. april 1987. Det reale startskud til kongresdiskussionen fandt dog sted udenfor landets grænser. På et historisk CK-møde i SUKP d. 27. januar 1987 rettede Gorbatsjov en voldsom kritik mod de dogmatiske træk i det sovjetiske samfund samt arbejdsformen i kommunistpartiet. I talen anfægtede Gorbatsjov alt fra moralsk forfald til manglende demokrati i parti og samfund.²⁸⁶ Talen, som L&F optrykte i sin fulde ordlyd, kom til at give genlyd langt ind i DKP’s diskussion om ledelsesstil. Årsagen var, at situationen i Sovjetunionen efter mange danske kommunisters mening afspejlede den situation, som DKP stod i. Fornyerne mente derfor, at DKP måtte følge den nye sovjetiske linje på vejen hen imod mere åbenhed og demokrati. Debatten kom aldrig til at handle om et fuldstændigt opgør med den demokratiske centralisme. Det primære spørgsmål var, hvordan partiets ledelse skulle forvalte Lenins gamle organisationsprincip. Diskussionen om mere åbenhed og demokrati var imidlertid ikke helt ny i DKP. Allerede i 1982 ses kritik af ledelsesstilen i partiet. Den 10. juni havde, Hanne Reintoft,²⁸⁷ sammen med 7 partikammerater og to partiløse, rettet en skarp kritik af den ledende kreds i DKP og endda offentliggjort kritikken i BT. Ifølge DKP’s CK blev brevet ikke offentliggjort i L&F med det

---

²⁸⁴ Interview med Ole Sohn

²⁸⁵ CK-møde d.27.-28.05.1989 – kasse 108

²⁸⁶ Land og Folk d.18.02.1987 – *Sovjetunionen overhaler DKP*

²⁸⁷ Tidligere MF for DKP

samme, fordi det indeholdt en omfattende kritik af CK, og derfor skulle brevet først vurderes på CK-mødet i weekenden d. 19.-20. juni og derefter offentliggøres. L&F valgte dog, efter at BT havde bragt brevet, at offentliggøre det allerede dagen efter.²⁸⁸ Ud fra CK's svar til de syv (partimedlemmerne) kan man få et indtryk af, hvor omfattende kritikken har været, og hvor meget den har gået medlemmerne af CK på. Kritikken gik bl.a. på, at der skulle være emner, der ikke måtte diskuteres, at ledelsen søgte at løse politiske uenigheder gennem eksklusioner eller presse folk ud samt at debatten i L&F ikke var åben nok. Alle kritikpunkterne blev afvist af CK, der samtidig opfordrede de syv til at "... ophøre med fraktions- eller gruppedannelser i partiet og påtaler på det kraftigste at de gik til borgerlige presse med et indlæg, de kunne have bragt i partiet."²⁸⁹ Påtalen afsluttes med at fastslå, at diskussionerne i partiet er berigende, men efter truffet beslutning må mindretallet rette ind og respektere, at de er i mindretal – den demokratiske centralisme skal med andre ord overholdes.²⁹⁰ *De ni's* brev gav efterfølgende anledning til så heftig debat i L&F, at selv weekendudgaven, som ellers normalt ikke indeholdt læserbreve, blev anvendt til at bringe de mange læserbreve. Ud fra CK-arkivet kan man få et indtryk af den stemning, der var i partiet omkring *de ni's* brev. De fleste læserbreve, som var i CK-arkivet, støtter partiledelsen og vender sig imod *de ni's* metode til at fremme debat.²⁹¹ Ikke desto mindre viser debatten, at L&F efter offentliggørelsen af brevet blev brugt som aktivt debatforum. Det, at L&F undlod at bringe *de ni's* kritik, før det havde været igennem CK, antyder, at L&F på dette tidspunkt ikke uden videre bragte artikler, der kritiserede partiet. I 1986 ses en sag med lignede karakter. Tove Jørgensen,²⁹² forsøgte i juli eller august at få bragt en artikel i L&F med kritik af ledelsesstilen i partiet, hvilket ikke lykkedes. Artiklen blev efterfølgende bragt i SF-avisen, Socialistisk Weekend, hvilket igen vakte undren og debat i ledelsen. Tove Jørgensens kritik gik primært imod den stramme ledelse, som efter Tove Jørgensens opfattelse betød, at politiske beslutninger reelt blev truffet af en snæver kreds i DKP's FU ikke i CK, og dermed var ledelsesstilen skadelig for partidemokratiet.²⁹³

18.1 Kongresdebat i Land og Folk

Som vist ovenfor var debatten om ledelsesstilen ikke ny i DKP, men op til partiets 28.kongres fik diskussionen frit løb i L&F. Ledelsesstilen i DKP hang sammen med den demokratiske centralisme, og derfor var begrebet også et centralt element i kongresdiskussionen. Lidt groft kan diskussionen

---

²⁸⁸ CK-møde d.19.-20.06.1982 – kasse 102

²⁸⁹ Ibid.

²⁹⁰ Ibid.

²⁹¹ Ibid.

²⁹² Tove Jørgensen tidligere MF for DKP og tidligere medlem af CK.

²⁹³ CK-møde d.30.-31.08.1986 – kasse 105

inddeles mellem dem, der holdt helt stramt på den traditionelle partidisciplin med den demokratiske centralisme som omdrejningspunkt, og så dem, der ønskede at bevæge sig i retning af den åbenhed, som også var indledt i Sovjetunionen. Kongresdiskussionen i L&F viser talrige eksempler både for og imod fornyelseslinjen. Jeg vil ikke redegøre for alle indlæg og synspunkter her men tage udgangspunkt i de synspunkter, som jeg finder dækkende for diskussionen. To af de mest kontroversielle fornyere i debatten, Dines Boertmann og Peter Pagh, er gode eksempler på fornyernes linje op til d. 28.kongres. De er gode eksempler, fordi de, i traditionalisternes øjne, havde lavet den fejl at kritisere partiets nuværende linje i et interview i Socialistisk Weekend. På den måde blev de et åbenlyst mål for diskussionen mellem traditionalister og fornyere. Samtidig afspejler debatten mellem Dines Boertmann og Peter Pagh og traditionalisterne ganske udmærket situationen i partiet op til kongressen.²⁹⁴ I Socialistisk Weekend havde de to udtalt sig om flere følsomme emner heriblandt, at der i DKP skulle være to politiske linjer. Den ene linje skulle ifølge Pagh og Boertmann være udtryk for partiledelsens synspunkter og gå på, en opfattelse af fagbevægelsen som den primære samfundsforandrende kraft. Den anden linje gik på øget åbenhed overfor græsrodsbevægelser og andre arbejderpartier. Et centralt omdrejningspunkt for de to's kritik var, at begge disse linjer måtte have indflydelse i den nye CK efter kongressen. Derudover rejste de to en hård kritik af partiets FU og dets ledelsesstil, som efter deres opfattelse måtte ændre politisk holdning, hvis DKP skulle overleve på længere sigt.²⁹⁵ Vesterbro distrikt, var blandt dem, der angreb Pagh og Boertmann for deres synspunkter. Kritikken fra Vesterbro hæftede sig ved, at de to fornyere ville have et opgør med FU. Ifølge Vesterbro var partiledelsen valgt af partiet, og de kunne ikke se på hvilke punkter, ledelsen skulle være imod partiets linje og program. Derfor kritiserede Vesterbro de to for at ville have et opgør med hele partiets program og ledelsesformen i partiet.²⁹⁶ Ikke kun Vesterbro havde kritik fremme af de to fornyere. Også Elsa Mortensen, Næstved, rejste kritik af de to. Hun slog fast, at *"Den besynderlige udtalelse om de to linjer i partiet, som begge bør være i repræsenteret i den kommende centralkomite, er direkte i strid med et af vore grundlæggende principper. Fraktionsmageri har altid været – og bør for al fremtid forblive – bandlyst i partiet."*²⁹⁷ Som ovenstående debat i L&F antyder, har både Frank Aaen og Ole Sohn ret, når de overfor denne undersøgelse udtrykker, at debatten i DKP sidst i 1980'erne var som en *"slagmark"* eller decideret *"krig"*. Enkelte dele af den var endda så følsom, at den måtte startes i andre medier. At tonen

---

²⁹⁴ Vurderingen bygger på gennemgang af kongresdiskussionen i L&F fra d.13.02.1987.-02.04.1987. I den periode er der flere personer og distrikter, der kritiserer de to fornyere og begge giver til genmæle.

²⁹⁵ Land og Folk d.26.02.1987 – *Om at føre kongresdiskussion i Socialistisk Weekend*

²⁹⁶ Ibid.

²⁹⁷ Land og Folk d.20.03.1987 – *Kunstige modsætninger*

mellem fløjene har været uforsonlig, ses der flere eksempler på. Et af dem ses i Ole Hjorths indlæg i debatten. Ifølge Ole Hjorth, som ønskede et opgør med de ledende i partiet, var *"De ledende lag i DKP er præget af stalinisme – bevidst eller ubevidst. Denne kreds af partimedlemmer forhindrer reelt en nyudvikling i partiet og de jager medlemmer med en anden holdning ud af partiet."*²⁹⁸ Som direkte svar på det noget bombastiske indlæg ses der to indlæg. Den første, der svarede var Peter Andersen fra Herlev, der bad om et vist niveau ind i debatten *"Hans indlæg, hvis lave argumentationsniveau man skal lede længe efter."*²⁹⁹ Derudover slog Peter Andersen fast, at den traditionelle centralistiske stil var helt nødvendig, og de trufne beslutninger skulle *"... efterleves på alle planer..."*³⁰⁰ Mark Nixon fra Vanløse påpegede, at de valgte i ledelsen åbenbart var blevet til stalinister i forbindelse med partiets nedtur, i 1970erne var der således ingen, der kaldte ledelsen for stalinister, fordi det dengang gik godt.³⁰¹ Eksemplerne, som der kan findes talrige flere af i L&F, viser graden af den uenighed, som der var i DKP. Selvom debatten var forholdsvis fri og åben, er jeg tilbøjelig til at give Ole Sohn og Frank Aaen ret når de hævder, at debatten kom til at ligne et skænderi mellem to uforsonlige fløje.

18.2 Tabuer og regler i kongresdebatten i Land og Folk

At enkelte emner stadig i 1987 var belagt med tabu i DKP, antyder debatten op til formandsvalget i DKP. En rum tid før partiets 28.kongres stod det klart for de fleste ledende folk i DKP, at partiet skulle have ny formand.³⁰² Partiets formand siden 1979, Jørgen Jensen, havde i et længere stykke tid været alvorlig syg, og han døde ganske kort tid inden kongressen. Det må derfor formodes, at de fleste ledende partimedlemmer har været klar over formandens alvorlige situation. Derfor kan det også undre, at et kommende formandsvalg fylder uendeligt lidt i debatten op til kongressen. Jeg har således kun fundet frem til, at det er Dines Boertmann og Peter Pagh, der bringer emnet op, hvilket ikke skete i L&F men i interviewet i Socialistisk Weekend. Her fremhævede Peter Pagh, at det kunne have været rart om *"... formandskandidater i et politisk parti inden valget markerer et politisk grundlag..."*³⁰³ Denne udmelding fik distriktsledelsen på Vesterbro til at kritisere Peter Pagh for at ville undergrave den demokratiske centralisme. Dels pga. af, at formandskandidater i DKP ikke burde have forskellige politiske grundlag da det ifølge Vesterbro, kan føre til fraktionsdannelse. Formanden skulle fortsat vælges ved, at CK konstituerede sig selv med en

---

²⁹⁸ Land og Folk d.11.03.1987 – *Opgør med stalinismen*

²⁹⁹ Land og Folk d.20.03.1987 – *Niveau – om jeg må bé*

³⁰⁰ Ibid.

³⁰¹ Land og Folk d.31.03.1987 – *Blev der valgt stalinister?*

³⁰² Interview med Ole Sohn

³⁰³ Land og Folk d.26.02.1987 – *Om at føre kongresdiskussion i Socialistisk Weekend*

formand på partiets politiske grundlag.³⁰⁴ Peter Storm, Middelfart afdeling, mente også, at formandskandidaterne må underlægge sig partiets politiske grundlag.³⁰⁵ Bortset fra det, og Peter Pagh's svar på tiltale, hvor han fremhævede medlemmernes ret til at vide, hvor den kommende formand stod politisk, blev formandsdebatten ikke berørt i kongresdiskussionen. Ole Sohn husker da heller ikke, at den nye CK, da der skulle vælges formand på kongressen, var specielt godt forberedte:

”Det var jo ikke en åben debat, for vi vidste, vi skulle have ny partiformand, men der var ikke nogen debat om partiformandens funktion i Land og Folk, det har der måske nok været i læserbreve, men der var ikke en reel debat i DKP, om hvem der skulle være ny formand. For hele partiledelsen ville have en anden end mig, og ham, de ville have ville ikke være det, og det kunne man ikke diskutere, for de ville ikke høre på hvad han sagde, altså Jan Andersen, de troede ikke han mente det. Det var jo fuldstændig surrealistisk... Partiledelsen var entydigt indstillet på, at Jan Andersen skulle være formand, men det ville han ikke, og det gik først op for dem på et tidspunkt, hvor det var for sent. Det tyder på, at der ikke har været en åben debat, for så ville de jo have vidst eller i hvert fald opfattet, men sådan var virkeligheden ikke.”³⁰⁶

Frank Aaen husker debatten noget anderledes:

”Jeg syntes i virkeligheden vi havde en relativt fornuftig partidebat, hvor jeg selv startede med at holde med Sohn, men senere skiftede over til Jan Andersen, fordi jeg syntes, det var, jeg var mere tryk ved hvad han stod for af partisynspunkter. Så endte det jo i den mærkelige situation, at vi ikke fik noget valg, fordi at Ole Sohn og Jan Andersen delte posterne mellem sig, og der var i princippet ikke noget valg.”³⁰⁷

Kilderne antyder dog en overvejende sandsynlighed for, at debatten om formandsvalget ikke har fyldt særligt meget i kongresdebatten og i L&F. Frank Aaen husker da også kun debatten som *relativt fornuftig*, og her kan det ikke udelukkes, at han tænker på den debat, der var på kongressen, da formanden skulle indsættes af den nye CK. Den næsten så godt som ikke eksisterende debat i L&F gør sammen med Ole Sohns udsagn, at jeg vurderer, at debatten om ny formand har været fraværende i DKP og L&F.

At debatten i L&F ikke kun har haft visse tabuer, men også indbyggede mekanismer til at forsvare den demokratiske centralisme, antyder den specielle regel, som DKP havde for debatindlæg til L&F i forbindelse med kongresdiskussionen. Præmissen var, at distrikter, afdelinger og enkeltpersoner måtte komme med debatindlæg. To individer eller flere måtte ikke underskrive debatindlæg, fordi ”... så opfandt man så argumentet om fraktioner.”³⁰⁸ husker Frank Aaen. Dines Boertmann gjorde

---

³⁰⁴ Ibid.

³⁰⁵ Land og Folk d.18.02.1987 – *Kan kommunister holde Socialistisk Weekend*

³⁰⁶ Interview med Ole Sohn

³⁰⁷ Interview med Frank Aaen

³⁰⁸ Ibid.

også opmærksom på, at han og Peter Pagh ikke kunne tage til samlet genmæle i kongresdiskussionen pga. reglen.³⁰⁹ Lars Madsen fra Svendborg mente at:

”... udenlandske kammerater får lov til at blande sig i debatten uden at være underlagt de samme rammer som os danske partimedlemmer. Jeg tænker helt konkret på denne M. Gorbatjov, der i midten af februar får lov til – på 10-12 sider, at rette hårrejsende angreb på den virkeliggjorte socialisme, drage den demokratiske centralisme i tvivl og i det hele taget sætte spørgsmålstegn ved vores selvforståelse som revolutionært parti. Der må gribes ind.”³¹⁰

Citatet viser frustrationen, der kom ud af opbruddet i den kommunistiske bevægelse, og som afspejles i kongresdebatten. Citatet viser desuden, at DKP’erne kunne skændes om de mindste ting, i det omfang det passede ind i den respektive fløjs politiske mål.

Tabuer og regler for debatindlæg forhindrede dog ikke L&F i at spille en åben og aktiv rolle i debatten om ledelsesstilen. Debatten i L&F var omfattende og samtidig dannede den grundlag for den omfattende debat på kongressen.

L&F’s weekendudgave d. 18.-19. april bragte en artikel med historiker og delegeret fra Fyns distrikt, Kurt Jacobsen. Hans indlæg i debatten om den demokratiske centralisme fremhævede, at kongresdebatten havde påvist, at partiet kunne føre en fri og åben debat. Han fremhævede også, at den demokratiske centralisme ikke havde flyttet sig væsentligt i DKP siden 1930erne, og han beskrev DKP’s forvaltning af den demokratiske centralisme på følgende måde ”*Partiets praktisering af den demokratiske centralisme er i dag en anakronisme, der hører til i 1930erne.*”³¹¹ På trods af den hårde kritik fra Kurt Jacobsen lader det ikke til, at han ønskede et opgør med den demokratiske centralisme. For ham handlede det om metoden, hvormed den demokratiske centralisme blev forvaltet. Kurt Jacobsen fremhævede, at ledelsen skulle *inspirere og fremelske* diskussioner i partiet. Ideen var, at jo flere, der blev inddraget i debatterne, jo flere vil i sidste ende arbejde for at udføre beslutningerne, og sidst men ikke mindst ville man kunne vise offentligheden, at DKP var et åbent og demokratisk parti.³¹² At debatten om den demokratiske centralisme har fyldt relativt meget på kongressen ses også i L&F, der d. 21. april bragte en artikel om partisekretær Poul Emanuels afrunding af beretningsdiskussionen. Han fremførte, at debatten havde været rekord stor, både hvad angik indlæg og deltagere. Poul Emanuel sagde endvidere i forbindelse med diskussionerne om den demokratiske centralisme, at ”*Linjen kan ikke være, at nogen diskuterer andre beslutter, og andre så måske handler.*”³¹³ Poul Emanuel sluttede den foreløbige diskussion af

---

³⁰⁹ Land og Folk d.13.03.1987 – *Ingen løfter*

³¹⁰ Land og Folk d.26.03.1987 – *Der må gribes ind*

³¹¹ Land og Folk d.18.-19.04.1987 s. 6

³¹² Ibid. s. 6

³¹³ Land og Folk d.21.04.1987 s. 8

med at sige, at ”Vi diskuterer, beslutter og handler så derudfra i fælleskamp.”³¹⁴ Det tyder dermed på at diskussionen om forvaltningen af den demokratiske centralisme i første omgang faldt ud til fordel for den traditionelle fløj i DKP, hvilket bakkes op af, at den traditionelle fløj i partiet opnåede flertal i partiets nye CK. Ikke desto mindre var opgøret om fornyelse af den demokratiske centralisme for alvor blevet indledt.

19.0 Formandsvalget i Land og Folk

En af de enkeltsager, som kan fortælle, hvordan L&F blev brugt i debatten om fornyelse er DKP's formandsvalg. Formandsvalget var mellem fornyeren Ole Sohn og den traditionelle Jan Andersen. Der er der intet, der tyder på, at der har været ført en offentlig valgkamp mellem de to i L&F eller andre steder. Det er relevant at undersøge denne enkeltsag nærmere, da den kan illustrere partiets interne opgør, og samtidig kan den eventuelt fortælle, om L&F på nogen måde fremhævede den ene kandidat frem for den anden eller om avisen indtog en neutral rolle. På den måde bidrager formandsvalget ikke kun til analysen om L&F's aktive rolle i debatten om fornyelse, men også til, om avisen havde en samlende eller splittende rolle igennem sin eventuelle stillingtagen i debatten.

19.1 Land og Folks dækning af formandsvalget

Da DKP's 28.kongres tog afsked med Jørgen Jensen ved en mindehøjtidelighed i forbindelse med åbningen af kongressen,³¹⁵ kunne det anses som det symbolske startskud til formandsvalget senere på kongressen. Forsiden på L&F kunne den 21. april ryddes med overskriften ”*Mod nye tider*” og et stort opslået billede af to nye formænd for DKP. Den nyvalgte CK havde på sit første møde, der fandt sted under kongressen, valgt Ole Sohn som formand og Jan Andersen som næstformand.³¹⁶ Med denne nye historiske konstellation ”... *signalerede den nye centralkomite, at den fra første færd ønsker at udvikle og praktisere en ny ledelsesstil.*”³¹⁷ kunne der læses i L&F's leder efter kongressen. Det var ikke en let beslutning for den nye CK at nå til enighed om den nye ledelsesstil. Det var først efter langvarigt møde til ud på den lyse morgen, at et ”*taktfast og langvarigt bifald*” kunne regne ned over de nyvalgte formænd fra kongressalen.³¹⁸ At den nye specielle konstruktion i ledelsesstilen ikke blev til uden dramatik, afspejles af, at L&F d. 28.4. var nødsaget til at bringe en artikel, der forklarede forløbet omkring valget. På baggrund af rygter og forlydender i pressen om forløbet af mødet, formodes det, at DKP og L&F har følt sig tvunget til at berette om forløbet for at

---

³¹⁴ Ibid. s. 8

³¹⁵ Land og Folk d.18.-19.04.1987 s. 5

³¹⁶ Land og Folk d.21.04.1987 forsiden

³¹⁷ Ibid. s. 2

³¹⁸ Ibid. s. 8

undgå og imødegå forvirring blandt DKP'erne og samtidig give partiets version af hændelserne. I artiklen forklarede Ole Sohn, at der var delte meninger i den nye CK, dels om tanken om en næstformand, og dels om hvem, der egentlig skulle være formand. Ole Sohn fremhævede i artiklen, at der var en lang snak frem og tilbage om styrke og svagheder ved den nye konstellation, og han lægger ifølge artiklen ikke skjul på, at årsagen til det lange møde var ”... *lange og svære diskussioner om konstellationen formand/næstformand...*”³¹⁹ Mange i CK så gerne, at DKP kørte videre som vanligt med en formand, et partisekretariat og et nedsat FU som den daglige ledelse. Derudover oplyste Ole Sohn til L&F, at der på CK-mødet var følgende afstemninger:

”Den første afstemning i den nye centralkomite fandt sted på baggrund af et forslag om at jeg skulle være formand og Jan næstformand. Her var stemmerne 24 for og 22 imod. Derefter tog centralkomiteen en afstemning om mig som formand, og i den stemte 44 for og tre imod. I næstfølgende afstemning om Jan som næstformand var der 40 for og syv imod...”³²⁰

Det er værd at bemærke, at der tilsyneladende ikke har været en afstemning om Jan Andersen som formand. Umiddelbart lyder det til, at CK-mødet på trods af uenigheder har været forholdsvist fredeligt. Der er imidlertid god grund til at være skeptisk overfor udlægningen i L&F, ikke så meget pga. det, der siges, men pga. det, der ikke siges. Politisk redaktør og medlem af CK, Frank Aen husker mødet som en speciel begivenhed. Eksempelvis var der tilsyneladende en grund til, at CK aldrig stemte om Jan Andersen som formand. Frank Aen om situationen:

”... næstformanden ville kun være næstformand og formanden ville kun være formand, dvs. vi kunne ikke vælge imellem de i princippet to formandskandidater der var, der var lukket af fordi at næstformanden, som der var flertal for, der var flertal for Jan Andersen i centralkomiteen, det er helt klart, der var flertal for ham, men der blev ikke noget valg, og derfor blev det Ole Sohn, der blev formand.”³²¹

Enten husker Frank Aen forkert, eller også har L&F undladt at fortælle om den specielle situation, at der var to kandidater, men at der reelt kun var en kandidat til formandsposten på trods af, at der tilsyneladende har været et flertal for Jan Andersen i CK. En forklaring på de formodede manglende oplysninger fra Ole Sohn i L&F må antages at have baggrund i, at den nyvalgte formand og dermed partiet ville miste troværdighed overfor medlemmerne og offentligheden, hvis det kom frem, at han ikke havde flertal i CK. Hverken Ole Sohn, Jan Andersen, L&F eller DKP har haft interesse i, at partiet mistede troværdighed, og derfor har man formentlig fortiet denne problematik overfor offentligheden. Sandsynligheden for, at Frank Aens beretning fra mødet er sand, antydes af, at Jan Andersen tilsyneladende ikke har ønsket en forpligtende formandspost. I kongresreportagen fra

---

³¹⁹ Land og Folk d.28.04.1987 s. 3

³²⁰ Ibid. s. 3

³²¹ Interview med Frank Aen

L&F kan man læse om Jan Andersens tanker omkring sin nuværende post *”Vi får ikke en næstformand, der er partifunktionær, jeg bliver i Metal. Det er i hvert fald min klare hensigt.”*³²²

Jan Andersen indikerede selv, at det ikke var væsentligt for ham at få formandsposten, da han foretrak sin post i Dansk Metal. På trods af det noget specielle forløb af formandsvalget er det ikke lykkedes mig at opspore noget, der kunne vise, at L&F skulle have haft en rolle for eller imod den ene kandidat. Derimod tyder dækningen af formandsvalget på, at avisen har haft en neutral rolle og dækket begge kandidater med lige vægt. Frank Aaen afviser da også, at avisen på nogen måde skulle have holdt med en af kandidaterne *”Avisen holdt ikke med nogen, det ligger i sagens natur, det ku avisen ikke.”*³²³ Samtidig vidner formandsvalget om at L&F stadig var en partiavis, der ikke ville skade partiets troværdig og sammenhold.

---

³²² Land og Folk d. 21.04.1987 s. 8

³²³ Interview med Frank Aaen

20.0 Konklusion

Når der ses på hvilken politisk prioritering, DKP tillagde arbejdet med L&F, tyder alt på at arbejdet udgjorde en helt afgørende del af partiets virke i perioden. Især festivalerne og de årlige indsamlinger vidner herom. De var tilbagevendende begivenheder, som krævede en kæmpe organisatorisk indsats. Indsamlingerne var den helt nødvendige *millionindsprøjtning*. Uden den massive indsamlingsindsats havde L&F næppe udkommet som dagblad i 1980erne. Indsamlingerne viser, at både DKP's ledelse og medlemmerne var villige til at ofre store resurser af både politisk, økonomisk og social karakter på L&F. Som følge af, at L&F var DKP's vigtigste politiske aktiv, udgjorde indsamlingerne desuden et centralt samlingspunkt for partiet i den tilspidsede partidiskussion om fornyelse.

L&F-festivalerne, har ligeledes været et centralt samlingspunkt for DKP. Fællesskabet, som de årlige L&F-festivaler skabte rammerne for, vidner om at partiet kunne stå sammen om L&F. Festivalerne gav ikke DKP eller L&F nogen økonomisk gevinst. De bidrog heller ikke til øget oplag og salg. Festivalerne var et udstillingsvindue og et bevis på, at avisen og partiet kunne noget og derfor blev L&F-festivalerne en central prioritet og en samlende aktivitet i partiets virke op gennem 1980erne.

De tilbagevendende kampagner for større udbredelse, viser også den politiske prioritet, som DKP tillagde arbejdet med L&F. Forskellige kampagner blev prøvet op gennem 1980erne, men det var ikke før *Plan 2000*, at det lykkedes L&F, at øge oplaget. På trods af den manglende succes med kampagnerne så vidner de alligevel om, at DKP gjorde sig anstrengelser for at udbrede L&F.

Kongresser, landsmøder og konferencer indikerer, at L&F i 1980erne spillede en tilbagevendende hovedrolle både i partiets daglige arbejde og ved de tilbagevendende større partiarrangementer. På baggrund af udtalelserne fra møderne må det konkluderes, at DKP både indadtil og udadtil tillagde L&F stor politisk prioritet.

DKP's pressehistorie og finansieringen af blad og parti efterlader indtryk af, at L&F igennem partiets historie blev tillagt stor prioritet. Igennem partiets historie har "Moskvaguldet" været omspundet af mystik. En mystik, der i dag er brudt, men som samtidig viser, at inderkredsen i DKP var villige til at skjule partiets reale økonomi. Formentlig har en af årsagerne været, at DKP har betragtet det at udgive L&F som en nødvendighed, som under ingen omstændigheder måtte bringes i fare, som det ville være tilfældet, hvis støtten blev offentligt kendt.

Ovenstående viser, at DKP tillagde arbejdet i og omkring L&F overordentlig stor politisk prioritet. De årlige og mange begivenheder i partiet omkring L&F skabte et sammenhold i partiet, som formentlig ikke havde været der uden L&F. Selv om avisen til sidst var en slagmark for politisk diskussion, var L&F det aspekt af partiets virke, som år efter år samlede partiets aktivister til kampagner, festivaler, konferencer og indsamlinger og dermed spillede L&F en helt afgørende rolle for partiets sammenhold. Ifølge Frank Aaen og Ole Sohn var L&F det sidste samlingspunkt for partiet, fordi alle uanset fløj vidste, at L&F var DKP's største og vigtigste politiske aktiv, og derfor blev der kæmpet for L&F fra alle sider.

Anden del af analysen, fortæller historien om et dagblad, som åbnede op for en omfattende og voldsom debat mellem partiets fornyere og traditionalister. Det må konkluderes, at L&F spillede en forholdsvis åben rolle i debatten om fornyelse, både i forhold til den øvrige venstrefløj og i forhold til debatten om ledelsesstil. L&F tog ikke decideret parti for den ene side i striden, alle indlæg blev bragt, og heller ikke formandsvalget indikerer, at avisen skulle have taget parti for en af fløjene i partiet. Det må konkluderes, at L&F havde potentialet i sig til at være et demokratisk organ i partiets debat om fornyelse, men ofte blev rammen ikke udnyttet og i stedet for afklarende diskussioner, blev debatten ofte til et skænderi mellem de to stridende fløje i partiet. På trods af den ophidsede debat mener jeg ikke, at L&F kan siges at have haft en splittende virkning på partiet. Debatten i L&F afspejlede blot den splittelse, der var i partiet. Splittelsen har formentlig været med til i en vis grad at lamme L&F's og DKP's handle muligheder, men bladet vedblev at være en kampplads, der samlede store dele af debatten, da begge fløje ønskede at bruge DKP's største politiske aktiv til at fremme egne synspunkter.

Når der ses tilbage på selve problemformuleringen, må det konkluderes, at L&F havde en helt afgørende rolle for DKP og at bladet havde en samlende effekt på trods af uforsonlige debatter. L&F var utvivlsomt DKP's største politiske aktiv og bedste ansigt udadtil, og derfor fik L&F og aktiviteterne omkring bladet stor bevågenhed af hele partiorganisationen. L&F var det sidste samlingspunkt i partiet, og det er ikke usandsynligt, at DKP var kollapsede nogle år før, havde det ikke været for L&F.

21.0 Kilde- og litteraturfortegnelse

Litteratur:

- Christensen, Lars K. m.fl.: *Arbejdernes historie I Danmark 1800-2000*. 1. udgave, 1. oplag. SFAH, 2007.
- Holmgaard, J.B.: Danmark, s. 16-44 i Åke Sparring (red.): *Kommunismen i Norden*. Og krisen i den verdenskommunistiske Bevægelse, Fremads Fokusbøger, 1966.
- Jacobsen, Kurt: *Moskva som medspiller*. Kbh., Tiden, 1987.
- Jacobsen, Kurt: *Mellem København og Moskva*. Kbh., Tiden, 1989.
- Jacobsen, Kurt: *Aksel Larsen – en politisk biografi*. 2. udgave, 2. oplag. Kbh., 1996.
- Jensen, Bent: *Stalinismens fascination og danske venstreintellektuelle*; 2. rev. Udgave, Lindhardt og Ringhof, 2002.
- Jensen, Bent: *Gulag og Glemsel: Ruslands tragedie og vestens hukommelsestab i det 20. århundrede*, Gyldendal, 2002.
- Jensen, Bent: *Bjørnen og Haren: Sovjetunionen og Danmark 1945-1965*. Odense, 1999.
- Larsen, Steen Bille: *Kommunisterne og arbejderklassen*. En politisk biografi. Kbh., Tiderne Skifter, 1977.
- Lund, Henning: *Udviklingen i Danmarks Kommunistiske Parti 1956-58*. Et studie i partisplittelse, GMT, 1977.
- Lund, Kurt og Jensen, Niels Rosendahl: *Brydningsår i arbejderbevægelsen*. Studier i DKPs Historie 1, Tiden, 1983.
- Nørlund, Ib: *Internationalisme*, Kbh., Tiden, 1980.
- Nørlund, Ib: *Det knager i samfundets fuger og bånd*. Rids af dansk arbejderbevægelses udvikling, bd. 1-2. Kbh., Tiden, 1972 og 1974.
- Rostgaard, Marianne m.fl.: *Danmark under den kolde krig*. Den sikkerhedspolitiske situation 1945-1991, Bd. 3, 1979-1991, Dansk Institut for Internationale Studier, 2005.
- Schmidt, Erik Ib: *30 aars kommunistisk politik*. En gennemgang og kritik, Kbh., Munksgaard, 1948.
- Thing, Morten: *Kommunismens Kultur*, bd. 1-2. Kbh. Tiderne Skifter, 1993.
- Thing, Morten: Kommunisterne kapital, s. 165-186 i Morten Thing (red.): *Guldet fra Moskva*. Finansieringen af de nordiske kommunistpartier, 1917-1990. Kbh., 2001.

- Thing, Morten og Poulsen, Jørgen Bloch: *Danmarks Kommunistiske Parti 1918-1941*. Politisk Revy, 1979.

Specialer:

- Hansen, Knud Erik: *13 år i isolation: - en redegørelse for DKP's politiske udvikling fra 1960 – 73*, Historisk Institut, Århus Universitet, 1978.
- Jørgensen, Jesper: *Vort parti er et dansk parti: Danmarks Kommunistiske Parti og det nationale, 1936-1976*, Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet, 2002.

Artikler i tidsskrifter:

- Callesen, Gerd: *Anmeldelse af leksikon for det 21. århundrede, udgivet på forlaget solidaritet*. Kbh., Arbejderhistorie nr. 3, SFAH, 2001.
- Jørgensen, Jesper: *Mellem nationalt ansvar og internationale forpligtelser. DKP 1958-1976*, Kbh., Arbejderhistorie nr. 4, SFAH, 2004.
- Nilsson, Lars Bro: *Danmarks Kommunistiske Parti under den anden kolde krig*. Kbh., Arbejderhistorie nr. 2-3, SFAH, 2006
- Thing, Morten: *Kommunisternes kapital*. Kbh., Arbejderhistorie nr. 3, SFAH, 1995.
- Thing, Morten: Kamp og Forræderi, s. 187-199. Om vanskelighederne ved at skrive kommunismens historie, i Gerd Callesen, Ole H. Jensen og Anne-Lise Walsted (red.): *Fremad – ad nye veje – Bidrag til diskussionen om arbejderhistorien i 1990'erne*, SFAH, 1990.

Internetsider:

- Historie netmagasinet, www.historie-nu.dk
Jørgensen, Jesper: *Debatten om Hammer, Segl og Hagekors*. 2004. <http://www.historie-nu.dk/hammer%20debat.pdf> (15.07.2008)
- Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, www.aba.dk
Lange, Torsten: *Index af Danmarks Kommunistiske Partis arkiv*, ABA, 1998.
http://www.aba.dk/aba/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=122&Itemid=15 (15.07.2008) tryk på download for at se pdf filen.
- Leksikon for det 21.århundrede, www.leksikon.org
Jensen, Albert: *Arbejderpressen*. 2001. (15.07.2008) <http://leksikon.org/art.php?n=173>

Thing, Morten: *DKP*. 2003. (15.07-2008) <http://www.leksikon.org/art.php?n=600>

Trykte Kilder:

- *Danmarks kommunistiske Partis 26. kongres*. Tiden, 1980.
- *Den internationale konference af kommunistiske partier, Moskva 1969*. Tiden 1971.
- *Erfaringer fra processen for at danne Kommunistisk Parti*. Forlaget Arbejderen 2007.
- Jespersen, Knud: *En af arbejderklassens sønner*. Udvalgte taler og artikler, Tiden, 1979.
- Land og Folk: 5, 10, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 24, 25, 26, 27, 31, marts 1981.
- Land og Folk: 2, 3, 7, april 1981.
- Land og Folk: 13, 18, 26, 27, februar 1987.
- Land og Folk: 4, 11, 13, 18, 20, 26, 31, marts 1987.
- Land og Folk: 1, 2, 18.-19, 21, 22, 28, april 1987.
- Land og Folk: 22, 23, 25, 29, 30, marts 1988.
- Land og Folk: 5, 6, 7, 9.-10, 12, april 1988.
- Land og Folk: 10, 11, 15, 16, august 1989.
- Nielsen, Martin: Tillid, offervilje og tro – kommunisternes kapital, s. 153-157 i Poul Thomsen (red.): *Kommunisternes kapital*. Taler og artikler, Melbyhus, 1973.
- *Tiden*, nr. 6, 23. årgang, 1962. (Tiden)
- *Tiden*, 26. årgang, 1965 (Tiden)
- *Tiden*, 27.årgang, 1966 (Tiden)
- *Tiden*, 1980-1989. (Tiden)

Utrykte Kilder:

- Danmarks Kommunistiske Partis arkiv, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv: Kasse 100- 108 og 631-635
- Danmarks Kommunistiske Ungdoms arkiv, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv: Kasse 449-450

Interviews:

- Interview med Sohn, Ole, d.06.08.2008. Vedlagt som CD rom.
- Interview med Aaen, Frank, d.19.06.2008. Vedlagt som CD rom.

22.0 English summary

In 1979 the Danish Communist Party (DCP) lost their seats in the Danish parliament and the party faced a difficult period. It appears that the party during this period of time primarily focused and gathered around their daily paper *Land og Folk* (L&F). In the late 1980ties the DCP was influenced by the general debate concerning renewal from within the communist parties, which was encouraged by Gorbachev's raise to power in the Soviet Union.

This thesis has studied which part L&F played in the party apparatus during the 1980ties. Further more it explores which emphasis the party, in its daily work, put on the work with the L&F. In addition to this, the thesis has been looking into whether L&F played an unbiased roll during the debate for renewal in the DCP. All of which an attempt to assemble a comprehensive look into the roll of L&F inside the DCP, and in particular to try and decide whether the party gathered behind L&F during this disturbing period.

This thesis have analyzed DCP's work connected to L&F in connection with collections, congress', conferences', festivals, campaigns and the overall financing of L&F. The studies have unmistakably shown that DCP ascribed the work connected with L&F as an essential part in the party's life. Roughly every area of party politics affected in one way or the other L&F. Especially the two yearly organisational tasks, being the collections for L&F and the L&F festival shows the importance of the work with L&F. During the difficult spells, the tasks concerning L&F helped gather the party.

In spite of certain limitations in the debate about the renewal of the party, it clearly shows that L&F functioned as a neutral and open forum for discussions in the late 1980ties. The party's position in relation to the rest of the left wing parties and the leadership of DCP were just two examples of debates in this period. The thesis indicates that L&F functioned from a neutral base, even though discussions from within the party as well as in L&F frequently resembled rows more then constructive exchange of views.

Overall L&F played an essential roll for DCP. This concerns the aspect of unity inside the party as well as its function as an arena for debate. In many ways L&F was the last gathering place for a crisis-stricken DCP this explains the attention L&F drew from various fractions inside the party. L&F was a useful tool for all party members and this explains the ability to gather the entire party behind actions to save the paper.

